

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน.....ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐
 ที่ ศธ ๖๑๑๕.๒(๔)/๓๕๐.....วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๘
 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 กราบบังคมทูล.....พระครูสิริศิริรักษ์, ดร

ด้วย นางสาวอุไร สอนียกานต์ เลขประจำตัว ๕๓๒๓๔๐๔๐๘๙ นิสิตปริญญาโท หลักสูตร
 พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ตำบล
 ไผ่สีน้ อําเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามแนวหลักสูตรดังกล่าว

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐
 ที่ ศธ ๖๑๑๕.๒(๔)/๓๕๐ วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๘
 เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 กราบบังคมทูล พระครูนิวาสันนาคีรักษ์, ดร.

ด้วย นางสาวอุไร สวณียกานต์ เลขประจำตัว ๕๗๒๓๔๐๔๐๘๙ นิสิตปริญญาโท หลักสูตร
 พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ตำบล
 ไร่สีห์ อำเภอลือชัย จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามแนวหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระเดชพระคุณบัณฑิตมีความเชี่ยวชาญในเรื่อง
 นี้เป็นอย่างดี จึงเรียนมาเพื่อขอกราบอาราธนาในมณฑลพระเดชพระคุณเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณา
 ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ รายละเอียดดังปรากฏตามเอกสารที่แนบมาพร้อมกับ
 หนังสือฉบับนี้แล้ว หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอ
 กราบบังคมทูลในโอกาสอันนี้ขอพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐
 ที่ ศธ ๖๑๑๕.๒(๔)/๓๕๐ วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๘
 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 เรียน อ.ดร.อัครเดช พรหมกลับ

ด้วย นางสาวอุไร สวณียกานต์ เลขประจำตัว ๕๗๒๓๔๐๔๐๘๙ นิสิตปริญญาโท หลักสูตร
 พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ตำบล
 ไผ่สีห์ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามแนวหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผูมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็น
 อย่างดียิ่ง ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ใน
 การศึกษาวิจัยครั้งนี้ รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่แนบมาพร้อมกับหนังสือฉบับนี้แล้ว หวังเป็น
 อย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ
 โอกาสนี้

(นายรุ่งอรุณ อบเชย)

รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ

ที่ ศธ ๖๑๑๕.๒(๔)/๓๕๐

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ศูนย์บัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุมัติโครงการตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน นายพรังสรรค์ มงคลประสิทธิ์ นายอำเภอชุมแสง

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ ๓ บท จำนวน ๑ เล่ม
๒. แบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวอุไร สวณียกานต์ เลขประจำตัว ๕๗๒๓๔๐๔๐๘๙ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามแนวหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่แนบมาพร้อมกับหนังสือฉบับนี้แล้ว หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายรุ่งอรุณ อบเชย)

รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ

เลขานุการคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ภาคผนวก ข
ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC)

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (IOC) ของแบบสอบถามเกี่ยวกับ
 เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์
 นางสาวอุไร สวณิกานท์
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่	เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัด นครสวรรค์	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล

ที่	เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัด นครสวรรค์	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๒. ด้านกรุณา หมายถึง อยากช่วยเหลือ ผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ความเดือดร้อน ของคนและสัตว์ทั้งปวง								
๑.	มีการจัดระเบียบและแนวทางปฏิบัติงานของ หมู่บ้าน	+๑	-๑	+๑	+๑	+๑	๓	๐.๖	ใช้ได้

ที่	เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอลำดวน จังหวัด นครศรีธรรมราช	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๓.ด้านมูทิตา หมายถึง เมื่อเห็นผู้อื่นมี ความสุข ประสบความสำเร็จก็พลอยยินดี								
๑.	แสดงความยินดีต่อผู้ร่วมงานและลูกบ้านทุก คนที่มีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับสม่ำเสมอ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.	ชื่นชมผลงานของผู้ร่วมงานและลูกบ้านด้วย ความจริงใจ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ที่	เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัด นครสวรรค์	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๔.ด้านอุเบกขา หมายถึง การวางเฉย มอง ความเป็นจริง โดยวางจิตเรียบ สม่่าเสมอ มั่นคง และปฏิบัติไปตามความเที่ยงธรรม								
๑.	มอบหมายงานตามความรู้ความสามารถของ ผู้ร่วมงานหรือลูกบ้าน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.	มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
	ประเมินผลจาก ๖ ประเด็นของตัวชี้วัด								

ภาคผนวก ค
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง
ของแบบสอบถาม (Try out)

ที่ ศธ ๖๑๑๕.๒(๔)/๓๕๐

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ศูนย์บัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลตัวอย่าง (Try Out)

เรียน นายผ่อง วงศ์สุกร กำนันตำบลพิบูล

ภาคผนวก ง
ผลหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Try out)

ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับ (Reliability)
เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

นางสาวอุไร สอนียกานท์

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
A1	128.48	1046.100	.452	.	.956
A2	128.42	1048.277	.451	.	.956
A3	128.45	1054.969	.326	.	.957
A4	128.58	1036.624	.547	.	.956
A5	128.18	1048.950	.452	.	.956
A6	128.45	1014.764	.767	.	.955
A7	128.68	1046.599	.463	.	.956
A8	128.45	1018.132	.756	.	.955
A9	128.82	1026.691	.669	.	.955
A10	128.15	1060.858	.325	.	.957
B1	128.52	1020.891	.717	.	.955

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
D7	128.46	1024.862	.909	.	.954
D8	128.53	1034.572	.827	.	.955
D9	128.55	1052.315	.553	.	.956
D10	128.42	1046.160	.610	.	.956

ภาคผนวก ฉ
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น
ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามนี้ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อนำไปวิเคราะห์ผลที่เกิดจากภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่นตำบลไผ่สิงห์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครสวรรค์

จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามชุดนี้ทุกข้อตามความเป็นจริง ทั้งนี้คำตอบของท่านจะเป็นข้อมูลเชิงสถิติและเป็นประโยชน์ในการวิจัยต่อไป

๒. แบบสำรวจนี้แบ่งเป็น ๓ ตอน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ การนำหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ไปประยุกต์ใช้กับชุมชนของผู้นำ

ตอนที่ ๓ การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำท้องถิ่นเชิงพุทธที่พึงประสงค์ (สัมภาษณ์)

๓. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยเท่านั้น ซึ่งจะไม่มีการเผยแพร่ข้อมูลเป็นรายบุคคลแต่อย่างใด ต่อผู้ตอบแบบสอบถามหรือหน่วยงานของท่าน และจะไม่มีเปิดเผยข้อมูลเป็นรายบุคคลแต่อย่างใด

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน ในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้เป็นอย่างดี ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้ตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริง และตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด คำตอบของท่านจะเก็บไว้เป็นความลับและจะใช้สำหรับการทำวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

นางสาวอุไร สอนียกานท์

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๕๘

ตอนที่ ๑ : ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย (✓) หน้าข้อความที่ตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด
เพศ

() ชาย

() หญิง

ปัจจุบันท่านมีอายุ (ช่วงระหว่าง)

() ๑๘ – ๓๐ ปี

() ๓๑ – ๔๐ ปี

() ๔๑ – ๕๐ ปี

() ๕๑ – ๖๐ ปี

() มากกว่า ๖๐ ปีขึ้นไป

ระดับการศึกษา

- () ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า () มัธยมศึกษา
 () อนุปริญญา () ปริญญาตรี
 () ปริญญาโทหรือสูงกว่า

อาชีพ

- () ทำไร่/ทำนา () ค้าขาย
 () พนักงานเอกชน () รับราชการ
 () อื่น ๆ.....

ตอนที่ ๒ ; หลักการใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ในภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่
 ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์

คำชี้แจง โปรดอ่านและพิจารณาข้อความแต่ละข้อซึ่งเป็นการแสดงออกหรือการกระทำของผู้นำ
 เชิงพุทธที่ปฏิบัติงานอยู่ในปัจจุบัน แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตัวเลขที่สอดคล้องตรงกับสภาพ
 ความเป็นจริงมากที่สุด โดยกำหนดตัวเลขและความหมายไว้ดังนี้

- ๕ หมายความว่า ระดับการใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้นำ มากที่สุด
 ๔ หมายความว่า ระดับการใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้นำ มาก
 ๓ หมายความว่า ระดับการใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้นำ ปานกลาง
 ๒ หมายความว่า ระดับการใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้นำ น้อย
 ๑ หมายความว่า ระดับการใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้นำ น้อยที่สุด

ข้อความทุกข้อต่อไปนี้เป็นารแสดงออกของภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่

ข้อที่	หลักการใช้พรหมวิหาร ๔ ในภาวะผู้นำ	ระดับการใช้
--------	-----------------------------------	-------------

	ของผู้นำท้องที่	๕ มากที่สุด	๔ มาก	๓ ปานกลาง	๒ น้อย	๑ น้อยที่สุด
	ด้านเมตตา หมายถึง ความเป็นมิตร ไมตรี มีน้ำใจปรารถนาดี ต้องการให้เขามีความสุข					
๑.	ปรารถนาให้ลูกบ้านมีความสามัคคีกัน					
๒.	มอบหมายงานตามความรู้ความสามารถ					
๓.	เป็นผู้ที่มีเหตุผลในการทำงาน					
๔.	มีการกำหนดเวลาการทำงานที่เหมาะสม					
๕.	สนับสนุนลูกบ้านและครอบครัวให้มีความเจริญก้าวหน้า					
๖.	ให้คำปรึกษาการทำงานแก่ลูกบ้าน					
๗.	สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ในการทำงานอย่างเหมาะสม					
๘.	ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น					
๙.	มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ อุทิศตนและเวลาให้หมู่บ้านอย่างเต็มที่					
๑๐.	ส่งเสริมหมู่บ้านอื่นในการพัฒนา					
ข้อที่	หลักการใช้พรหมวิหาร ๔ ในภาวะผู้นำ ของผู้นำท้องที่	ระดับการใช้				
		๕ มากที่สุด	๔ มาก	๓ ปานกลาง	๒ น้อย	๑ น้อยที่สุด
	ด้านกรุณา หมายถึง อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ใส่ใจปลดปล่อยความทุกข์ ความเดือดร้อน ของคนและสัตว์ทั้งปวง					
๑.	มีการจัดระเบียบและแนวทางปฏิบัติงานของหมู่บ้าน					
๒.	เป็นที่ปรึกษาที่ดีและให้คำแนะนำแก่ลูกบ้านเมื่อมีปัญหา					
๓.	ให้โอกาสแก่ผู้ที่ทำงานผิดพลาดได้ปรับปรุงตนเองและเข้าร่วมงานต่อ					
๔.	จัดกิจกรรมการพัฒนาภายในหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ					
๕.	สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน					
๖.	ชี้แนะสิ่งที่เป็นประโยชน์และสิ่งที่เป็นโทษให้กับลูกบ้านอย่างจริงจัง					
๗.	ร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น					
๘.	จัดหาเอกสาร คู่มือ เพื่อเป็นความรู้ต่อการดำรงชีวิตของลูกบ้าน					
๙.	มีความห่วงใยต่อ สุขภาพอนามัย สวัสดิการ และให้การช่วยเหลือ					

๑๐.	อุทิศเวลาในการปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ					
	ด้านมูทิตา หมายถึง เมื่อเห็นผู้อื่นมีความสุข ประสบความสำเร็จ ก็พลอยยินดีด้วย					
๑.	แสดงความยินดีต่อผู้ร่วมงานและลูกบ้านทุกคนที่มีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับสม่ำเสมอ					
๒.	ชื่นชมผลงานของผู้ร่วมงานและลูกบ้านด้วยความจริงใจ					
๓.	ส่งเสริมให้ลูกบ้านเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพ					
๔.	จัดโครงการพัฒนาอาชีพอยู่เสมอเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของลูกบ้าน					
๕.	จัดระเบียบหรือเกณฑ์การให้รางวัลแก่ผู้ที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพอย่างเหมาะสม					
๖.	สร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ร่วมงานหรือลูกบ้านอย่างสม่ำเสมอ					
ข้อที่	หลักการใช้พรหมวิหาร ๔ ในภาวะผู้นำ ของผู้นำท้องที่	ระดับการใช้				
		๕ มากที่สุด	๔ มาก	๓ ปานกลาง	๒ น้อย	๑ น้อยที่สุด
๗.	มีส่วนช่วยในการเผยแพร่ผลงานและความสำเร็จของลูกบ้าน					
๘.	เปิดโอกาสให้ลูกบ้านได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่					
๙.	สร้างสัมพันธภาพอันดีงามแก่ผู้ร่วมงานและลูกบ้านทุกคน					
๑๐.	เป็นที่ไว้วางใจแก่ผู้ร่วมงานและลูกบ้านทุกคน					
	ด้านอุเบกขา หมายถึง การวางเฉย มองตามความเป็นจริงโดย วางจิตเรียบ สม่ำเสมอมั่นคงและปฏิบัติไป ตามความเที่ยงธรรม					
๑.	มอบหมายงานตามความรู้ความสามารถของผู้ร่วมงานหรือลูกบ้าน					
๒.	มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่					
๓.	ดำเนินการลงโทษตามมาตรการทางสังคมอย่างยุติธรรม					
๔.	จัดระเบียบในการบริหารพัฒนาหมู่บ้านอย่างเหมาะสม					
๕.	รายงานผลการใช้จ่ายเงินกองทุนในหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอและตรวจสอบได้					
๖.	ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์เป็นที่ไว้วางใจ					
๗.	ยึดระเบียบ กฎหมาย ประเพณีของหมู่บ้านในการปฏิบัติงาน					
๘.	การคำนึงถึงผลการปฏิบัติงานภายในหมู่บ้าน					

๙.	มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชนในชุมชนได้เป็นอย่างดี					
๑๐.	สามารถประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี					

ตอนที่ ๓ : เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะของประชาชนในชุมชนต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

๑. ด้านเมตตา หมายถึง ความเป็นมิตร ไม่ตรี มีน้ำใจปรารถนาดี ต้องการให้เขามีความสุข

ปัญหา.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

๒. ด้านกรุณา หมายถึง อยากรวบรวมผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจปลดปล่อยความทุกข์ ความเดือดร้อนของคนและสัตว์ทั้งปวง

ปัญหา.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

๓. ด้านมุทิตา หมายถึง เมื่อเห็นผู้อื่นมีความสุข ประสบความสำเร็จ ก็พลอยยินดีด้วย

ปัญหา.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

๔. ด้านอุเบกขา หมายถึง การวางเฉย มองตามความเป็นจริงโดยวางจิตเรียบ สม่ำเสมอมั่นคงและปฏิบัติไปตามความเที่ยงธรรม

ปัญหา.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๑๕.๒(๔)/๓๕๐

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ศูนย์บัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

กราบนมัสการ พระครูนิพัทธ์ธรรมคุณ

เจ้าคณะตำบลไผ่สิงห์

ที่ ศธ ๖๑๑๕.๒(๔)/๓๕๐

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ศูนย์บัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายพงษ์ศักดิ์ ชมภูพิน ปลัดอำเภอชุมแสง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ด้วย นางสาวอุไร สวเนิกานต์ เลขประจำตัว ๕๗๒๓๔๐๔๐๘๙ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามแนวหลักสูตรดังกล่าว

ที่ ศธ ๖๑๑๕.๒(๔)/๓๕๐

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ศูนย์บัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายอานวย จันทร์ดวง นายกองค้การบริหารส่วนตำบลไผ่สิงห์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ด้วย นางสาวอุไร สอนียกานต์ เลขประจำตัว ๕๗๒๓๔๐๔๐๘๙ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามแนวหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา

ที่ ศธ ๖๑๑๕.๒(๔)/๓๕๐

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ศูนย์บัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตให้สัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายสะอาด แสนสุวรรณ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคลองเกษมเหนือ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ด้วย นางสาวอุไร สอนียกานต์ เลขประจำตัว ๕๗๒๓๔๐๔๐๘๙ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอมูเซอ จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามแนวหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้สัมภาษณ์ และการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายรุ่งอรุณ อบเชย)

ที่ ศธ ๖๑๑๕.๒(๔)/๓๕๐

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ศูนย์บัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายชลอ สมบุญ กำนันตำบลไผ่สิงห์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ด้วย นางสาวอุไร สวเนียกานต์ เลขประจำตัว ๕๗๒๓๔๐๔๐๘๘๙ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามแนวหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อการนี้จึงใคร่ขออนุมัติจากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายรุ่งอรุณ อบเชย)

รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ

เลขานุการคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ที่ ศธ ๖๑๑๕.๒(๔)/๓๕๐

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ศูนย์บัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นางทองอยู่ ศรีโชติ ประชาชน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ด้วย นางสาวอุไร สวณียกานต์ เลขประจำตัว ๕๗๒๓๔๐๔๐๘๙ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอลำดวน จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามแนวหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายรุ่งอรุณ อบเชย)

รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ

เลขานุการคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ผู้ประสานงาน :

นางสาวอุไร สวณียกานต์

โทร. ๐๘๔-๕๗๖๖๖๔๙

ที่ ศธ ๖๑๑๕.๒(๔)/๓๕๐

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ศูนย์บัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตให้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน นางสาวอุไร สวณียกานต์

ประชาชนในพื้นที่

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ด้วย นางสาวอุไร สวณียกานต์ เลขประจำตัว ๕๗๒๓๔๐๔๐๘๙ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอลำดวน จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามแนวหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อการนี้จึงใคร่ขออนุญาตจากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้สัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายรุ่งอรุณ ออบไชย)

รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ

เลขานุการคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ผู้ประสานงาน :

นางสาวอุไร สวณียกานต์

โทร. ๐๘๔-๕๗๖๖๔๔

นางสาวอุไร สวณียกานต์
1 พฤศจิกายน ๒๕๕๘

ที่ ศธ ๖๑๑๕.๒(๔)/๓๕๐

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ศูนย์บัณฑิตศึกษา
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตให้บันทึกข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายสัจ สุตสาย ประชาชนในพื้นที่

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ด้วย นางสาวอุไร สวณียกานต์ เลขประจำตัว ๕๗๒๓๔๐๔๐๘๙ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้เฒ่าที่ ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามแนวหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อการนี้จึงใคร่ขออนุญาตจากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายรุ่งอรุณ อบเชย)

รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ

เลขานุการคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ผู้ประสานงาน :

นางสาวอุไร สวณียกานต์

โทร. ๐๘๔-๕๗๖๖๖๔๙

นาย สัจ สุตสาย

ภาคผนวก ซ
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น
ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ :

ตำแหน่ง :

วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์ :

เวลา :

ตอนที่ ๒ การนำหลักพรหมวิหาร ๔ ไปประยุกต์ใช้กับชุมชนของผู้นำ

ใช้สำรวจความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่วิจัย

ตอนที่ ๓ การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำท้องถิ่นเชิงพุทธที่พึงประสงค์ (สัมภาษณ์)

๑. ด้านเมตตา หมายถึง ความเป็นมิตร ไม่ตรี มีน้ำใจปรารถนาดี ต้องการให้เขามีความสุข

ปัญหา.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

๒. ด้านกรุณา หมายถึง อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจปลดปล่อยความทุกข์

ความเดือดร้อนของคนและสัตว์ทั้งปวง

ปัญหา.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

๓. ด้านมุทิตา หมายถึง เมื่อเห็นผู้อื่นมีความสุข ประสบความสำเร็จ ก็พลอยยินดีด้วย

ปัญหา.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

๔. ด้านอุเบกขา หมายถึง การวางเฉย มองตามความเป็นจริงโดยวางจิตเรียบ สม่ำเสมอมั่นคงและ

ปฏิบัติไปตามความเที่ยงธรรม

ปัญหา.....

ข้อเสนอแนะ.....

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ (ภาษาไทย) : นางสาวอุไร สวณียากานท์
- ชื่อ (ภาษาอังกฤษ) : Miss Urai Sawaneeyakarn
- วัน เดือน ปีเกิด : ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๑๐
 ณ บ้านเลขที่ ๖๗ ถนนแสงราษฎร์ได้
 ตำบลในเขต อำเภอยะรัง จังหวัดนครสวรรค์
- การศึกษา : ปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ) คณะสังคมศาสตร์
 สาขารัฐศาสตร์ วิชาเอกการปกครอง (เกียรตินิยมอันดับสอง)
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 เมื่อวันที่ ๓๐ เดือนมีนาคม พ.ศ.๒๕๕๗

- ประสบการณ์ในการทำงาน : สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง
จังหวัดนครสวรรค์ สามสมัย
- ปัจจุบันสถานการณ์ทำงาน : ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๓ ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์
- การศึกษาดูงานต่างประเทศ : พ.ศ.๒๕๕๘ ศึกษาดูงาน
ณ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
- ที่อยู่ปัจจุบัน : บ้านเลขที่ ๔๘ หมู่ ๓ ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง
จังหวัดนครสวรรค์

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ตำบลไผ่สิงห์
อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

ผู้วิจัย : นางสาวอุไร สวณียกานท์

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : พระเทพปริยัติเมธี, ผศ,ดร. ป.ธ.๙, กศ.บ., พธ.ด.(รัฐประศาสนศาสตร์)
ดร.อภิญาณัฐโศภา อบสิน บข.,บ., M.B.A., พธ.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)

วันที่สำเร็จการศึกษา : ๑๕ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๙

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักพุทธธรรม และวิธีการที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ เชิงพุทธต่อผู้นำท้องถิ่นในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ๒) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับภาวะผู้นำท้องถิ่นในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ๓) เพื่อนำเสนอภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ได้จากประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๕๔ คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ จำนวน ๘ รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย () และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

ผลจากการวิจัยพบว่า $\bar{X}$

๑. แนวคิด ทฤษฎี หลักพุทธธรรมและวิธีการที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ เชิงพุทธต่อผู้นำท้องถิ่นในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ทำให้ทราบว่า ผู้นำต้องมีภาวะความเป็นผู้นำในด้านต่างๆ ควบคู่กับหลักพรหมวิหารธรรม และหลักธรรมอื่นๆ การปฏิบัติงานของผู้นำจะมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำแต่ละท่านว่ามีหลักธรรมประจำใจมากน้อยเพียงใด หลักพรหมวิหาร ๔ เป็นแนวทางที่จะช่วยให้ผู้นำเป็นผู้นำที่ดีมีประสิทธิภาพและทำให้งานเกิดประสิทธิผล เกิดความเชื่อมั่นศรัทธาและมีส่วนร่วมของลูกบ้านเป็นอย่างดี ประชาชนที่อยู่ภายใต้การดูแล จะได้รับประโยชน์สูงสุด หากผู้นำมีภาวะผู้นำสูงโดยเฉพาะหากนำหลักธรรมมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

๒. สภาพทั่วไปเกี่ยวกับภาวะผู้นำท้องถิ่น ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ๔.๓๘ และเรียงตามลำดับได้ดังนี้ ๑) ด้านอุปถัมภ์ ($\bar{X}$ = ๔.๔๓) ๒) ด้านมุทิตา ($\bar{X}$ = ๔.๔๑) ๓) ด้านกรุณา ($\bar{X}$ = ๔.๓๕) ๔) ด้านเมตตา ($\bar{X}$ = ๔.๓๕)

๓. ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านเมตตา ผู้นำส่วนใหญ่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ อุทิศตนและเวลาให้หมู่บ้านอย่างเต็มที่ ยอมรับ

ฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การให้คำปรึกษาการทำงานแก่ลูกบ้าน และการมอบหมายงานตามความรู้ความสามารถ มีความรักความปรารถนาดี ด้านกรุณา ผู้นำส่วนใหญ่ร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น มีการชี้แนะสิ่งที่เป็นประโยชน์และสิ่งที่เป็นโทษให้กับลูกบ้านอย่างจริงใจ มีความห่วงใยต่อสุขภาพอนามัยสวัสดิการ ให้การช่วยเหลือและเป็นที่ปรึกษาที่ดี ให้คำแนะนำแก่ลูกบ้านเมื่อมีปัญหา ด้านมุทิตา ผู้นำส่วนใหญ่ เป็นที่ไว้วางใจแก่ผู้ร่วมงานและลูกบ้านทุกคน เปิดโอกาสให้ลูกบ้านได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ จัดโครงการพัฒนาอาชีพอยู่เสมอเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของลูกบ้าน และส่งเสริมให้ลูกบ้านเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพ แสดงออกถึงความยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี และด้านอุเบกขา ผู้นำส่วนใหญ่มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ และรายงานผลการใช้จ่ายเงินกองทุนในหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอและตรวจสอบได้ ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์เป็นที่ไว้วางใจ และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชนภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี

Thesis title : Buddhist Leadership of Local Adiministration Leader
at Paisang Sub-District, Chumsaeng District,
Nakhon Sawan Province

Researcher : Miss Urai Sawaneeyakarn

degree : Master of Arts (Public Administration)

Thesis Advisor : Phratheppariyatimethee, Asst.Prof.Dr. Pali IX.,M.A., D.A.
: Dr.Aphichayanathasopha Obsin B.A., M.A., PD.A.

Graduation Day : 15 March, 2016

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the concept, theory, Buddhadhamma, and ways for the Buddhist Leadership of Local Administration Leader at Paisang Sub-District, Chumsaeng District, Nakhon Sawan Province , 2) to study the generality of the leadership of the local leaders at Phaising Sub-District, Chumsaeng District, Nakhon Sawan Province, and 3) to present the Buddhist Leadership of Local Administration Leader at Paisang Sub-District, Chumsaeng District, Nakhon Sawan Province.

This research applied the Mixed Methods Research consisting of the Quantitative Research and the Qualitative Research. The tools were the questionnaire and the In-depth interview from 8 key informants. The statistics used Frequencies, Percentage, Mean and Standard Deviation.

The Results of the Research

1. The concept, theory, Buddhadhamma and ways for the Buddhist Leadership of Local Administration Leader at Paisang Sub-District, Chumsaeng District, Nakhon Sawan Province found the the leaders must have the Buddhist principles such as. The Four Brahmavihara was the sublime states of mind and the ways for the good leaders. Moreover, The leader must work effectively and efficiently, participate to the people, and apply the Buddhist principles in the working.

2. The generality of the leadership of the local leaders at Phaising Sub-District, Chumsaeng District, Nakhon Sawan Province was at high level. When considering 1 each aspects, it was found that Upekkha was $\bar{X} = 4.43$, Mudita was $\bar{X} = 4.41$, Karuna was $\bar{X} = 4.35$, and Metta was $\bar{X} = 4.35$

3. The Buddhist Leadership of Local Administration Leader at Paisang Sub-District, Chumsaeng District, Nakhon Sawan Province were that, For Metta, the leaders should have the responsibility, listen to the other's opinion, give the advice to the people, and be kind. For Karuna, the leaders should solve the problems together, suggest the advantage and disadvantage to the people, help the people and give the suggestions to the people. For Mudita, the leaders should trust in the people, give the opportunities to the people in the opinion, and promote the people in the training. For Upekkah, the leaders should be honest, work honestly and close to the people in the community.

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ตำบลไผ่สิงห์
อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

ผู้วิจัย : นางสาวอุไร สวณียกานท์

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : พระเทพปริยัติเมธี, ผศ,ดร. ป.ธ.๙, กศ.บ., พธ.ด.(รัฐประศาสนศาสตร์)
ดร.อภิญาณัฐโศภา ออบสิน บข.,บ., M.B.A., พธ.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)

วันที่สำเร็จการศึกษา : ๑๕ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๙

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักพุทธธรรม และวิธีการที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ เชิงพุทธต่อผู้นำท้องถิ่นในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ๒) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับภาวะผู้นำท้องถิ่นในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ๓) เพื่อนำเสนอภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ได้จากประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๕๔ คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ จำนวน ๘ รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย () และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

ผลจากการวิจัยพบว่า $\bar{X}$

๑. แนวคิด ทฤษฎี หลักพุทธธรรมและวิธีการที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ เชิงพุทธต่อผู้นำท้องถิ่นในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ทำให้ทราบว่า ผู้นำต้องมีภาวะความเป็นผู้นำในด้านต่างๆ ควบคู่กับหลักพรหมวิหารธรรม และหลักธรรมอื่นๆ การปฏิบัติงานของผู้นำจะมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำแต่ละท่านว่ามีหลักธรรมประจำใจมากน้อยเพียงใด หลักพรหมวิหาร ๔ เป็นแนวทางที่จะช่วยให้ผู้นำเป็นผู้นำที่ดีมีประสิทธิภาพและทำให้งานเกิดประสิทธิผล เกิดความเชื่อมั่นศรัทธาและมีส่วนร่วมของลูกบ้านเป็นอย่างดี ประชาชนที่อยู่ภายใต้การดูแล จะได้รับประโยชน์สูงสุด หากผู้นำมีภาวะผู้นำสูงโดยเฉพาะหากนำหลักธรรมมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

๒. สภาพทั่วไปเกี่ยวกับภาวะผู้นำท้องถิ่น ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ๔.๓๘ และเรียงตามลำดับได้ดังนี้ ๑) ด้านอุปถัมภ์ ($\bar{X}$ = ๔.๔๓) ๒) ด้านมุทิตา ($\bar{X}$ = ๔.๔๑) ๓) ด้านกรุณา ($\bar{X}$ = ๔.๓๕) ๔) ด้านเมตตา ($\bar{X}$ = ๔.๓๕)

๓. ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านเมตตา ผู้นำส่วนใหญ่มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ อุทิศตนและเวลาให้หมู่บ้านอย่างเต็มที่ ยอมรับ

ฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การให้คำปรึกษาการทำงานแก่ลูกบ้าน และการมอบหมายงานตามความรู้ความสามารถ มีความรักความปรารถนาดี ด้านกรุณา ผู้นำส่วนใหญ่ร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น มีการชี้แนะสิ่งที่เป็นประโยชน์และสิ่งที่เป็นโทษให้กับลูกบ้านอย่างจริงใจ มีความห่วงใยต่อสุขภาพอนามัยสวัสดิการ ให้การช่วยเหลือและเป็นที่ปรึกษาที่ดี ให้คำแนะนำแก่ลูกบ้านเมื่อมีปัญหา ด้านมุทิตา ผู้นำส่วนใหญ่ เป็นที่ไว้วางใจแก่ผู้ร่วมงานและลูกบ้านทุกคน เปิดโอกาสให้ลูกบ้านได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ จัดโครงการพัฒนาอาชีพอยู่เสมอเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของลูกบ้าน และส่งเสริมให้ลูกบ้านเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพ แสดงออกถึงความยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี และด้านอุเบกขา ผู้นำส่วนใหญ่มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ และรายงานผลการใช้จ่ายเงินกองทุนในหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอและตรวจสอบได้ ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์เป็นที่ไว้วางใจ และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชนภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี

Thesis title : Buddhist Leadership of Local Adiministration Leader
at Paisang Sub-District, Chumsaeng District,
Nakhon Sawan Province

Researcher : Miss Urai Sawaneeyakarn

degree : Master of Arts (Public Administration)

Thesis Advisor : Phratheppariyatimethee, Asst.Prof.Dr. Pali IX.,M.A., D.A.
: Dr.Aphichayanathasopha Obsin B.A., M.A., PD.A.

Graduation Day : 15 March, 2016

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the concept, theory, Buddhadhamma, and ways for the Buddhist Leadership of Local Administration Leader at Paisang Sub-District, Chumsaeng District, Nakhon Sawan Province , 2) to study the generality of the leadership of the local leaders at Phaisang Sub-District, Chumsaeng District, Nakhon Sawan Province, and 3) to present the Buddhist Leadership of Local Administration Leader at Paisang Sub-District, Chumsaeng District, Nakhon Sawan Province.

This research applied the Mixed Methods Research consisting of the Quantitative Research and the Qualitative Research. The tools were the questionnaire and the In-depth interview from 8 key informants. The statistics used Frequencies, Percentage, Mean and Standard Deviation.

The Results of the Research

1. The concept, theory, Buddhadhamma and ways for the Buddhist Leadership of Local Administration Leader at Paisang Sub-District, Chumsaeng District, Nakhon Sawan Province found the the leaders must have the Buddhist principles such as. The Four Brahmavihara was the sublime states of mind and the ways for the good leaders. Moreover, The leader must work effectively and efficiently, participate to the people, and apply the Buddhist principles in the working.

2. The generality of the leadership of the local leaders at Phaisang Sub-District, Chumsaeng District, Nakhon Sawan Province was at high level. When considering 1 each aspects, it was found that Upekkha was $\bar{X} = 4.43$, Mudita was $\bar{X} = 4.41$, Karuna was $\bar{X} = 4.35$, and Metta was $\bar{X} = 4.35$

3. The Buddhist Leadership of Local Administration Leader at Paisang Sub-District, Chumsaeng District, Nakhon Sawan Province were that, For Metta, the leaders should have the responsibility, listen to the other's opinion, give the advice to the people, and be kind. For Karuna, the leaders should solve the problems together, suggest the advantage and disadvantage to the people, help the people and give the suggestions to the people. For Mudita, the leaders should trust in the people, give the opportunities to the people in the opinion, and promote the people in the training. For Upekkah, the leaders should be honest, work honestly and close to the people in the community.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครสวรรค์” ฉบับนี้ เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดีก็เพราะได้รับความเมตตาจากบุคคลหลายท่านด้วยกัน

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพระเทพปริยัติเมธี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ที่โปรดเมตตาให้โอกาสอันมีค่ายิ่งให้ได้รับการศึกษาในหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตนี้ รวมทั้งให้คำปรึกษา ช่วยเหลือแนะนำ ปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี ขอกราบขอบพระคุณพระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,ดร. ดร.อัครเดช พรหมกัลป์ ดร.อภิชาตญาณโสภาค อบสิน ที่เมตตาให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือในการปรับปรุง แก้ไขวิทยานิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย พระครูสิริศิริรักษ์,ดร. พระเทพปริยัติเมธี,ผศ.ดร. ผศ.ดร.สุพล สุยะพรหม ดร.วิชญาภา เมธีวรฉัตร ดร.อภิชาตญาณโสภาค อบสิน ที่มีความเมตตาให้ความรู้ แนะนำช่วยเหลือ ปรับปรุงจนผลงานวิจัยมีความสมบูรณ์ครบถ้วนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณคณะผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ พระครูนิวิฐศีลขันธ,ดร. พระครูสิริศิริรักษ์,ดร. ดร.อัครเดช พรหมกัลป์ นายพรังสรรค์ มงคลประสิทธิ์ นายอำเภอยางชุมน้อย นายวิวัฒน์ พิกุลทอง ปลัดอำเภอยางชุมน้อย ที่ได้ตรวจสอบความถูกต้องในเนื้อหาของแบบสอบถามตลอดจนให้คำแนะนำที่ดีในการตรวจสอบแบบสอบถาม

ขอกราบขอบพระคุณพระครูนิพัทธ์ธรรมคุณ เจ้าคณะตำบลไผ่สิงห์ นายพงษ์ศักดิ์ ชมพูพิน ปลัดอำเภอยางชุมน้อย นายอำนาจ จันทร์ดวง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลไผ่สิงห์ นายชะลอ สมบุญ กำนันตำบลไผ่สิงห์ นายสะอาด แผนสุวรรณ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคลองเกษมเหนือ รวมทั้งผู้นำ

ห้องที่ตำบลไผ่สิงห์ และประชาชนในพื้นที่ทุกท่านที่ให้ความกรุณาในการตอบแบบสอบถาม ชี้ปัญหาอุปสรรค ให้ข้อเสนอแนะเป็นอย่างดี

ท้ายที่สุด ขอขอบพระคุณพระมหาสมบุรณ์ วุฑฺฒิกโร, ดร.คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย เจ้าหน้าที่ศูนย์บัณฑิตศึกษาที่อำนวยความสะดวกและคำแนะนำ แก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา และเพื่อนๆ นักศึกษาทุกท่านที่คอยช่วยเหลือ แนะนำ และให้กำลังใจเสมอมา คุณประโยชน์และคุณงามความดีอันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายบูชาแด่พระอุปัชฌายาจารย์ทุกท่าน ผู้ที่เคยประสิทธิ์ประสาทวิชาการความรู้ทุกๆ ด้านให้แก่ผู้วิจัยทั้งในอดีตและปัจจุบัน ขอบูชาพระคุณของบิดามารดาผู้เป็นบุพการีให้กำเนิดเลี้ยงดูเป็นอย่างดีตลอดมา ขอให้คุณความดีเหล่านั้นมอบส่งกลับคืนสู่ทุกท่านที่ได้กล่าวมา

นางสาวอุไร สวณียกานท์

มีนาคม ๒๕๕๙

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ (ภาษาไทย) : นางสาวอุไร สวณียกานท์
ชื่อ (ภาษาอังกฤษ) : Miss Urai Sawaneeyakarn
วัน เดือน ปีเกิด : ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๑๐
ณ บ้านเลขที่ ๖๗ ถนนแสงราษฎร์ไต้
ตำบลในเขต อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์
- การศึกษา : ปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ) คณะสังคมศาสตร์
สาขารัฐศาสตร์ วิชาเอกการปกครอง (เกียรตินิยมอันดับสอง)
สภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เมื่อวันที่ ๓๐ เดือนมีนาคม พ.ศ.๒๕๕๗
- ประสบการณ์ในการทำงาน : สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง
จังหวัดนครสวรรค์ สามสมัย
- ปัจจุบันสถานการณ์ทำงาน : ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๓ ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์
- การศึกษาดูงานต่างประเทศ : พ.ศ.๒๕๕๘ ศึกษาดูงาน
ณ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
- ที่อยู่ปัจจุบัน : บ้านเลขที่ ๔๘ หมู่ ๓ ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง
จังหวัดนครสวรรค์

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสถานการณ์ต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เป็นความท้าทายขององค์กรที่จะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้าง ค่าธรรมเนียมภาษี ความคาดหวัง ความต้องการจากลูกค้า สังคมโลกปัจจุบันซึ่งเป็นสังคมยุคโลกาภิวัตน์ที่เต็มไปด้วยความไร้ระเบียบ (Chaos)^๑ และเป็นสังคมที่ประกอบไปด้วยสถานะพื้นฐานของบุคคลที่มีความแตกต่างและหลากหลาย เช่น ค่านิยม ทักษะคิด ภาษา ความต้องการ ผลประโยชน์ และกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้น ด้วยความแตกต่างของบุคคลผนวกเข้ากับความพยายามที่จะดำรงและรักษาความเป็นอัตลักษณ์ (Identity) จึงเกิดการบริหารจัดการในองค์กร ฉะนั้น องค์กรจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสามารถให้กับองค์กร สร้างนวัตกรรม และการสร้างแรงจูงใจ พัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากร เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการรองรับการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว ในสังคมหน่วยงานองค์กรใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก ในการบริหารองค์กรนั้น ๆ ต้องมีผู้นำ เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กรนั้น ๆ ทั้งนี้เพราะว่า ผู้นำมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องบริหารจัดการ เช่น การวางแผน สั่งการ ควบคุม และกำกับดูแลให้บุคลากรขององค์กรนั้นปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กรที่วางไว้ ปัญหาเป็นที่น่าสนใจว่า ผู้นำจะต้องทำอย่างไรหรือมีวิธีการนำอย่างไร จึงทำให้บุคลากรในสังกัดที่เป็นผู้ตาม เกิดความรักและผูกพันกับงานและองค์กร พุ่มพวงความรู้ ความสามารถ พยายามทำงานนั้นให้ประสบความสำเร็จด้วยความเต็มใจ ตั้งใจในการปฏิบัติงาน และสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายขององค์กร

ผู้นำคือ บุคคลใดก็ตามที่มีอิทธิพลเหนือคนอื่นในกลุ่มหรือมีบทบาทสำคัญในการนำกลุ่มไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายในการทำงาน ผู้นำอาจเป็นคน ๆ เดียวกับผู้บริหารหรือไม่ก็ได้ ดังนั้นในกลุ่มหรือองค์กรหนึ่ง ๆ อาจมีผู้นำหลายคนนอกเหนือไปจากผู้บริหารหรือหัวหน้าซึ่งเป็นผู้นำโดยตำแหน่ง เป็นต้น “ผู้นำ” คือบุคคลที่มีลักษณะคุณสมบัติที่สามารถชักจูงให้คนอื่นปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจหรือได้รับความไว้วางใจอันเนื่องจากคุณลักษณะพิเศษของบุคคลนั่นเอง ให้เป็นผู้ที่มีอิทธิพลและบทบาทเหนือกลุ่ม สามารถชักชวนหรือชักนำให้บุคคลอื่นช่วยปฏิบัติภาระต่าง ๆ ให้สำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตาม “ผู้นำ” ยังมีคำอื่น ๆ อีก เช่น

^๑ทฤษฎี “ไร้ระเบียบ” (Chaos Theory or Theory of Complex Syseem) เป็นแนวคิดทางฟิสิกส์ใหม่ซึ่ง Ilya Prigogine ได้นำเสนอในงานเรื่อง The Law of Chaos โดยชี้ให้เห็นว่า แนวคิดเกี่ยวกับความไร้ระเบียบนี้ทำให้นักวิทยาศาสตร์ และนักสังคมสงเคราะห์ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นฐานของกฎธรรมชาติใหม่เนื่องจากความคิดที่ผ่านมา วิทยาศาสตร์มักจะมองกฎธรรมชาติว่าเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดไว้อย่างตายตัว ซึ่งแนวคิดนี้ได้เปลี่ยนไปเมื่อมีการค้นพบทฤษฎีเรื่อง Chaos เพราะแนวคิดนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า รากฐานของธรรมชาติ คือสถานะแห่งการไร้เสถียรภาพ ดูเพิ่มเติมใน ยุค ศรีอาริยะ, *มายาโลกาภิวัตน์*, (กรุงเทพมหานคร : โครงการวิจิตรศิลป์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๑๑-๑๑๙.

“ผู้บังคับบัญชา” “ผู้บริหาร” “ผู้จัดการ” “ผู้อำนวยการ” “หัวหน้า” เป็นต้น โดยผู้นำจะต้องเป็นผู้มีอำนาจ มีความรู้ ความสามารถ อิทธิพล มีศิลปะ ในการนำหรือการจูงใจผู้ตาม (Followership) ผู้อื่นให้กระทำหรือดำเนินกิจการต่าง ๆ ของกลุ่มหรือของตนเองให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยอาศัยความสัมพันธ์ที่ผู้นำมีต่อผู้ตามในองค์กร

ผู้นำที่จะนำพาองค์กรให้พัฒนาเจริญรุ่งเรือง ต้องมีภาวะผู้นำที่ดีเป็นคุณสมบัติ และจะต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดี จึงจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีต่อการบริหารจัดการองค์กร ซึ่งการบริหารจัดการองค์กรเป็นเรื่องของศาสตร์และศิลป์ของผู้นำที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการองค์กร^๒ ในฐานะที่เป็นศาสตร์ หมายถึง ผู้นำต้องมีความรู้ในเรื่องการจัดการทฤษฎี หลักการและขบวนการต่าง ๆ เพราะความรู้ในเรื่องนี้จะช่วยให้ผู้นำสามารถหลีกเลี่ยงการใช้สามัญสำนึกในการพิจารณาการจัดการต่าง ๆ ในองค์กร ในฐานะที่เป็นศิลป์ หมายถึง ผู้นำสามารถนำความรู้มาประยุกต์ โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ ภายใต้อารมณ์ของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กรที่ไม่เหมือนกัน จึงเรียกได้ว่าผู้นำต้องมีกุศโลบายหรือนำความรู้มาประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์และแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ด้วย ฉะนั้น ในยุคของโลกการปฏิวัตินี้ ผู้นำต้องเรียนรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอเพราะเทคนิคในการบริหารจัดการองค์กรและการบริหารจัดการมักจะเปลี่ยนแปลงตามลักษณะของสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคและแต่ละสมัย

ในสังคมทุกๆ สังคมย่อมมีผู้นำ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และความสามารถในการนำสมาชิกของสังคมไปสู่เป้าหมายที่ได้วางเอาไว้ร่วมกัน สังคมไทยก็เช่นเดียวกัน ย่อมมีผู้นำตั้งแต่ระดับสูงจนถึงระดับท้องถิ่น ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นผู้นำที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนส่วนมากของประเทศ และเป็นผู้นำที่สามารถนำประชาชนไปสู่เป้าหมายได้

ผู้นำในระดับต่างๆ จำเป็นต้องมีคุณสมบัติเป็นไปตามสถานการณ์ของท้องถิ่นๆ ในสังคมไทย ตามทัศนะของพระพุทธศาสนาถือว่าการที่จะเป็นผู้นำเชิงพุทธที่ดีนั้นต้องมีคุณสมบัติตามหลักพุทธธรรม จึงจะทำให้ผู้ตามเกิดความเชื่อมั่นและเป็นผู้ตามที่ให้ความร่วมมือเพื่อที่จะนำสังคมไปสู่เป้าหมายร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพ ผู้นำเชิงพุทธที่จะนำบุคคลอื่นนั้นตามรอยพระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญมาก ยิ่งกลุ่มบุคคลมีขนาดใหญ่เท่าใด ความสำคัญของผู้นำเชิงพุทธที่มีต่อสมาชิกในกลุ่มก็ยิ่งทวีความสำคัญเป็นเงาตามตัวขึ้นไป กลุ่มใดได้ผู้นำเชิงพุทธที่ดีก็ดีไปด้วย ในทางตรงกันข้ามกลุ่มใดได้ผู้นำเชิงพุทธที่ไม่ดีสมาชิกในกลุ่มก็ต้องประสบกับความลำบาก

พระพุทธเจ้าเป็นผู้นำช่วยเหลือแก้ไขชีวิตให้กับเพื่อนมนุษย์ที่ประสบปัญหา คือความทุกข์ ได้ชี้แนะแนวทางแก้ปัญหาความดับทุกข์ เป็นผู้นำแสงสว่างมาให้มนุษย์ทุกคนบนพื้นโลกนี้ ให้พบกับแสงสว่างแห่งความเป็นจริง หากมนุษย์ต้องการมีชีวิตอยู่อย่างดีที่สุด มนุษย์จะต้องยอมรับความจริงและพร้อมที่จะจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้ดีที่สุด พระองค์ทรงเห็นความสำคัญของผู้นำว่าไม่ว่าจะดำรงอยู่ในฐานะใด ตำแหน่งใดมีที่มาโดยการสมมติแต่งตั้ง หรือเลือกตั้งให้มีอำนาจ ในสถานะผู้นำประชาชนเป็นสมมติราชา มีพระราชาที่มีความสำคัญต่อการกำหนดทิศทางความเป็นสังคมและรัฐ ยังผลถึงความเป็นอยู่ของสมาชิกหรือประชาชนภายใต้การนำนั้น แม้ในหลักธรรมของพระพุทธศาสนาก็ให้ความสำคัญกับผู้นำโดยตรัสถึงความเป็นผู้นำมีปรากฏดังพุทธพจน์ว่า “เมื่อใด

^๒ นิรมล กิตติกุล, องค์การและการจัดการ, (นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๗.

ทั้งหลายข้ามแม่น้ำไป โคห้วนหน้าฝูงว้ายคด เมื่อมีโคห้วนหน้าฝูงว้ายคดอย่างนี้โคทั้งหมด ก็ยอมว้ายคดไปตามกัน ในหมู่มนุษย์ทั้งหลายก็เหมือนกันผู้ใดได้รับสมมติแต่งตั้งให้เป็นใหญ่ ถ้าผู้นั้นประพฤติไม่เป็นธรรม ประชาชนนอกนี้ประพฤติไม่เป็นธรรมโดยแท้ ถ้าพระราชาเป็นใหญ่ ไม่ตั้งอยู่ในธรรมรัฐ ก็ยอมไม่เป็นสุขด้วยกัน เมื่อโคทั้งหลายว้ายข้ามแม่น้ำไปโคห้วนหน้าฝูงว้ายข้ามตรง เมื่อมีโคผู้นำฝูงว้ายข้ามตรงอย่างนั้น โคทั้งหลายก็ยอมว้ายข้ามตรงไปตามกัน ในมนุษย์ทั้งหลายก็เหมือนกัน ผู้ใดได้รับสมมติแต่งตั้งให้เป็นใหญ่ ถ้าผู้นั้นประพฤติธรรม ประชาชนนอกนี้ก็ยอมประพฤติธรรมไปตามโดยแท้ ถ้าพระราชาเป็นผู้ตั้งอยู่ในธรรมรัฐก็ยอมเป็นสุขด้วยกัน”^๓

ผู้นำในหมู่มนุษย์เราเรียกกันว่านักปกครอง จะเป็นนักปกครองระดับใดก็ตามถือว่าหน้าที่เป็นผู้นำสังคมในระดับของตนทั้งสิ้น และจัดว่าเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในสังคมนั้นๆ อาจนำสังคมของตนให้เจริญก้าวหน้าโดยไม่หยุดยั้งก็ได้ อาจนำสังคมของตนให้ถึงความวิบัติล่มจมได้ทั้งนี้อยู่ที่มนธรรมสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวมไปถึงนโยบายและวิธีการที่ผู้นำมาปกครองหรือบริหารหมู่คณะของตน^๔

ผู้นำนักปกครองควรมีจรรยาบรรณเป็นหลักปฏิบัติ นั้น มีปฏิปทานักแน่นในจรรยาบรรณ ย่อมทำหน้าที่ปกครองได้เป็นอย่างดี และสามารถยกระดับฐานะของตน ให้สูงขึ้นได้เรื่อยๆ ทั้งจะสามารถนำสังคมที่ตนปกครองอยู่ให้เกิดสันติสุขให้พัฒนาก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปได้ด้วย ในสังคมปัจจุบันนี้มีปัญหามากมายเช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน ปัญหาความขัดแย้งทางความคิดเรื่องการเมือง ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น สาเหตุของปัญหาต่างๆ ยากที่จะชี้ชัดลงไปได้ว่ามีสาเหตุมาจากส่วนใด ทั้งนี้เพราะปัญหาต่างๆ มีความซับซ้อนหลายประการยากที่จะตัดสินว่าเป็นปัญหาส่วนใดส่วนหนึ่งเพียงด้านเดียว การแก้ปัญหาจึงเป็นเรื่องที่ยุ่งยากไม่ย่นนักต่อการจัดการได้อย่างถูกต้อง เมื่อปัญหาเกิดขึ้นประชาชนมักปิดความรับผิดชอบกลับโทษสถาบันปกครองบ้าง สถาบันครอบครัวบ้าง สถาบันศาสนาบ้าง ปัญหาต่างๆ ก็แก้ไม่ตรงจุด

ความเป็นผู้นำนักปกครองในการบริหารงานมีปัจจัยต่างๆ ในการบริหารงานให้เกิดคุณภาพ มีส่วนประกอบหลายประการ เช่น คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ และการจัดการต่างๆ ส่วนประกอบที่สำคัญที่สุด คือคน เป็นผู้ทำงานให้ทุกอย่างเกิดขึ้น เป็นปัจจัยที่สำคัญในการนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ เพราะผู้นำเป็นศูนย์การรวมพลังในการใช้อำนาจหรืออิทธิพลในการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดความร่วมมือให้เกิดงานตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ ผลงานที่ได้ปฏิบัติก็ย่อมสะท้อนกลับ ดังนั้นผู้นำเป็นแกนกลางหรือหลักชัยในการดำเนินงาน นำผู้ตามให้เกิดผลงานขององค์กรก้าวไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

^๓ สุรศักดิ์ ม่วงทอง, “พุทธธรรมกับภาวะผู้นำที่พึงประสงค์: ศึกษาเฉพาะกรณีกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จังหวัดนครศรีธรรมราช”, วิทยานิพนธ์ ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๓.

^๔ พระบุญเรือง ฐิตธมฺโม, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ภาวะผู้นำในพระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีแก้ปัญหาของพระพุทธเจ้า”, วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๔๙.

สรุปภาวะผู้นำจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับหลักธรรมคำสั่งสอนของศาสนาพุทธเป็นอย่างมากที่จะเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนที่จะนำคนในสังคมให้เกิดความสงบสุขไม่ว่าจะเป็นแนวคิด ทฤษฎี หลักธรรมคำสั่งสอนทางพุทธศาสนา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาถึงสภาพทั่วไปเกี่ยวกับภาวะผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักพุทธธรรมและวิธีการที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงพุทธต่อผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ และศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะได้นำผลการวิจัยที่ได้ ไปปรับปรุงการปฏิบัติงานในพื้นที่หมู่บ้านของตน ให้เกิดความสงบสุขในหมู่บ้าน ชุมชน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองอื่นๆ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สุขแก่พี่น้องประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักพุทธธรรมและวิธีการที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงพุทธต่อผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับภาวะผู้นำท้องที่ ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์

๑.๒.๓ เพื่อนำเสนอภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ แนวคิด ทฤษฎี หลักพุทธธรรมและวิธีการที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงพุทธต่อผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ มีอะไรบ้าง

๑.๓.๒ สภาพทั่วไปเกี่ยวกับภาวะผู้นำท้องที่ ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ เป็นอย่างไร

๑.๓.๓ ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ควรเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ตามหลักพรหมวิหาร ๔ และได้กำหนดประเด็นที่จะศึกษาไว้ ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านเมตตา ๒) ด้านกรุณา ๓) ด้านมุทิตาและ ๔) ด้านอุเบกขา

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่นในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยไว้ ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านเมตตา ๒) ด้านกรุณา ๓) ด้านมุทิตาและ ๔) ด้านอุเบกขา

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑.๔.๓.๑ ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนผู้ที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไปที่มีสิทธิ์เลือกตั้งในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีจำนวน ๓,๐๙๐ คน^๕

๑.๔.๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๘ รูปหรือคน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัย เฉพาะตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๕๘ ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

การนำหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ไปประยุกต์ใช้กับชุมชนของผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่นตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ แบบเปรียบเทียบ

๑.๕.๑ ประชาชนที่มี เพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่นตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

๑.๕.๒ ประชาชนที่มี อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่นตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

๑.๕.๓ ประชาชนที่มี ระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่นตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

๑.๕.๔ ประชาชนที่มี อาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธผู้นำท้องถิ่นตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาอธิบายคำศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวกับการศึกษาเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่นตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักพรหมวิหาร ๔” ดังนี้

^๕ สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น อำเภอูมแสง, เมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๘

๑.๖.๑ ผู้นำ หมายถึง ผู้ก่อให้เกิดความผสมกลมกลืน เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายของกลุ่ม ที่ตั้งไว้ เป็นผู้ตั้งใจและพยายามทำความเข้าใจความคิดเห็นของสมาชิก คำนึงถึงสามัคคีเป็นที่ยึด

๑.๖.๒ ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการในการใช้อำนาจอิทธิพลชี้นำทาง กระตุ้นและจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตามนโยบาย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การ ใช้ในกระบวนการสั่งการ การมีอิทธิพลต่อผู้อื่น การมีปฏิสัมพันธ์และการถ่ายทอดแนวคิดไปสู่การปฏิบัติ

๑.๖.๓ ภาวะผู้นำเชิงพุทธ หมายถึง พฤติกรรมของผู้นำที่ตามหลักพรหมวิหาร ๔

เมตตา หมายถึง ความเป็นมิตรไมตรี มีน้ำใจปรารถนาดี ต้องการให้เขามีความสุข

กรุณา หมายถึง อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจปลดปล่อยความทุกข์ ความเดือดร้อนของคนและสัตว์ทั้งปวง

มุทิตา หมายถึง เมื่อเห็นผู้อื่นมีความสุข ประสบความสำเร็จก็พลอยยินดีด้วย

อุเบกขา หมายถึง การวางเฉย มองตามความเป็นจริงโดยวางจิตเรียบ สม่ำเสมอมั่นคง และปฏิบัติไปตามความเที่ยงธรรม

๑.๖.๔ ผู้นำท้องถิ่น หมายถึง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน แห่งท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๕๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบแนวคิด ทฤษฎี หลักพุทธธรรมและวิธีการที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงพุทธต่อผู้นำท้องถิ่นในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมสะงะ จังหวัดนครสวรรค์

๑.๗.๒ ทำให้ทราบสภาพทั่วไปเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมสะงะ จังหวัดนครสวรรค์

๑.๗.๓ ทำให้ทราบถึงภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่นตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมสะงะ จังหวัดนครสวรรค์

๑.๗.๔ ผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปเป็นข้อมูลเพื่อนำเสนอการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ให้มีความเจริญก้าวหน้าในการดูแลประชาชนต่อไป

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ มาเป็นกรอบในการศึกษาเพื่อนำมาวิเคราะห์และอภิปรายผล ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ
- ๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ
- ๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา
- ๒.๔ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำท้องที่
- ๒.๕ ข้อมูลพื้นที่การวิจัย
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - ๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้นำและภาวะผู้นำ
 - ๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา
 - ๒.๖.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
- ๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ

คำว่า ผู้นำ (Leader) และภาวะผู้นำ (Leadership) มีความหมายที่แตกต่างกัน และมีประวัติที่ยาวนานมาก คำว่า “ผู้นำ” ปรากฏในพจนานุกรมภาษาอังกฤษของออกซ์ฟอร์ด (Oxford English Dictionary) ในราวปี ค.ศ.๑๓๐๐ (พ.ศ.๑๘๔๓) หรือเจ็ดร้อยปีที่แล้ว ส่วนคำว่า “ภาวะผู้นำ” นั้นปรากฏขึ้นมาภายหลังประมาณปี ค.ศ.๑๘๐๐ (พ.ศ.๒๓๔๓) คือประมาณสองร้อยปีมาแล้ว หรือแม้จนกระทั่งปัจจุบัน ความหมายของผู้นำและภาวะผู้นำยังเป็นปริศนาสำหรับนักวิชาการและบุคคลทั่วไป^๑

คำว่า ผู้นำ เป็นการมองเห็นที่ตัวบุคคล มักจะได้ยินคำพูดที่ใช้เรียกแทนผู้นำไปในทิศทางที่ต่างกันและมีขอบเขตที่กว้างขวาง เพื่อความเข้าใจความหมายเกี่ยวกับผู้นำให้ชัดเจน ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมความหมายของผู้นำจากนักวิชาการและนักบริหารที่ได้ให้นิยามความหมายได้ดังต่อไปนี้

ผู้นำ คือบุคคลที่จะมาประสานช่วยให้คนทั้งหลายรวมกันโดยที่ว่าจะเป็นการอยู่ร่วมกันก็ตาม หรือทำการร่วมกันก็ตาม ให้พากันไปด้วยดีสู่จุดหมายที่ตั้งงาม และได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำ ก็คือคุณสมบัติ เช่น สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกัน และพากันไปสู่จุดหมายที่ตั้งงามและกล่าวถึงลักษณะผู้นำไว้ ๓ ข้อ คือ มองกว้าง คิดไกล

^๑ สงวน นิตยารัมภ์พงศ์, ภาวะผู้นำเพื่อการบริหารคุณภาพสู่ความเป็นเลิศ, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มติชน, ๒๕๔๔), หน้า ๕.

และใฝ่สูงอีกทั้งยังต้อง ชักพาให้คนอื่นเคลื่อนไหวหรือกระทำการในทิศทางที่ผู้นำกำหนดเป้าหมายไว้ หลายคนมีบทบาทเป็นผู้นำกันอยู่แล้ว เช่น เป็นผู้นำองค์กร ผู้นำสมาคม ผู้นำวัดและแม้กระทั่งผู้นำครอบครัวก็จัดว่าเป็นผู้นำ^๒

ผู้ที่มีศิลปะที่สามารถมีอิทธิพลเหนือคนอื่นและนำบุคคลเหล่านั้นไปโดยเขาให้ความไว้วางใจและเชื่อใจอย่างเต็มที่ พร้อมทั้งให้ความเคารพนับถือให้ความร่วมมือ และมีความมั่นใจในตัวผู้นำอย่างจริงใจ และยังต้องเป็น บุคคลที่ได้รับมอบหมายซึ่งอาจโดยการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกให้มีอิทธิพลและมีบทบาทเหนือกลุ่ม สามารถที่จะจูงใจ ชักนำหรือชี้นำให้สมาชิกของกลุ่มรวมพลังเพื่อการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ของกลุ่มให้ประสบความสำเร็จ^๓

สำหรับผู้ที่มีอิทธิพลในทางที่ถูกต้องต่อการกระทำของผู้อื่นมากกว่าคนอื่นๆ ในองค์กรหรือกลุ่มที่เขาปฏิบัติงานอยู่ คือเป็นบุคคลที่มีความสามารถอย่างแท้จริง และสมาชิกในกลุ่มเชื่อว่ามีความสามารถแก้ปัญหา เป็นผู้นำกลุ่มมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม มีเป้าหมายที่ชัดเจน สามารถเอาชนะอุปสรรคต่างๆ ได้ มีการจัดการและพัฒนาบุคลากร ตัดสินใจอย่างเป็นระบบ พัฒนาทีมงาน มีการสื่อสารที่ดี มีวิสัยทัศน์ มีค่านิยมที่เหมาะสมและมีอิทธิพลเหนือคนอื่น ตลอดจนมีความสามารถในการตัดสินใจในสถานการณ์ที่ยุ้งยากและซับซ้อนได้อย่างเหมาะสม สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ต่างๆ ได้อย่างชาญฉลาด ใช้ความรู้ได้ถูกที่ ถูกคน ถูกเวลา สามารถวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียปัจจุบันและคาดการณ์อนาคตได้ โดยใช้วิธีการจูงใจและอาศัยบุคลิกภาพของตนเองเพื่อที่จะทำงานให้สำเร็จด้วยลักษณะต่างๆ คือ การใช้อำนาจ การกำหนดเป้าหมาย มีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร ซึ่งทำหน้าที่ผู้นำ โดยอาศัยความร่วมมือของผู้อื่น ความสัมพันธ์กับผู้อื่นและการวางตัวที่เหมาะสมทำให้ผู้ร่วมงานอบอุ่นใจ เคารพรักใคร่ไว้วางใจผู้นำ และผู้นำได้มีโอกาสรู้ความเคลื่อนไหวและปัญหาต่างๆ ได้ดีขึ้น^๔

เมื่อผู้นำมีบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญในองค์กรทุกแห่งแล้วจำเป็นอย่างยี่งที่จะต้องเข้าใจในความหมายของคำว่า ผู้นำ หมายถึงบุคคลซึ่งถูกแต่งตั้งขึ้นและได้รับการยกย่องขึ้นให้เป็นหัวหน้า มีความสามารถในการปกครองบังคับบัญชาหรือหมู่ชนไปในทางดีหรือชั่วได้ ถ้านำไปในทางไม่ถูกต้อง ปฏิบัติการอันเป็นปฏิปักษ์ต่อระเบียบแบบแผนของสังคมก็เรียกว่าเป็นผู้นำในเชิงลบ (Negative Leader) ได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายบทบาทหน้าที่ไว้

ดังนั้น คำว่า “ผู้นำ” กับ “ภาวะผู้นำ” นั้นเป็นการมองคนละด้านคำว่า ผู้นำ มองเน้นที่ตัวบุคคล ภาวะผู้นำ มองเน้นที่คุณลักษณะในตัวบุคคล ส่วนนักวิชาการทั้งหลายได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันมากมายแต่ผู้วิจัยขอนำเสนอพอเป็นสังเขป ดังนี้

^๒ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙) หน้า ๒๖.

^๓ กิติ ตัยคานนท์, **เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: เพลวอักษร, ๒๕๔๓), หน้า ๒๑.

^๔ นพพงศ์ บุญจิตราดุล, **หลักการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๙๕.

ผู้นำ เป็นบุคคลซึ่งถูกแต่งตั้งขึ้นมาหรือได้รับการยกย่องขึ้นมาเป็นหัวหน้า มีความสามารถในการปกครองบังคับบัญชาและอาจชักพาผู้ใต้บังคับบัญชาหรือหมู่ชนไปในทางดีหรือชั่วได้^๕

ในทางพระพุทธศาสนานั้น ผู้นำสูงสุดในสมัยพุทธกาล ก็คือพระศาสดา อธิบายว่า พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ทรงนำหมู่ ชื่อว่าพระศาสดา เหมือนบุคคลผู้นำเกวียน ย่อมนำหมู่เกวียนข้ามที่กัณดาร ข้าม คือ ข้ามขึ้น ข้ามออก ข้ามพ้นที่กัณดาร เพราะโจรที่กัณดาร เพราะสัตว์ร้าย ที่กัณดาร เพราะอดอยากที่กัณดาร เพราะขาดน้ำได้แก่ ให้ถึงถิ่นที่ปลอดภัย ฉันทิ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเป็นผู้นำ เป็นผู้นำโดยวิเศษ เป็นผู้ตามแนะนำ ทรงให้รู้จักประโยชน์ ให้พิจารณา ให้เพ่งประโยชน์ ทรงให้เลื่อมใสได้ เพราะเหตุนี้พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงชื่อว่า ผู้ทรงนำหมู่ เพราะว่าพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงมีพระนามว่า “นายก” และ “วินายก” ไฉนอย่างหนึ่งที่เรียกพระพุทธเจ้า ก็คือ นายก ซึ่งแปลว่าผู้นำ^๖

สำหรับผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์และต้องวิเคราะห์ตัดสินใจโดยมองอย่างนก ภาพรวมทั้งหมด และปฏิบัติตนอย่างอ่อน อ่อนกายใจและสมองเข้าสัมพันธ์สามารถวางแผนที่ชัดเจน จัดแผนงาน แผนคน และแผนเงินให้เข้ากัน กระบวนการและมอบหมายให้เป็นนโยบาย^๗ และเป็นบุคคลที่จะมาประสานช่วยให้คนทั้งหลายรวมกันโดยที่ว่าจะเป็นการอยู่ร่วมกันก็ตาม หรือทำการร่วมกันก็ตามให้พากันไปด้วยดีสู่จุดหมายที่ตั้งมา^๘

ผู้นำที่ดีจะต้องมีลักษณะดังนี้

๑. สติปัญญา (Intelligence) จะต้องเหนือสมาชิกทั้งหมด
๒. แรงจูงใจ (Motivation) จะต้องสามารถจูงใจให้สมาชิกปฏิบัติงานได้ตามจุดประสงค์ของกลุ่ม
๓. การตัดสินใจ (Derision) จะต้องมีการตัดสินใจตามเป้าหมายประสงค์ของกลุ่มหรือในกรณีพิพาทเกิดขึ้นและจะต้องทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยหรือตัดสินใจชี้ขาดได้อย่างเด็ดเดี่ยว รอบคอบ
๔. มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Relationship) ผู้นำจะต้องใกล้ชิด กับลูกน้องทุกคนอย่างเสมอหน้า ไม่มีการแบ่งพรรคพวกควรสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัวในลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงานหากผู้นำมีความสัมพันธ์อันดีกับลูกน้อง และผลงานนั้นบรรลุเป้าหมายก็ถือว่าความสัมพันธ์นั้นมีผลต่อการบริหารงาน
๕. เกียรติยศ (Person integrity) จะต้องมีความเป็นที่ยอมรับได้ มีความซื่อตรง ต่อตนเองและผู้อื่นแสดงเป็นบุคคลตัวอย่าง ปฏิบัติตนอยู่ในข้อกำหนดที่ตนตั้งไว้อย่างเคร่งครัด

^๕ ธรรมรส โชติกุญชร, มนุษย์สัมพันธ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, ๒๕๑๙), หน้า ๑๓๑.

^๖ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), “ภาวะผู้นำ”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพมหานคร, สุขภาพใจ, ๒๕๕๐), หน้า ๖.

^๗ สิปพนนท์ เกตุทัต, วิสัยทัศน์กว้างไกลปฏิบัติได้ผลจริง, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๕๑), หน้า ๓๒.

^๘ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), ภาวะผู้นำ : ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา , ๒๕๔๖), หน้า ๓-๔.

๖. มีความอดทน (Stamina) ผู้นำจะต้องมีความอดทนในทุกๆ ด้าน ทุกสถานการณ์ เช่นอดทนต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ เพราะเป็นธรรมชาติการบริหารงานย่อมผิดพลาด

๗. มีความสามารถในการสร้างสังคม (Conceptual Abilities) ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่สามารถที่จะเป็นตัวกลางที่จะยึดเหนี่ยวสังคมให้ดำรงอยู่ได้และทำให้สังคมเป็นสังคมที่มี สมรรถภาพตลอดจนการสร้างลักษณะประจำของสังคมนั้นๆ

๘. มีความริเริ่ม (reality) แนวคิดที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยวิธีการแปลกๆ ใหม่ๆ อยู่เสมอไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่

๙. มีความยุติธรรม (Fairness) ผู้นำจะต้องมีความยุติธรรมกับสมาชิกในด้านการมอบหมายงานควรมอบให้ตามความเหมาะสมมิใช่มอบงานที่ยากจนเกินไปให้กับคนที่ตนไม่ชอบ เพราะเป็นลักษณะของการลงโทษอย่างหนึ่ง ควรชมให้กำลังใจแก่สมาชิกทุกคนที่ทำงานได้ไม่ตำหนิ เพื่อสร้างความเสียหายแก่สมาชิก และควรให้รางวัลอย่างเสมอหน้ากัน เมื่อถึงคราวที่สมาชิกควรจะได้รับ^๙

บุคคลที่ได้รับมอบหมายอาจโดยการเลือกตั้งหรือการแต่งตั้งและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกให้มีอิทธิพลและบทบาทเหนือกลุ่ม สามารถที่จะจูงใจชักนำให้สมาชิกของกลุ่มรวมพลังเพื่อปฏิบัติการกิจต่างๆ ของกลุ่มให้สำเร็จ^{๑๐} เป็นบุคคลซึ่งใช้อิทธิพลได้มากในการควบคุมและกระทำการที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ผู้ได้รับอำนาจจากความมั่นคง สถานภาพด้านครอบครัว ชัยชนะ ระบบ หรือความมีสติปัญญา^{๑๑} สำหรับผู้นำที่ดี ประกอบด้วย คุณสมบัติส่วนตัวของผู้นำ ได้แก่ มุ่งแสวงหาบรรลวิธิที่จะนำผู้ร่วมงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงานตามที่กำหนดไว้ การแสดงออกในรูปของพฤติกรรม ได้แก่ ความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน ความสามารถในการตัดสินใจ ความรับผิดชอบและวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ความเป็นผู้นำสูงสามารถแสดงบทบาทในการนำด้วยบารมี ความจงรักภักดีให้เกิดในจิตสำนึกของบุคลากรต่อหน่วยงานสร้างความพึงพอใจด้วยการใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่กับผู้ร่วมงานจนสามารถสร้างทีมงานได้^{๑๒}

สรุปว่า บุคคลที่สามารถประสานงาน ใช้คนทั้งหลายรวมกัน หรือทำการร่วมกัน พวกกันไป ด้วยดีสู่จุดหมายที่ตั้งงาม ผู้นำต้องมีลักษณะ สติปัญญาเหนือสมาชิก สามารถจูงใจให้สมาชิกปฏิบัติงานได้ตามจุดประสงค์ของกลุ่ม มีการตัดสินใจตามเป้าประสงค์ของกลุ่ม มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับลูกน้องทุก ๆ คนอย่างเสมอหน้า ไม่มีการแบ่งพรรคพวก มีความอดทนในทุก ๆ ด้าน ทุกสถานการณ์ เช่น อดทนต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ มีความคิดริเริ่มกระทำสิ่งใหม่ ๆ มีความยุติธรรมกับสมาชิกในการมอบหมายงาน การลงโทษ การให้กำลังใจแก่สมาชิกทุกคน

^๙ พัทธี วรกวิน, **จิตวิทยาสังคม**, (คณะครุศาสตร์ : วิทยาลัยครูจันทระเกษม, ๒๕๔๔), หน้า ๑๓๒.

^{๑๐} สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, **ภาวะผู้นำ : ทฤษฎีและปฏิบัติ**, (เชียงราย : สถาบันราชภัฏเชียงราย, ๒๕๔๔), หน้า ๖๒.

^{๑๑} Plato, **The Republic**.tr.Paul Shorey, (New Jersey : Princeto University Press, 1973), p.134.

^{๑๒} ยงยุทธ เกษสาคร, **ภาวะผู้นำและการจูงใจ**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๔๒), หน้า ๖๙.

ตารางที่ ๒.๑ สรุปความหมายของผู้นำ

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ๒๕๔๙, หน้า ๒๖.)	ผู้นำ คือบุคคลที่จะมาประสานช่วยให้คนทั้งหลายรวมกันโดยที่ว่าจะเป็นการอยู่ร่วมกันก็ตาม หรือทำการร่วมกันก็ตาม ให้พากันไปด้วยดีสู่จุดหมายที่พึงาม
กิติ ตัยคานนท์, (๒๕๔๗, หน้า ๒๑.)	ผู้นำ คือผู้ที่มีศิลปะที่สามารถมีอิทธิพลเหนือคนอื่นและนำบุคคลเหล่านั้นไปโดยเขาให้ความไว้วางใจและเชื่อใจอย่างเต็มที่
นพพงศ์ บุญจิตราดุล, (๒๕๔๐, หน้า๙๕.)	ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่มีอิทธิพลในทางที่ถูกต้องต่อการกระทำของผู้อื่นมากกว่าคนอื่นๆ ในองค์กรหรือกลุ่มที่เขาปฏิบัติงานอยู่
ธรรมรส โชติบุญชร, (๒๕๑๙, หน้า ๑๓๑.)	ผู้นำเป็นบุคคลซึ่งถูกแต่งตั้งขึ้นมาหรือได้รับการยกย่องขึ้นมาเป็นหัวหน้า มีความสามารถในการปกครองบังคับบัญชาและอาจชักพาผู้ใต้บังคับบัญชาหรือหมู่ชนไปในทางดีหรือชั่วได้
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (๒๕๕๐, หน้า ๖)	ผู้นำในทางพระพุทธศาสนานั้น ผู้นำสูงสุดในสมัยพุทธกาล ก็คือพระศาสดา อธิบายว่า พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ทรงนำหมู่ เชื่อว่าพระศาสดา เหมือนบุคคลผู้นำเกวียน ย่อมนำหมู่เกวียนข้ามที่กั้นดาร
ลีปนันท เกตุทัต, (๒๕๕๑, หน้า ๓๒)	ผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์และต้องวิเคราะห์ตัดสินใจปัญหา สามารถวางแผนที่ชัดเจน จัดแผนงาน แผนคน และแผนเงินให้เข้ากัน กระจายงานและมอบหมายให้เป็นนโยบาย
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๔๖, หน้า ๓-๔)	ผู้นำ คือบุคคล ที่จะมาประสานช่วยให้คนทั้งหลายรวมกันโดยที่ว่าจะเป็นการอยู่ร่วมกันก็ตาม หรือทำการร่วมกันก็ตามให้พากันไปด้วยดีสู่จุดหมายที่พึงาม
พัชนี วรกิน (๒๕๔๔, หน้า ๑๓๒.)	ผู้นำที่ดีจะต้องมีลักษณะดังนี้ ๑. สติปัญญา (Intelligence) ๒. แรงจูงใจ (Motivation) ๓. การตัดสินใจ (Derision) ๔. มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Relationship)

ตารางที่ ๒.๑ สรุปความหมายของผู้นำ (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
	๕. เกียรติยศ (Person integrity)

	๖. มีความอดทน (Stamina) ๗. มีความสามารถในการสร้างสังคม (Conceptual Abilities) ๘. มีความริเริ่ม (reality) ๙. มีความยุติธรรม (Fairness)
สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (๒๕๔๔, หน้า ๖๒.)	ผู้นำคือ บุคคลที่ได้รับมอบหมายอาจโดยการเลือกตั้งหรือการแต่งตั้งและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกให้มีอิทธิพลและบทบาทเหนือกลุ่มที่สามารถที่จะจูงใจชักนำให้สมาชิกของกลุ่มรวมพลังเพื่อปฏิบัติการกิจต่างๆ ของกลุ่มให้สำเร็จ
Plato, (๑๙๗๓, p.๑๓๔.)	ผู้นำ เป็นบุคคลซึ่งใช้อิทธิพลได้มากในการควบคุมและกระทำการที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ผู้ได้รับอำนาจจากความมั่นคง สถานภาพด้านครอบครัว ชั้นวรรณะ ระบบ หรือความมีสติปัญญา
ยงยทธ เกษสาคร,(๒๕๔๒, หน้า ๖๙.)	ผู้นำที่ดี ประกอบด้วยคุณสมบัติส่วนตัวของผู้นำ ได้แก่ มุ่งแสวงหามรรควิธีที่จะนำผู้ร่วมงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงานตามที่กำหนดไว้

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

การศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นเรื่องที่นักวิชาการ ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องได้ให้ความสนใจมาเป็นเวลานานแล้วซึ่งเป็นการศึกษาถึงควมมีอำนาจและความสามารถของบุคคลที่สามารถสั่งการในการบริหารให้งานที่รับผิดชอบประสบความสำเร็จ คำว่าภาวะผู้นำ (Leadership) ได้มีนักวิชาการหลายท่านให้แนวคิดไว้ดังนี้

ภาวะผู้นำคือ การที่ผู้นำใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ซึ่งมีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยการโดยใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกันเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นการแสดงออกพฤติกรรมส่วนตัว ของบุคคลคนหนึ่งที่จะชักนำพากิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Share Goal) เป็นความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลระหว่างผู้นำ (Leaders) และผู้ตาม (Followers) ซึ่งมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน เป็นความสามารถที่จะสร้างความเชื่อมั่นและให้การสนับสนุนบุคคลเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายขององค์กร ที่ความครอบคลุมในมิติที่มีอย่างกว้างขวางและหลากหลาย กว่าเรื่องความกล้าหาญ การตัดสินใจ การเป็นผู้นำ ต้องมีความสามารถในการนำ ผลักดันและสั่งการให้กิจกรรมทุกอย่าง

ดำเนินไปตามเป้าหมาย ซึ่งต้องประกอบไปด้วยความกล้าหาญ ความสามารถในการโน้มน้าวใจและจังหวะเวลาในการตัดสินใจ รวมถึงผู้นำที่ใช้อิทธิพล ในความสัมพันธ์ซึ่งมีอยู่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา^{๑๓}

การที่ผู้นำขององค์การให้อิทธิพลต่างๆ เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมมือกันปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุถึงจุดประสงค์ขององค์การอิทธิพลดังกล่าวนี้อาจเป็นไปในทั้งทางบวกและทางลบ หรือทางใดทางหนึ่ง^{๑๔} และภาวะผู้นำคือ คุณสมบัติเช่นสติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคลที่ ชักนำให้บุคคลทั้งหลายมาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ตั้งงาม^{๑๕} ความสามารถในการจัดการให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มโดยทำงาน ร่วมกับกลุ่มคนและยังหมายความว่ารวมถึงอำนาจหน้าที่ที่ติดมากับตำแหน่งผู้บังคับบัญชา^{๑๖} เมื่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเคารพและเชื่อถือในตัวผู้บังคับบัญชา^{๑๗} การกระทำที่มีอิทธิพล สามารถทำให้ผู้อื่นเกิดศรัทธามีความเชื่อมั่นตกลงปลงใจที่จะทำตามแล้วแต่ผู้นำจะให้ทำอะไร

คำว่า “ภาวะผู้นำ” เป็นความสามารถด้านอิทธิพลต่อบุคคลในกลุ่มเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ใช้กระบวนการสั่งการ การมีอิทธิพลต่อผู้อื่น การมีปฏิสัมพันธ์โดยถ่ายทอดไปสู่การปฏิบัติ

ความเป็นสัตว์สังคมของมนุษย์ชาติทำให้การอยู่ร่วมกันของมนุษย์ประกอบไปด้วย ผู้นำและผู้ตาม เกื้อกูลพึ่งพาอาศัยกัน ยิ่งสังคมมนุษย์ได้รับการพัฒนาสูงขึ้น ผู้นำที่ดีจึงมีชีวิตอยู่เพื่อผู้อื่น วิถีชีวิตของท่านจึงกลายเป็นแบบอย่าง แรงบันดาลใจและเป็นอมตะที่เล่าขานผ่านผู้คนรุ่นแล้วรุ่นเล่า ความเป็นผู้นำไม่ได้ถูกจำกัดด้วยวัย เพศ การศึกษา ศาสนาหรือด้วยเชื้อชาติแต่กระนั้นบุคคลทั่วไปก็มักให้ความสนใจกับผู้นำในบางลักษณะเป็นพิเศษ^{๑๗} เช่นผู้นำทางการเมือง ผู้นำทางธุรกิจ และผู้นำทางทหาร เป็นต้น ทั้งที่ในภาพรวมของโลกแห่งความจริง ผู้นำมีความหมาย หลากหลาย โดยมีได้จำกัดเพียงแค่ผู้นำในกลุ่มดังกล่าวเท่านั้น

ภาวะผู้นำนั้นใช้ความรู้ความสามารถ ใช้สติปัญญา หรืออำนาจอิทธิพลต่างๆ ของผู้นำในการจูงใจผู้อื่นหรือชักนำพาผู้อื่นให้ร่วมปฏิบัติงานหรือร่วมกิจกรรมของกลุ่มเป็นตัวอย่างของกลุ่มมีกลายามมิตรผู้ร่วมงานร่วมการที่ดีมีความรู้ความสามารถและแสวงหาปัญญาเพิ่มเติมเสมอเป็นคน เข้มแข็งไม่เกรงกลัวปัญหาใดๆ ที่เกิดขึ้น ผู้นำมีบทบาทอันสำคัญในการทำงานร่วมกับสาธารณชน^{๑๘}

^{๑๓} กวี วงศ์พุม, ภาวะผู้นำ, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพบัญชี, ๒๕๓๙), หน้า ๑๓.

^{๑๔} สมคิด บางโม, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : วิทยาพัฒน์, ๒๕๔๔), หน้า ๘.

^{๑๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), ภาวะผู้นำ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท บุ๊คไทม์, ๒๕๔๙), หน้า ๔.

^{๑๖} Terry George R, Principle of Management, 6 (Home Wood, 11 : Richard D.Irwin, 1=03), p, 493.

^{๑๗} ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, ผู้นำที่ดีไม่มีเสื่อม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ อนิเมทกรีน, ๒๕๕๐), หน้า ๒๕.

^{๑๘} ประทาน คงฤทธิ์ศึกษาร, ภาวะผู้นำ, (กรุงเทพมหานคร : วิทยาพัฒน์, ๒๕๔๘), หน้า ๔๓.

ภาวะผู้นำ หมายถึง ผู้ที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยทำหน้าที่สำคัญคือเป็นผู้ชักจูงใจ โน้มน้าวจิตใจให้ผู้อื่นที่เกี่ยวข้องเกิดความกระตือรือร้น มีความเต็มใจและยินดีที่จะปฏิบัติตามกิจกรรมงานต่างๆ ให้สำเร็จลงตามความต้องการของผู้นำอย่างสุดความสามารถมากกว่าจะใช้อำนาจบังคับบัญชาสั่งการ^{๑๙}

ความหมายของภาวะผู้นำไว้ ๔ ประการ คือ

๑. ภาวะผู้นำ คือ ความสามารถในการชักชวนหรือชักนำคนอื่นโดยปราศจากการใช้อำนาจตามตำแหน่งหรือเหตุการณ์ภายนอก

๒. ภาวะผู้นำ คือ กระบวนการในการใช้อิทธิพลต่อกิจกรรมของกลุ่มเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่มและทำกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์

๓. ภาวะผู้นำ คือ เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ซับซ้อนและสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

๔. ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ผลแห่งความสัมพันธ์ก็คือบุคคลหนึ่งในช่วงเวลาหนึ่ง ต้องรับผิดชอบต่อกิจกรรมและสวัสดิการของกลุ่ม^{๒๐}

ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่บุคคลหนึ่ง (ผู้นำ) ใช้อิทธิพลและอำนาจของตนกระตุ้นชักนำให้บุคคลอื่น (ผู้ตาม) มีความกระตือรือร้น เต็มใจทำในสิ่งที่เขาต้องการ โดยมีเป้าหมายขององค์การเป็นจุดหมายปลายทาง

คำว่า ภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำ (Leadership) นั้น อธิบายอยู่ในคำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นครั้งแรก เมื่อประมาณ ปี ค.ศ.๑๘๐๐ จากนั้นอีก ๑๐๐ ปีต่อมา นักสังคมศาสตร์จึงได้เริ่มศึกษาเรื่อง “ภาวะผู้นำ” อย่างจริงจัง นักวิจัยจำนวนมากได้ให้ความสนใจศึกษาเรื่องนี้เป็นอย่างมากเป็นพิเศษ โดยมีการศึกษาว่า

- ปัจเจกบุคคลเป็นคนอื่นได้อย่างไร
- ผู้นำรักษาสถานภาพการเป็นผู้นำของตนได้อย่างไร
- ผู้นำทำอะไรจึงมีผู้ตาม
- ผู้นำมีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของกลุ่มได้อย่างไร
- ปัจจัยอะไรที่มีผลต่อการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิผล^{๒๑}

ภาวะผู้นำคือ ความสัมพันธ์ (Relationship) ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้นำกับผู้ตาม โดยให้ความสนใจที่กระบวนการมีพฤติกรรมของผู้นำในการใช้วิธีการต่างๆ ในการทำหน้าที่ตามบทบาทของตนให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการในบริบทหนึ่งๆ (โดยใช้ปัจจัยต่างๆ เช่น คุณลักษณะความสามารถ สติปัญญา ความฉลาดทางอารมณ์ ในการมีพฤติกรรมภายใต้สภาพการณ์ต่างๆ) เมื่อ

^{๑๙} ศิริพงษ์ อดาวัลย์ ณ อยู่ธยา, รัฐประศาสนศาสตร์ ทฤษฎีและแนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์, (เชียงใหม่ : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๐), หน้า ๙๕-๙๗.

^{๒๐} ทองอินทร์ วงศ์โสธร, หลักและระบบบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔), หน้า ๑๖๕-๑๖๖.

^{๒๑} ชัจจ์ชานันต์ ธรรมจินดา และจิตติพร เครือเนตร, ฝึกให้เป็นยอดผู้นำ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๒๑.

พิจารณาเปรียบเทียบกับเรื่องการจูงใจ (Motivation) แล้ว เปรียบได้กับเหรียญหนึ่งที่มีสองด้าน ด้านหนึ่งคือภาวะผู้นำ อีกด้านหนึ่งคือการจูงใจ เมื่อพูดถึงการจูงใจจะเน้นที่ความต้องการของผู้ตาม เมื่อพูดถึงภาวะผู้นำจะเน้นที่พฤติกรรมของผู้นำ ในอดีตนั้นสนใจที่การเลือกผู้นำจากคุณลักษณะของผู้นำ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ตามมีประสบการณ์ส่วนบุคคล ต่อมาสนใจที่สไตล์การเป็นผู้นำ โดยสนใจที่พฤติกรรมของผู้นำ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ตามมีประสบการณ์โดยตรง และเชื่อกันว่าสามารถฝึกฝนบุคคลให้เป็นผู้นำที่ดีได้^{๒๒}

ภาวะผู้นำนั้นเป็นการใช้ศาสตร์และศิลป์ด้านภาวะผู้นำที่มีคุณลักษณะเด่นของผู้นำ มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ทักษะ ค่านิยมที่เหมาะสม สามารถปกครองบังคับบัญชาจูงใจคนให้ปฏิบัติตามคำสั่ง ตามความต้องการของผู้นำได้ สามารถตัดสินใจที่ยากและซับซ้อนได้อย่างเหมาะสม ตั้งแต่จุดเริ่มต้นถึงจุดจบขององค์กร และการชูปชีวิตองค์กรด้วยภาวะผู้นำในทางที่ดีด้วยกระบวนการดึงภาวะแห่งการเป็นผู้นำที่มองเห็นในความสำเร็จของภาวะผู้นำ (Leadership) ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร ความสำเร็จขององค์กรต่างๆ เป็นผลสืบเนื่องจากการขาดผู้นำที่มีประสิทธิภาพแทบทั้งสิ้น^{๒๓}

ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือมากกว่า พยายามใช้อิทธิพลของตนหรือกลุ่มตน กระตุ้น ชี้นำ ผลักดัน ให้บุคคลอื่น หรือกลุ่มบุคคลอื่นมีความเต็มใจ และกระตือรือร้นในการทำสิ่งต่าง ๆ ตามต้องการ โดยมีความสำเร็จของกลุ่มหรือองค์กรเป็นเป้าหมาย^{๒๔}

ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำมีพื้นฐานตั้งอยู่บนสมมติฐานต่างๆดังนี้

๑. ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำ (Traits Theory) ทฤษฎีนี้มีสมมติฐานว่าผู้นำที่ประสบผลสำเร็จจะมีลักษณะของบุคลิกภาพที่ดี

๒. ทฤษฎีทางสถานการณ์ (Situates Theory) โดยมีสมมติฐานว่าบุคคลที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้นำที่เหมาะสมที่สุดในสถานการณ์หนึ่ง ทั้งนี้ก็เพราะว่าเกิดจากลักษณะของกลุ่มที่เข้าเป็นผู้นำ

๓. ทฤษฎีการเป็นผู้ตาม (Fellowship Theory) ทฤษฎีนี้มีสมมติฐานว่าเครื่องบ่งชี้คุณภาพของผู้นำก็คือ คุณภาพของผู้ตามซึ่งเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการประเมินคุณค่าของผู้นำ คือ การวิเคราะห์ผู้ตามนั่นเอง

๔. ทฤษฎีของผลรวม (Electric Theory) ทฤษฎีนี้เกิดจากการนำเอาคำอธิบายของทฤษฎีทั้งสามข้างต้นมารวมกัน เพื่อจะทำการอธิบายกับภาวะผู้นำ^{๒๕}

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

๑. Gertman Theory ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ลักษณะภาวะผู้นำได้เกิดมาแต่กำเนิด

^{๒๒} พะยอม วงศ์สารศรี, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : คุรุสภา, ๒๕๓๔), หน้า ๑๙๖.

^{๒๓} วิฑูล แจ่มกลิ้ง, **พฤติกรรมผู้นำที่ควรจะเป็นของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา**, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๔๗), หน้า ๑๕.

^{๒๔} เสาวนิต เสาวนานนท์, **ภาวะผู้นำ**, (นครราชสีมา : โปรแกรมวิชาการบริหารศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๒), หน้า ๒.

^{๒๕} Hodge Billy J” & Herdert J. Johnson, **Management and Organization Behavior**. [New York : John Willey & Sons, 1970), pp.255-259.

๒. Environment Theory ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าลักษณะภาวะผู้นำนั้นเกิดจากสภาพแวดล้อม เวลา สถานที่และโอกาส

๓. Peromal Situation Theory ทฤษฎีนี้เชื่อในแง่ที่ว่า ภาวะผู้นำนั้นนอกจากสถานการณ์และสภาวะแวดล้อมแล้วยังมีความสามารถเฉพาะตัวเป็นส่วนประกอบด้วยดังนั้นผู้นำจึงต้องเป็นผู้ที่มีความเฉลียวฉลาด มีความสามารถ นอกจากนี้ยังต้องมีเพื่อนที่ดีด้วย

๔. Interaction Expectation Theory ทฤษฎีนี้ได้ให้ความสำคัญกับปัจจัย ๓ ประการคือ การกระทำ (Action) การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) และเจตคติ (Sentiment) โดยมีความเชื่อว่าผู้ที่จะเป็นผู้นำได้นั้น จะต้องมีความสามารถในการกระทำ มีมนุษยสัมพันธ์ และมีการควบคุมทางใจที่ดี มีความเหมาะสมกับเหตุการณ์^{๒๖}

สรุปลักษณะของผู้นำส่วนใหญ่เน้นว่าการที่ผู้นำขององค์กรให้อิทธิพลต่างๆ เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมมือกันปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุถึงจุดประสงค์ขององค์กรอิทธิพลดังกล่าวนี้อาจเป็นไปทั้งในทางบวกและทางลบเป็นความสามารถด้านอิทธิพลต่อบุคคลในกลุ่มเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ใช้ในกระบวนการสั่งการ การมีอิทธิพลต่อผู้อื่น การมีปฏิสัมพันธ์ โดยการถ่ายทอดแนวคิดไปสู่การปฏิบัติ จะได้ผลมากขึ้นขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละบุคคลว่ามีความสามารถในด้านผู้นำแค่ไหน

ตารางที่ ๒.๒ สรุปแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

นักวิชาการ	แนวคิดและทฤษฎีหลัก
กวี วงศ์พุ่ม,(๒๕๓๙, หน้า ๑๓.)	ภาวะผู้นำคือ การที่ผู้นำใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ซึ่งมีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยความสะดวกโดยใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกันเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
สมคิด บางโม (๒๕๔๔, หน้า ๘)	ภาวะผู้นำ คือ การที่ผู้นำขององค์กรให้อิทธิพลต่างๆเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมมือกันปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุถึงจุดประสงค์ขององค์กรอิทธิพลดังกล่าวนี้อาจเป็นไปทั้งในทางบวกและทางลบหรือทางใดทางหนึ่ง

ตารางที่ ๒.๒ สรุปแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ (ต่อ)

^{๒๖} Ralph M. Stogdill, Personal Factor Associated with Leadership Survey of Literature in Leadership, Leadership, (Maryland Penguin Books, 1967), p. 91.

นักวิชาการ	แนวคิดและทฤษฎีหลัก
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), (๒๕๔๙, หน้า ๔.)	ภาวะผู้นำคือ คุณสมบัติเช่นสติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคลที่ ชักนำให้บุคคลทั้งหลายมาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม
Terry George R (เทอร์รี่ เกลอเรส)	ภาวะผู้นำคือ ความสามารถในการจัดการให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มโดยทำงาน ร่วมกับกลุ่มคนและยังหมายความรวมถึงอำนาจหน้าที่ที่ติดมากับตำแหน่งผู้บังคับบัญชานี้จะมีค่า เมื่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเคารพ และ เชื่อถือในตัวผู้บังคับบัญชา
ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (๒๕๕๐, หน้า ๒๕)	ภาวะผู้นำคือ การกระทำที่มีอิทธิพล สามารถทำให้ผู้อื่นเกิดศรัทธามีความเชื่อมั่นตกลงปลงใจที่จะทำตามแล้วแต่ผู้นำจะให้ทำอะไร
ประทาน คงฤทธิศึกษากร (๒๕๔๘, หน้า ๔๓)	ภาวะผู้นำนั้นใช้ความรู้ความสามารถ ใช้สติปัญญา หรืออำนาจอิทธิพลต่างๆ ของผู้นำในการจูงใจผู้อื่นหรือชักนำพาผู้อื่นให้ร่วมปฏิบัติงานหรือร่วมกิจกรรมของกลุ่ม
ศิริพงษ์ ลาดวัลย์ ณ อยุธยา,(๒๕๔๐, หน้า ๙๕-๙๗.)	ภาวะผู้นำ หมายถึง ผู้ที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยทำหน้าที่สำคัญคือเป็นผู้ชักจูงใจโน้มน้าวจิตใจให้ผู้อื่นที่เกี่ยวข้องเกิดความกระตือรือร้น มีความเต็มใจและยินดีที่จะปฏิบัติตามกิจกรรมงานต่างๆ ให้สำเร็จลงตามความต้องการของผู้นำอย่างสุดความสามารถมากกว่าจะใช้อำนาจบังคับบัญชาสั่งการ
ทองอินทร์ วงศ์โสธร, (๒๕๔๔, หน้า ๑๖๕-๑๖๖.)	ภาวะผู้นำ คือ ความสามารถในการชักชวนหรือชักนำคนอื่นโดยปราศจากการใช้อำนาจตามตำแหน่งหรือเหตุการณ์ภายนอก กระบวนการในการใช้อิทธิพลต่อกิจกรรมของกลุ่มเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่มและทำกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์ เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ซับซ้อนและสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ผลแห่งความสัมพันธ์ก็คือบุคคลหนึ่งในช่วงเวลาหนึ่งต้องรับผิดชอบต่อกิจกรรมและสวัสดิการของกลุ่ม

ตารางที่ ๒.๒ สรุปแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดและทฤษฎีหลัก
ซัจจันันต์ ธรรมจินดา และจิตติพร เครือเนตร, (๒๕๔๗, หน้า ๒๑.)	ภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการที่บุคคลหนึ่ง (ผู้นำ) ใช้อิทธิพลและอำนาจของตนกระตุ้นชี้แนะให้บุคคลอื่น (ผู้ตาม) มีความกระตือรือร้น เต็มใจทำในสิ่งที่เขาต้องการ โดยมีเป้าหมายขององค์การเป็นจุดหมายปลายทาง
พะยอม วงศ์สารศรี, (๒๕๓๔, หน้า ๑๙๖.)	ภาวะผู้นำคือ ความสัมพันธ์ (Relationship) ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้นำกับผู้ตาม โดยให้ความสนใจที่กระบวนการมีพฤติกรรมของผู้นำในการใช้มรรควิธีต่างๆ ในการทำหน้าที่ตามบทบาทของตนให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการในบริบทหนึ่งๆ
วิฑูล แจ่มกั้ง, (๒๕๔๗, หน้า ๑๕.)	ภาวะผู้นำนั้นเป็นการใช้ศาสตร์และศิลป์ด้านภาวะผู้นำที่มีคุณลักษณะเด่นของผู้นำ มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ทักษะ ค่านิยมที่เหมาะสม สามารถปกครองบังคับบัญชาจูงใจคนให้ปฏิบัติตาม คำสั่งตามความต้องการของผู้นำได้
เศาวนิต เศาณานนท์, (๒๕๔๒, หน้า ๒.)	ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือมากกว่า พยายามใช้อิทธิพลของตนหรือกลุ่มตน กระตุ้น ชี้แนะ ผลักดัน ให้บุคคลอื่น หรือกลุ่มบุคคลอื่นมีความเต็มใจ และกระตือรือร้นในการทำสิ่งต่าง ๆ ตามต้องการ โดยมีความสำเร็จของกลุ่มหรือองค์การเป็นเป้าหมาย
Hqdge & Jqhnsqn (ฮอดจ์ และ จอห์นสัน) (๑๙๗๐, p.๒๕๕-๒๕๙)	เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำโดยมีพื้นฐานตั้งอยู่บนสมมติฐานต่างๆดังนี้ ๑. ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำ (Traits Theory) ๒. ทฤษฎีทางสถานการณ์ (Situates Theory) ๓. ทฤษฎีการเป็นผู้ตาม (Fellowship Theory) ๔. ทฤษฎีของผลรวม (Electric Theory)

ตารางที่ ๒.๒ สรุปแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดและทฤษฎีหลัก
Ralph M. Stogdill (ราล์ฟ เอ็ม. สโตกคิลล์) (๑๙๖๗, p ๙๑)	เสนอแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำไว้ดังนี้ ๑. Gretman Theory ทฤษฎีนี้เชื่อว่าลักษณะภาวะผู้นำได้เกิดมาแต่กำเนิด ๒. Environment Theory ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าลักษณะภาวะผู้นำนั้นเกิดจากสภาพแวดล้อม เวลา สถานที่และโอกาส ๓. Peromal Situation Theory ทฤษฎีนี้เชื่อในแง่ที่ว่า ภาวะผู้นำนั้นนอกจากสถานการณ์และสภาวะแวดล้อมแล้วยังมีความสามารถเฉพาะตัวเป็นส่วนประกอบด้วยดังนั้นผู้นำจึงต้องเป็นผู้ที่มีความเฉลียวฉลาด มีความสามารถ นอกจากนี้ยังต้องมีเพื่อนที่ดีด้วย ๔ . Imteraction Expectation Theory ทฤษฎีนี้ได้ให้ความสำคัญกับปัจจัย ๓ ประการคือการกระทำ (Action) การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) และเจตคติ (Sentiment) โดยมีความเชื่อว่าผู้ที่จะเป็นผู้นำได้นั้น จะต้องมีความสามารถในการกระทำ มีมนุษยสัมพันธ์ และมีการควบคุมทางใจที่ดี มีความเหมาะสมกับเหตุการณ์

๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาประเด็นในเรื่องภาวะผู้นำในทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในหลักฐานและเอกสารหรือคัมภีร์ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนามีนักวิชาการเป็นที่ยอมรับและนักวิจัยหลายๆ ท่านได้กล่าวถึง ผู้นำและภาวะผู้นำไว้ดังนี้

ผู้นำ คือบุคคลที่จะมาประสานช่วยให้คนทั้งหลายรวมกันโดยที่ว่าจะเป็นการอยู่รวมกันก็ตาม หรือทำการร่วมกันก็ตามให้พากันไปด้วยดี สู่จุดหมายที่ตั้งาม

ภาวะผู้นำคือ คุณสมบัติเช่นสติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคลที่ชักนำให้บุคคลทั้งหลายมาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ตั้งาม คุณสมบัติของผู้นำมีหลายอย่างหลายด้าน แยกไปตามสิ่งเหล่านั้นทุกอย่างให้ถูกต้องและได้ผลดี^{๒๗}

ความหมายของ ผู้นำ ตรงกับคำในภาษาอังกฤษ ว่า “Leadership” ซึ่งมีความหมายในทำนองเดียวกันว่า “Being a leader ; power of leading , the qualities of a leader” หมายถึง

^{๒๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), ภาวะผู้นำ : ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๓-๔.

ผู้นำไปสู่สิ่งที่ดีงามและเป็นประโยชน์แก่มหาชน การนำไปในทาง ชั่ว ต่ำ เสียหาย เช่น เป็นหัวหน้าโจร นำลูกน้องไปปล้นหรือลักขโมย หรือการตั้งตนเป็นหัวหน้าไปพา คนค้ายาเสพติด ก็คงไม่นับว่าเป็นผู้นำ หรือมีภาวะผู้นำ เพราะไม่สัมพันธ์กับเป้าหมายที่ดีงาม และมีได้ ตั้งอยู่บนฐานแห่งศีลธรรม คุณธรรม และสติปัญญา ^{๒๘}

จากการให้ความหมายของคำว่า ผู้นำ ตามพระพุทธศาสนาที่กล่าวมานี้สามารถสรุปความหมายเป็นจุดร่วมเดียวกันว่า ผู้นำคือ บุคคลที่มีอิทธิพลเหนือคนอื่นในกลุ่ม สามารถที่จะบริหารจัดการองค์การ ให้ดำเนินไปได้ด้วยดี มีบทบาทสำคัญในการนำกลุ่มหรือคณะไปสู่ความสำเร็จหรือเป้าหมาย การเป็นผู้นำที่ดี จำเป็นต้องมีการเรียนรู้และฝึกฝนซึ่งต้องอาจใช้เวลาานาน แต่หากสามารถทำได้สำเร็จก็เท่ากับว่าผู้นำนั้นมีคุณสมบัติที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ง่ายขึ้น

ส่วนภาวะผู้นำ หมายถึง ศีลปะและความสามารถในการนำและจูงใจผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาแต่ละคนให้ทำงานด้วยความเต็มใจและกระตือรือร้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มและองค์การ

ฉะนั้น เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบแล้ว ผู้นำ หมายถึง ตัวบุคคล ส่วนภาวะผู้นำเป็นเรื่องของคุณลักษณะ หรือคุณสมบัติของบุคคลที่ทำให้การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จที่วางเอาไว้

๑) ความหมายของผู้นำในพระพุทธศาสนา

ความคิดเห็นของอินเดียโบราณแบ่งแยกออกเป็น ๒ สาย คือ สายยึดถือคัมภีร์พระเวท อีกพวกไม่ยอมรับความศักดิ์สิทธิ์ของคัมภีร์พระเวท ฝ่ายที่ยอมรับคัมภีร์พระเวทยอมรับความคิด เรื่องพระผู้เป็นเจ้าและเทวดาต่างๆ ซึ่งมีฤทธานุภาพและฐานะเหนือมนุษย์ในสมัยที่ฐานะของกษัตริย์เริ่มสูงขึ้น ตอนปลายสมัยพระเวทเริ่มมีความคิดกษัตริย์เป็นตัวแทนของเทพเจ้า ความคิด เรื่องเทวราชา เจริญอย่างเห็นได้ชัดในสมัยราชวงศ์โมริยะ การกระทำของกษัตริย์ต้องยึดถือ ลักษณะต่างๆ ของเทพเจ้าจึงจะเป็นการปกครองที่สมควร ^{๒๙} พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นท่ามกลาง ประเพณีนิยมอินเดียโบราณและเป็นยุคที่ปกครองบ้านเมืองด้วยระบอบราชาธิปไตยและสมบูรณาญาสิทธิราช ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจเด็ดขาด และโดยที่ประเพณีนิยมถือว่า พระมหากษัตริย์เป็นนักรบมีหน้าที่ป้องกันบ้านเมืองและป็นนักปกครอง

พระพุทธศาสนาได้แบ่งแนวความคิดเกี่ยวกับผู้นำมีปรากฏในประวัติศาสตร์ ๒ ลักษณะ ธรรมราชาและสมมติเทวราชาความคิดดังกล่าวแตกต่างกับความคิดแบบเทวราชาของพราหมณ์

ข้อความที่กล่าวมาเป็นองค์ประกอบส่วนสำคัญต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้นำ ที่ต้องพัฒนาตนเองให้มีคุณสมบัติจะทำให้ผู้นำพร้อมที่จะปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นได้อย่างถูกต้องบังเกิดผลดี ผู้นำเป็นผู้ที่มีจุดหมายชัดเจนเป็นที่พึงพิงของผู้ใต้บังคับบัญชาได้ทั่วถึง เป็นแกนกลางในการบริหารงานมี

^{๒๘} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), *ชุดพุทธศาสนาประยุกต์ สงฆ์ผู้นำสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๔๓

^{๒๙} สุรศักดิ์ ม่วงทอง, “พุทธธรรมกับภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ ศึกษาเฉพาะกรณีกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จังหวัดนครศรีธรรมราช”, *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๓), หน้า ๒๓

จุดหมายและหลักการตรงไปตรงมาไม่เอียงเอียงไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ยังมีหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับตัวผู้บริหารหรือผู้นำในการบริหารนี้มาปฏิบัติโดยมีหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้นำดังที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึง หลักธรรมคุณธรรม ๖ ประการ ดังนี้

๑. มีความอดทน (ขมา) ต่อการปฏิบัติงานมีใจหนักแน่น ไม่ยอมตกในความชั่ว ไม่เกรงกลัวหรือมีอคติ ๔ เมื่อจะต้องตัดสินใจและไม่หวั่นไหวเพราะโลกธรรม ๘

๒. มีความตื่นตัว (ชาครियะ) อยู่ตลอดเวลา มีความระมัดระวังไม่ประมาทในการปกครองชีวิตหน้าที่และการทำงาน

๓. มีความขยันหมั่นเพียร (อุฏฐานะ) ต่อหน้าที่การทำงาน มีความระมัดระวังไม่ประมาท

๔. มีอัธยาศัยดีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (สังวิภาคะ) มีน้ำใจต่อผู้ร่วมงานเป็นมิตรที่ดีกับทุกคน

๕. มีจิตใจที่เอ็นดู (ทยา) รักใคร่ห่วงใยเอาใจใส่ดูแลผู้ร่วมงาน

๖. เอาใจใส่ตรวจตรา (อิคขนา) การงานและหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ^{๓๐} ได้ยกหลักธรรมมาแสดงไว้ก็เพื่อให้เห็นถึงแนวคิดหรือคำสอนเกี่ยวกับการใช้ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการบริหารงานของผู้นำเป็นส่วนหนึ่ง ยังมีคำสอนที่พูดถึง คุณสมบัติของความเป็นผู้นำจะต้องประกอบด้วยลักษณะ ดังนี้คือ

๑. เป็นผู้วิสัยทัศน์ที่กว้างไกล (จกขุมา) มองสภาพเหตุการณ์ออกและจะวางแผนเตรียมรับหรือรุกได้อย่างไร

๒. เป็นผู้ชำนาญในงาน (วิธโร) รู้จักวิธีการไม่บกพร่องในหน้าที่ ที่ตนได้รับผิดชอบ

๓. เป็นผู้ที่มโนหทัยสัมพันธดี (นิสสยสมปนโน) เป็นผู้ที่มโนหทัยสัมพันธดี และได้รับความเชื่อถือจากผู้อื่น

คุณสมบัติทั้ง ๓ ประการมีความสำคัญขึ้นอยู่กับระดับของความแตกต่างของตัวผู้นำ ถ้าเป็นผู้นำระดับสูงรับผิดชอบในการวางแผนและดูแลคนจำนวนมาก ข้อที่ ๑ และข้อที่ ๓ มีความสำคัญมาก ข้อที่ ๒ มีความสำคัญน้อย เพราะสามารถใช้ผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านได้ สำหรับผู้นำระดับกลางทั้งสามข้อมีความสำคัญพอๆ กัน คือ มีความเฉพาะด้าน มโนหทัยสัมพันธเพื่อนร่วมงานที่มองเห็นการณ์ไกลด้วยคุณธรรมของผู้นำเป็นผู้ทำให้หมู่ให้งาม มีความกล้าหาญแกล้วกล้า เรียกว่าเวสารัชชคุณธรรม ๕ ดังนี้คือ

๑. เป็นผู้มี (ศรัทธา) มีเหตุผล มั่นใจในหลักการและในการทำดี

๒. เป็นผู้มี (ศีล) มีระเบียบวินัยดีความประพฤติถูกต้องดีงาม ไม่ผิดศีลธรรม

๓. เป็นผู้มี (พาหสัจจะ) ความเป็นผู้ได้ศึกษาเล่าเรียนมาก

๔. เป็นผู้มี (วิริยารัมภะ) มีความเพียรมั่นคงจริงจังในกิจการนั้นๆ

๕. เป็นผู้มี (ปัญญา) ความรอบรู้เข้าใจเหตุผล และรอบรู้หลักการ

^{๓๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **ภาวะผู้นำ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๕.

คุณสมบัติที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้นำเป็นคนประพัตติตนดีมีความกล้าหาญไปอยู่ในสถานที่ใดเป็นที่เคารพนับถือของผู้ใต้บังคับบัญชาตรงกับจุดหมายที่ว่า “ผู้นำที่ดีไม่มีเสื่อม” ของปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ ได้นำเสนอผู้นำทางการเมือง และผู้นำทางการทหาร แต่รวมไปถึงผู้นำทางวิชาการ ผู้นำทางศาสนาและผู้นำคนพิการด้วยกล่าวโดยรวมบุคคลสำคัญมีคุณสมบัติสรุปได้ ๔ ประการ ดังนี้

๑. แรงบันดาลใจ คือพลังปรารถนาอย่างแรงกล้าที่ส่งเสริมผลักดันให้บุคคลทำงานเชิงรุกเข้าสู่เป้าหมายชีวิต กล่าวได้ว่า แรงบันดาลใจเป็นพลังแรงที่ก่อให้เกิดความมุ่งมั่นทุ่มเทเพื่อให้บุคคลบรรลุถึงเป้าหมายปลายทางในชีวิต เมื่อบุคคลมีแรงบันดาลใจให้กระทำในเรื่องใดความมีสมาธิและความมีปัญญาที่จะไปสู่หนทางของความสำเร็จจะตามมา แรงบันดาลใจจึงมีส่วนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจให้บุคคลที่จะก้าวไปข้างหน้าโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคข้อขัดข้องแต่กลับเข้าฝ่าฟันเครื่องกีดขวางเพื่อให้เข้าถึงผลสัมฤทธิ์

๒. ทศนคติเชิงบวก หรือทศนคติเชิงสร้าง คือการมองโลกในแง่ดี และหลีกเลี่ยงการมองโลกในแง่ร้ายที่อาจทำลายขวัญกำลังใจของตนเองและผู้อื่น การมีทศนคติเชิงบวกจึงไม่ใช่ความประมาท แต่เป็นการทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าพึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ ด้วยความปล่อยวาง ไม่เครียดไม่หวั่นไหวให้สถานการณ์ที่เสียหายต้องหนักหนาสาหัสยิ่งขึ้นไปอีก เอดิสันคือแบบอย่างที่ดีงามของการมองโลกในแง่บวก โดยไม่ว่าผลการทดลองจะสำเร็จหรือล้มเหลว เอดิสันก็มองว่าคือ การได้เรียนรู้ปรากฏการณ์อย่างสำคัญ

๓. ความเป็นนักสู้ผู้เสียสละ คือการทำหน้าที่ในลักษณะที่ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Service above self” หรืออาจแปลว่า “ให้บริการเหนือตนเอง” ถ้าจะขยายความก็คือ นักสู้ผู้เสียสละคือ นักสู้แบบถวายหัว หรือถวายชีวิตเพื่อผู้อื่น เพื่อประเทศชาติ และเพื่อมวลมนุษยชาติ การทำเพื่อผู้อื่นเป็นคุณธรรมที่สะท้อนความเสียสละ ริชโธเฟน, ไอเซฮาวร์, แมกไซไซ ต่างเป็นแบบอย่างของการสู้รบในสงคราม เคลเลอร์สเพื่อคนพิการ เอดิสัน เพื่อพัฒนาเทคโนโลยี มาเธอร์เทซา และพุทธทาสภิกขุ สู้เพื่อยกระดับจิตใจของมนุษย์

๔. ความมีภาวะผู้นำ ซึ่งหมายถึงความสามารถในการจูงใจโน้มน้าวให้บุคคลอื่นประพฤติปฏิบัติตามในสิ่งที่ผู้นำวางวัตถุประสงค์ไว้ ภาวะผู้นำจึงเกี่ยวข้องโดยตรงกับความกล้าคิด กล้าริเริ่ม กล้าตัดสินใจ กล้าทำ และกล้ารับผิดชอบ บุคคลผู้มีภาวะผู้นำ จึงมีพลังความสามารถในการสร้างศรัทธาบาบมีให้บุคคลอื่นมีความคิดเห็นคล้อยตามหรือเกิดความศรัทธาโดยติดตามด้วยความสมัครใจและเต็มใจ ไม่ใช่ด้วยการบังคับข่มขู่หรือใช้อำนาจ^{๓๑}

ความเป็นภาวะผู้นำยึดหลักธรรมมีเหตุผลในการปฏิบัติหน้าที่ที่มีความเข้มแข็งทางจิตใจ มองโลกในแง่ดีอยู่เสมอเป็นผู้เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวมมีความคิดริเริ่ม งานใหม่ๆ โดยมุ่งที่จะให้เกิดผลแก่มวลชน สังคม และประเทศชาติอย่างมั่นคงและยั่งยืนตลอดไป สังคมทั้งในอดีตและปัจจุบันผู้นำมีคุณสมบัติตามหลักการของศาสนาทำให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุขซึ่งจะได้ศึกษาคุณสมบัติของพระมหากษัตริย์ในอดีตพุทธกาลและพระมหากษัตริย์ไทย องค์ปัจจุบันมาศึกษาเป็นความรู้เพียงบางส่วน คือ

^{๓๑} พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๒๐๖.

คุณสมบัติที่กล่าวมานั้นได้สอดคล้องกับพระเจ้าพรหมทัตขึ้นครองราชย์สมบัติในเมืองพาราณสี พระองค์เป็นผู้รังเกียจความไม่ดี วันหนึ่งทรงดำริว่า “เราปกครองเมือง มีใครเดือดร้อนและกล่าวโทษเราหรือเปล่า” จึงทรงแสวงหาอยู่ทั้งในวังและนอกวังก็ไม่พบเห็นใครกล่าวโทษพระองค์ ทรงปลอมพระองค์ไปตามหมู่บ้านต่างๆ ก็ไม่พบเห็น จึงแวะเข้าไปในป่าหิมพานต์ทำที่เป็นคนหลงทางเข้าไปสนทนากับพระโพธิสัตว์ที่เกิดเป็นฤๅษีบำเพ็ญเพียรอยู่ในป่าหิมพานต์ในสมัยนั้น มีรากไม้และผลไม้เป็นอาหาร ฤๅษีได้ทำการต้อนรับด้วยผลไม้ป่านานาชนิด พระราชาปลอมได้เสวยผลไม้ป่ามีรสหวานอร่อยดี ถ้ามหาเหตุที่ทำให้ผลไม้มีรสหวาน ฤๅษีทูลว่า “ท่านผู้มีบุญ เป็นเพราะพระราชาครองราชย์โดยธรรม ผลไม้มีรสหวานอร่อยดี” พระราชาปลอมสงสัยถามอีกว่า “ถ้าพระราชาไม่ครองราชย์โดยธรรม ผลไม้จะมีรสหวานหรือไม่” พระฤๅษีตอบว่า “ผลไม้จะมีรสขมฝาดหมด รสชาติไม่อร่อย” พระราชากลับเมือง ทรงทดลองคำพูดของพระฤๅษีด้วยการไม่ประพฤติปฏิบัติธรรมเป็นปี แล้วกลับไปหาฤๅษี ฤๅษีต้อนรับด้วยผลไม้ พอผลไม้เข้าปากมีรสฝาดต้องคายทิ้งลงพื้น พระฤๅษีได้แสดงธรรมว่า เป็นพระราชาไม่ครองราชย์โดยธรรมแน่เลย ธรรมดาฝูงโค ว้ายข้ามแม่น้ำ จำฝูงว้ายคดฝูงโคก็ว้ายคดตามไป เหมือนหมู่มนุษย์ถ้าผู้นำไม่ประพฤติดีไม่เป็นธรรม ประชาชนก็ประพฤติไม่เป็นธรรมเช่นเดียวกัน พระราชาผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม ทวยราษฎร์ก็เป็นทุกข์ทั่วกัน ถ้าจำฝูงโคว้ายน้ำตรง ฝูงโคก็ว้ายน้ำตรงเช่นกัน เหมือนกันถ้าผู้นำประพฤติธรรม ประชาชนต้องประพฤติอยู่ในธรรมเช่นกัน^{๓๒}

หลักพรหมวิหาร ๔

การบริหารปกครองทุกระบบถ้าหากว่าได้ผู้นำผู้ปกครองที่ขาดคุณธรรมแล้วไม่ว่าระบบการบริหารการปกครองนั้นจะดีเพียงไรก็ตาม ก็จะเป็นการบริหารปกครองแบบนำความเดือดร้อนมาสู่ประชาชน และก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติได้อย่างมากมาย เพราะจะใช้อำนาจหน้าที่ไปในทางที่ทุจริต แสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตัวเองและพวกพ้อง เกิดมีการทุจริตคดโกงกันอย่างมากมาย เพราะอำนาจนั้นเป็นสิ่งยั่วยวนจิตใจและสามารถเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยใจคอของมนุษย์ได้รวดเร็วที่สุด ผู้มีส่วนร่วมในการปกครองโดยปฏิบัติตามหลักการร่วมรับผิดชอบที่จะช่วยป้องกันความเสื่อมนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองโดยรวมคือการนำหลักธรรมมาทำหน้าที่ เช่น ทศพิธราชธรรม พรหมวิหาร ๔ ราชสังคหวัตถุ ๔ สัปบุริสธรรม ๗ ฆราวาสธรรม ๔ อิทธิบาท ๔ และนาถกรณธรรม ๑๐ เป็นต้น ผู้นำหรือผู้ปกครองนำหลักธรรมเหล่านี้มาประพฤติปฏิบัติในการประยุกต์ใช้กับชุมชนของผู้นำจะทำให้ชุมชนอยู่กันอย่างสันติสุข ดังนี้

พรหมวิหาร ๔ ในฐานะเป็น “พรหม” คือ เป็นผู้มียศกยภาพในการที่จะสร้างสรรค์และธำรงรักษาสังคมไว้ โดยเฉพาะสำหรับผู้นำนั้นแน่นอนว่าจะต้องเป็นแบบอย่างที่จะต้องมียพรหมวิหาร ๔ ประการ เพราะพรหมวิหารนั้นเป็นธรรมในใจของคนที่มีจิตใจยิ่งใหญ่ เป็นผู้ประเสริฐ อันแสดงถึงความเป็นบุคคลที่มีการศึกษา ได้พัฒนาตนแล้วเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่จะต้องให้มีอยู่ประจำในจิตใจ และจะทำให้แสดงออกหรือปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างถูกต้องโดยสอดคล้องกับสถานการณ์ทั้ง ๔ กล่าวคือ

๑. มิเมตตา คือ ความเป็นมิตร ไมตรี ความมีน้ำใจปรารถนาดี ต้องการให้เขามีความสุขปรารถนาดีต่อผู้อื่น ไม่เลือกว่าจะดำรงในตำแหน่งหน้าที่อะไร เช่นเป็นนายทหารรักใคร่อยากจะมีความสุขแก่ทหารตามสมควร

^{๓๒} ธรรมไทย, (ออนไลน์). แหล่งที่มา : www.dammathai.org. (๒๕/๔/๒๕๕๖).

๒. มีกรุณา คือ อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์โศกเศร้าเดือดร้อน บำบัด ความทุกข์ยาก เดือดร้อนของคนและสัตว์ทั้งปวง เช่นใจมีความหวั่นไหวในเมื่อเห็นผู้อื่นได้รับความทุกข์ร้อน และปรารถนาช่วยเหลือให้เขาพ้นทุกข์

๓. มีมุทิตา คือ เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุขก็มีใจแช่มชื่นเบิกบานเมื่อเห็นเขาประสบความสำเร็จอกงามยิ่งขึ้นไป ก็พลอยยินดีบันเทิงใจด้วย

๔. มีอุเบกขา คือ มองตามความเป็นจริงโดยวางจิตเรียบ สม่ำเสมอมั่นคงเที่ยงตรงดุจตราขึง มองเห็นการที่บุคคลจะได้รับผลดีหรือชั่วสมควรแก่เหตุที่ตนประกอบพร้อมที่จะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามความเที่ยงธรรม^{๓๓}

เมื่อผู้นำมีคุณธรรมสมบูรณ์ การทำงานจะถูกต้องเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น ก็ด้วยการละอคติ ๔ ความลำเอียง ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความวุ่นวายในสังคมเพราะสร้างความแตกแยกจนเกิดไร่ความสามัคคีกันได้โดยง่าย ผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมจึงต้องไม่เป็นผู้มีความเอียงโดยเด็ดขาด

ผู้นำควรจะทราบถึงธรรมที่เป็นส่วนหลักธรรมอกุศล คือเป็นศัตรูกับพรหมวิหาร ๔ มีดังนี้คือ

๑. ปฏิปักษ์ของความเมตตา ได้แก่พยาบาท คือความปองร้ายผู้อื่น เพราะถ้าใจเรามีเมตตาอยู่เวลาใด ตัวยพยาบาทเข้าไม่ได้ ตัวยเมตตาจึงชำระล้างตัวอกุศล

๒. ปฏิปักษ์ของกรุณา คือตัววิหิงสา ความคิดเบียดเบียนผู้อื่น เพราะกรุณาเป็นกุศลธรรม มีความสงสารคิดช่วยเหลือผู้อื่น วิหิงสาเบียดเบียนผู้อื่น เช่นทรมานคนและสัตว์ให้ได้รับความลำบาก มีความกรุณาอยู่ตราบใด วิหิงสาไม่มีสลับกันอยู่อย่างนี้ตลอดไป

๓. ปฏิปักษ์ของมุทิตา คือตัวอิจฉา ริษยา สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงแปลว่า เห็นเขาได้ดีทนอยู่ไม่ได้ เช่น เป็นต้นว่าเห็นเขาได้ดี เห็นเขาดีกว่าตัว ทนไม่ได้เกิดความงุ่นง่าน เรียกว่าริษยา ริษยาตรงกันข้ามกับมุทิตา

๔. ปฏิปักษ์ของอุเบกขา คือความยินดี ยินร้าย เกิดยินดีก็ทำให้ใจชอบ ถ้าเกิดยินร้ายก็ทำให้ชิงขาดความเป็นกลาง มีอคติเป็นตัวเข้าแทรกแซงอันได้แก่

๑) ฉันทะ คือความลำเอียงเพราะรักใคร่ เช่นชอบใครก็ลำเอียงเข้าข้างคนนั้น

๒) โทสะคติ คือความลำเอียงเพราะโกรธกัน เช่นโกรธใครทำโทษคนนั้นให้หนัก ไม่เหลียวแลถึงความยุติธรรม

๓) โมหาคติ คือความลำเอียงเพราะหลงหรือโง่เขลา คนมีความลำเอียงเช่นนี้ถ้าจะเรียกให้ถูกก็ว่าเป็นไร้ความสามารถ ขาดปัญญา ทำอะไรไปด้วยไม่มีความรู้เท่าทัน

๔) ภยาคติ คือลำเอียงเพราะความกลัว เช่นเป็นอัยการ มีหน้าที่จะต้องฟ้องความไปตามหน้าที่ พบคนที่เก่งกว่ากลัวเขาจะมาทำร้ายไม่กล้าฟ้องเกิดความลำเอียง^{๓๔}

^{๓๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), ภาวะผู้นำ, หน้า ๑๒.

^{๓๔} สมเด็จพระวันรัต (เขมจารีมหาเถระ-เฮง ป.๙), พรหมวิหารธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๖-๙.

สรุปหลักธรรมพรหมวิหารคือธรรมอันเป็นเครื่องอยู่ของผู้ใหญ่ อยู่ในผู้นำคนใดก็จะมีแต่ความสุข ความเจริญไปทั้ง ๔ ทิศ ได้รับความเคารพเกรงกลัวในความดี ปราศจากศัตรู งานการและทุกสิ่งทุกอย่างจะบรรลุผลสำเร็จ ก็จะต้องเป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักการ คือตามเหตุปัจจัยของมัน ซึ่งพูดสั้นๆ ว่าตามธรรมนั่นเอง เพราะฉะนั้น ธรรมหรือหลักความจริงและหลักการจึงเป็นตัวตัดสินขั้นสุดท้าย ด้วยเหตุนี้ ผู้นำจึงต้องเป็นผู้ตั้งมั่นอยู่ในธรรม เป็นผู้ถือหลักการเป็นใหญ่และเข้าใจชัดเจนในหลักการนั้น^{๓๕}

๒) ภาวะผู้นำที่เป็นเลิศตามหลักพระพุทธศาสนา

ในพระพุทธศาสนาผู้นำหรือผู้ปกครองที่ดีนั้นต้องเป็นผู้มีศีล เพราะศีลเป็นของผู้มีปัญญา แต่ถ้าผู้นำและผู้ปกครองเป็นผู้ไม่มีศีลและปัญญาแล้วก็เป็นผู้นำหรือผู้ปกครองที่ดีไม่ได้ มีแต่ความเลวลง แม้แต่ญาติพี่น้อง ตลอดจนเพื่อนฝูงก็พากันรังเกียจ ในทางตรงข้ามแล้วผู้นำ หรือผู้ปกครอง มีทั้งศีล ปัญญาและสุตะ อยู่ในตนแล้ว ก็จะเป็นประโยชน์ในการเป็นผู้ที่ดี ญาติพี่น้อง ตลอดจนเพื่อนฝูงก็ให้ความเคารพด้วยความอ่อนน้อมอย่างแท้จริง ดังนั้นภาวะผู้นำที่เป็นเลิศจะต้องประกอบด้วยคุณธรรม จะต้องวางตัวอยู่ในกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด ในโสภณสูตร พระพุทธองค์ได้แสดงถึงคุณสมบัติของผู้นำหรือผู้บริหารไว้ว่า

๑. วิยัตโต เป็นผู้ไม่มีปัญญา
๒. วินีโต เป็นผู้มีระเบียบวินัยดี
๓. วิสาระโท เป็นผู้แก้แล้วกล้า
๔. พะหุสุโต เป็นผู้มีความรู้ศึกษาทรงจำมาก
๕. อัมมานุสัณณะปะฏิปันโน เป็นผู้ปฏิบัติธรรม รักษาความถูกต้องในสิ่งที่ถูก

ที่ควร^{๓๖}

ผู้นำที่ประกอบด้วยคุณธรรม ๕ ประการดังกล่าวนี้ ย่อมประสบความสำเร็จและได้รับการยกย่องนับถือ

ในอังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาตได้แสดงหลักธรรมสำหรับผู้นำไว้ ๖ ประการ คือ

๑. ขะมา คือ มีความอดทนต่อการปฏิบัติงานมีใจหนักแน่น ไม่ยอมตกในความข่มขู่ไม่เกรงกลัวหรือมีอคติ ๔ เมื่อจะต้องตัดสินใจและไม่หวั่นไหวในโลกธรรม ๘
๒. ชาคะริยะ คือ มีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา มีความระมัดระวังไม่ประมาทในการปกครองชีวิตหน้าที่และการงาน
๓. อุฏฐานะ คือ มีความขยันหมั่นเพียรต่อหน้าที่การงาน
๔. สังวิภาสะ คือ มีอัธยาศัยดี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจต่อผู้ร่วมงาน
๕. ทะยะ คือ มีจิตใจที่เอนดู รักใคร่ห่วงใย เอาใจใส่ผู้ร่วมงาน
๖. อิกขะนา คือ เอาใจใส่ตรวจตรางานและหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ^{๓๗}

^{๓๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), ภาวะผู้นำ, หน้า ๑๖.

^{๓๖} อัง. จตุกก. (ไทย) ๒๑/๗/๑๒.

^{๓๗} อัง. จตุกก. (ไทย) ๒๒/๓/๕๖.

หลักธรรมที่ยกมาแสดงไว้เหล่านี้ ชี้ให้เห็นภาวะผู้นำในพระพุทธศาสนาที่มีแนวคิดหรือคำสอนเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมกับการบริหารตามพระคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ผู้นำเป็นผู้ทำให้ศักยภาพที่แฝงอยู่ของมวลสมาชิกแสดงออกมาเป็นรูปธรรม ดังนั้นผู้นำจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเป็นผู้นำตามเป้าหมายแห่งพระพุทธศาสนา สิ่งที่สำคัญคือคุณธรรม หรือการประพฤติธรรมของผู้หน้านั้นเอง การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ผู้นำไม่มีหลักเกณฑ์ตายตัว ผู้นำจึงต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ความจำเป็นและท่าทีของผู้ร่วมงานตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีของสังคมนั้นๆ ผู้นำต้องเป็นผู้มีประสบการณ์ ทั้งทางด้านวิชาการ และด้านปฏิบัติอย่างเพียงพอ

จากการที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนา โดยเริ่มการศึกษาตั้งแต่แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ ซึ่งได้กล่าวถึงความหมายของผู้นำและภาวะผู้นำจากนักวิชาการหลายๆ ท่านทำให้ทราบว่า ทั้งผู้นำและภาวะผู้นำนั้นมีลักษณะที่แตกต่างกัน คำว่า ผู้นำมีความหมายมากมายแล้วแต่ว่าใครจะนิยามซึ่งนักวิชาการแต่ละท่านก็มีทัศนะแตกต่างกัน แต่ในทัศนะของผู้วิจัย ผู้นำหมายถึง บุคคลซึ่งเป็นหัวหน้าหน่วยงานหรือองค์กร มีอำนาจหน้าที่เหนือคนอื่นๆ ภายในองค์กรนั้นๆ มีหน้าที่ในการสั่งการ วางแผน แนะนำ ชี้แนะหรือปฏิบัติ และมีความสามารถในการนำพากลุ่มหรือองค์กรไปสู่วัตถุประสงค์หรือสู่จุดหมายที่วางไว้

ส่วนภาวะผู้นำ มีผู้ให้ความหมายและนิยามไว้มากมายจนในปัจจุบันก็ยังไม่ชัดเจนว่า นิยามของผู้ใดถูกต้องที่สุดกันแน่ แต่ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่า ผู้นำกับภาวะผู้นำของแต่ละท่านล้วนถูกต้องและมีเหตุผลทั้งนั้น เนื่องจากว่า ผู้นำและภาวะผู้นำนั้นมีหลายประเภท หลายแบบ หลายประการ ขึ้นอยู่กับว่าจะจะเป็นผู้นำอะไร อยู่ในระดับไหน มีขอบเขตอำนาจหน้าที่มากน้อยแค่ไหน มีองค์ประกอบหรือปัจจัยอะไรบ้างที่จะเป็นตัวกำหนด ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้นำต้องมี ภาวะผู้นำ จึงจะเป็นผู้นำที่สมบูรณ์ ซึ่งคุณลักษณะที่เป็นส่วนประกอบต่างๆ ของผู้นำที่กล่าวข้างต้น ของผู้นำที่กล่าวข้างต้น มีปรากฏอยู่ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาทุกอย่าง

สรุป ผู้นำหมายถึง บุคคลผู้มีอิทธิพลต่อผู้อื่นในการชี้นำ ตลใจ หรือกระตุ้นให้บุคคลอื่นทำงานให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายขององค์กรที่ได้วางไว้ร่วมกันโดยยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารจัดการ แต่ภาวะผู้นำนั้น เป็นความสามารถในการนำ จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับความสำเร็จของผู้นำ ภาวะผู้นำได้รับความสนใจ และมีการศึกษามาเป็นเวลานานแล้ว เพื่อให้รู้ว่าอะไรเป็นองค์ประกอบที่จะช่วยให้ผู้นำมีความสามารถในการนำ หรือมีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพทั้งทางกาย และวาจา ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องมีหลักธรรมต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนาคอยกำกับควบคุมไว้ สะท้อนลักษณะของภาวะผู้นำ ออกมาในลักษณะที่งดงาม

	พระพุทธศาสนา
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๔๕, หน้า ๓-๔)	ผู้นำ คือบุคคลที่จะมาประสานช่วยให้คนทั้งหลายรวมกันโดยที่ว่าจะเป็นการอยู่รวมกันก็ตาม หรือทำการร่วมกันก็ตามให้พากันไปด้วยดี สู่จุดหมายที่ดีงาม
พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุสโลโต) (๒๕๔๘, หน้า ๔๓)	ให้ความหมายว่า ผู้นำ ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Leadership” ซึ่งมีความหมายในทำนองเดียวกันว่า “Being a leader ; power of leading , the qualities of a leader” หมายถึง ผู้นำไปสู่สิ่งที่ดีงามและเป็นประโยชน์แก่มหาชน
พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), (๒๕๒๘, หน้า ๒๐๖.)	หลักธรรมคุณธรรม ๖ ประการ ดังนี้ ๑. มีความอดทน (ขมา) ๒. มีความตื่นตัว (ชาคริยะ) ๓. มีความขยันหมั่นเพียร (อุฏฐานะ) ๔. มีอัธยาศัยดีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (สังวิภาคะ) ๕. มีจิตใจที่เ็นดู (ทยา) ๖. เอาใจใส่ตรวจตรา (อิทขนา)
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), (หน้า ๑๒.)	หลักธรรมของผู้นำ ๑. มีเมตตา คือ ความเป็นมิตร ไมตรี ความมีน้ำใจปรารถนาดี ต้องการให้เขามีความสุข ๒. มีกรุณา คือ อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ๓. มีมุทิตา คือ เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุขก็มีใจแช่มชื่นเบิกบาน ๔. มีอุเบกขา คือ มองตามความเป็นจริงโดยวางจิตเรียบ สม่่าเสมอมั่นคงเที่ยงตรงดุจตราขึง
สมเด็จพระวันรัต (เขมจาภิรมหาเถระ-เฮง ป.๙), (๒๕๔๓, หน้า ๖-๙.)	ธรรมที่เป็นส่วนหลักธรรมอกุศล คือเป็นศัตรูกับพรหมวิหาร ๔ มีดังนี้คือ ๑. ปฏิปักษ์ของความเมตตา ได้แก่พยาบาท ๒. ปฏิปักษ์ของกรุณา คือตัววิหิงสา ความคิดเบียดเบียนผู้อื่น ๓. ปฏิปักษ์ของมุทิตา คือตัวอัสสา ริษยา ๔. ปฏิปักษ์ของอุเบกขา คือความยินดี ยินร้าย

๒.๔ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำท้องถิ่น

ผู้นำท้องถิ่น ซึ่งก็หมายถึง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ มีกล่าวไว้ดังนี้

ปัจจุบัน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้ปรับเปลี่ยนไป จนทำให้เหลือเพียง ๓ ภารกิจ ดังนี้

๑. บทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันได้แก่ การปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย ซึ่งถือเป็นหน้าที่หลักและสำคัญ การดำเนินนโยบายของรัฐไปสู่ประชาชน ไม่ว่าจะเป็น การสร้างเศรษฐกิจรากฐานตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุข การสนับสนุนการดำเนินนโยบายสำคัญต่างๆ ของรัฐบาล การอำนวยความสะดวกและเป็นธรรม และการเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เข้ามาปฏิบัติงานในพื้นที่

๒. บทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะผู้นำชุมชน

๓. บทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเป็นผู้ประสานงาน ส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เป็นผู้ติดตามสอดส่องดูแล และประสานการปฏิบัติงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามกฎหมายและเจตนารมณ์ของพี่น้องประชาชนในพื้นที่^{๓๘}

วิวัฒนาการของความเป็นมาในการปกครองส่วนท้องถิ่นไทยมีลำดับในแต่ละช่วงสมัยการปกครอง คือ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นับเป็นรัชสมัยที่มีการริเริ่มการปฏิรูปการเมือง การบริหารประเทศ ให้ไปสู่ระบบที่มีความเจริญ สอดคล้องกับการริเริ่มให้สิทธิทางการเมือง การปกครองแก่ประชาชนเป็นอย่างมาก แม้แต่กิจการปกครองท้องถิ่นในปัจจุบันนี้ ก็นับได้ว่าเกิดขึ้นโดยองค์พระมหากษัตริย์ ทรงริเริ่มโดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำริว่า การที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านทำการปกครองตำบลและหมู่บ้านของไทยนั้นทางราชการได้แต่งตั้งบุคคลทำการปกครองมาช้านานแล้ว หากให้ประชาชนได้มีโอกาสเลือกสรรหรือให้สิทธิในการเพิกถอนตัวผู้ปกครองของเขาเอง ในการนี้ พระองค์ท่านจึงได้มีพระราชดำริให้หลวงเทศาภิกรกิจ ไปทดลองระบบการเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านขึ้นที่บางปะอิน จังหวัดอยุธยา จึงนับว่าระบบการกระจายอำนาจการปกครองไปให้ประชาชน ได้ริเริ่มขึ้นเป็นก้าวแรกนับแต่บัดนั้น^{๓๙}

กรมการปกครองเป็นหน่วยงานที่ดูแลการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ทั่วประเทศ ตระหนักดีว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่ด้วยความเสียสละรับใช้พี่น้องประชาชนและต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติตามกฎหมายต่างๆ ของรัฐบาลหลายประการ โดยเฉพาะทำหน้าที่รักษาความเรียบร้อยของประชาชนในตำบล หมู่บ้าน และการเป็นพนักงานฝ่ายปกครอง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กรมการปกครองมีหนังสือไปถึงกรมบัญชีกลาง เรื่องการเทียบตำแหน่ง

กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง เห็นชอบให้ใช้หลักการเทียบตำแหน่งบุคคลภายนอก ซึ่งมีใช้ข้าราชการที่มาช่วยปฏิบัติงาน เท่ากับตำแหน่งข้าราชการพลเรือน เพื่อประโยชน์ในการเบิก

^{๓๘} กระแสทรรศน์, หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชนรายวัน ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๐), หน้า ๔.

^{๓๙} ประทาน คงฤทธิศึกษากร, การปกครองท้องถิ่น, พิมพ์ครั้งที่ ๓ , (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๑๒๒.

ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการตามนัยพระราชกฤษฎีกาเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ พ.ศ.๒๕๒๖ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งเกี่ยวข้องกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ดังนี้

๑. กำนัน เทียบเท่าตำแหน่งข้าราชการพลเรือนระดับ ๘
๒. ผู้ใหญ่บ้าน เทียบเท่าตำแหน่งข้าราชการพลเรือนระดับ ๗
๓. แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ และกรรมการหมู่บ้าน ที่มีใช้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เทียบเท่าข้าราชการพลเรือนระดับ ๖^{๔๐}

โครงสร้างของการบริหารราชการส่วนภูมิภาคของประเทศไทยมี ๒ ระบบย่อยทับซ้อนกันอยู่ ระหว่างโครงสร้างส่วนบนซึ่งมีลักษณะเป็นการบริหารราชการส่วนภูมิภาคที่มีความสมบูรณ์และทันสมัย กล่าวคือเป็นระบบราชการเต็มตัว กับโครงสร้างการปกครองส่วนล่างที่มีลักษณะเป็น “การปกครองท้องถิ่น” อันเป็นการปกครองอาณาบริเวณตามแบบประเพณี การจัดตั้งเขตตำบลและหมู่บ้านดำเนินการโดยประกาศของกระทรวงมหาดไทยและโดยประกาศของทางจังหวัด อีกทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีสถานะเป็นเพียง “กึ่งข้าราชการ” เท่านั้น

โครงสร้างการบริหารงานส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย ในปัจจุบันนี้ กล่าวได้ว่า ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายตัวของ การปกครองท้องถิ่นที่มีลักษณะเป็นการปกครองในแบบประชาธิปไตย มิใช่เป็นระบบกึ่งประชาธิปไตยดังแต่ก่อน การขยายตัวของชุมชนเมือง และความเจริญต่างๆ ส่งผลให้การติดต่อระหว่างรัฐกับประชาชน^{๔๑}

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นพนักงานฝ่ายปกครองที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับประชาชน ในตำบล หมู่บ้าน เคียงคู่ประวัติการปกครองของไทยมาช้านาน สืบสาวไปจนถึงแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยไม่ขาดตอนลง บทบาท อำนาจหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบล หมู่บ้าน จะเกี่ยวข้องกับการปกครอง ดูแลราษฎร ให้อยู่ร่วมกันอย่างเป็นปึกติสุข

การจัดการปกครองท้องถิ่นได้เริ่มต้นมาจากรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ซึ่งทรงมีพระราชดำริให้มีการฟื้นฟูการปกครองระดับหมู่บ้านที่มีมาแต่เดิมขึ้นใหม่ เพราะทรงเล็งเห็นว่าการปกครองในระดับนี้จำเป็นและสำคัญยิ่งในการบริหารราชการแผ่นดิน เนื่องจากเป็นหน่วยการปกครองที่ใกล้ชิดกับราษฎรมากที่สุด โดยได้ทรงให้มีการทดลอง จัดระเบียบ การปกครองตำบล หมู่บ้าน ขึ้นที่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ.๒๔๓๕ โดยให้ราษฎรเลือกผู้ใหญ่บ้านแทนการแต่งตั้งจากเจ้าเมืองดังแต่ก่อน นับแต่นั้นมาจึงได้มีการจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้านตามหัวเมืองต่างๆ โดยตราเป็นพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น ร.ศ.๑๑๖

^{๔๐} ศิวะ แสงมณี, “กรมการปกครองเทียบตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ข้าราชการพลเรือน”, (ออนไลน์). แหล่งที่มา : www.mthai.com. (๓๑/๒/๒๕๕๐).

^{๔๑} นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, ผศ. บทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านและการปกครองท้องถิ่น, (เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา), ๒๕๔๖.

ต่อมาในรัชสมัยรัชกาลที่ ๖ ได้มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ขึ้นใช้บังคับแทน และได้มีการใช้สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน การจัดการปกครองท้องที่ตามที่กำหนดไว้ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ จะประกอบด้วย

๑. หมู่บ้าน
๒. ตำบล
๓. กิ่งอำเภอ
๔. อำเภอ

หมู่บ้าน

การบริหารงานของหมู่บ้าน มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

๑. ผู้ใหญ่บ้าน
๒. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
๓. คณะกรรมการหมู่บ้าน

ในหมู่บ้านหนึ่งมีผู้ใหญ่บ้าน ๑ คน ทำหน้าที่ปกครองราษฎรในเขตหมู่บ้าน โดยมีที่มาจากการเลือกของราษฎรในหมู่บ้านนั้น

ตำบล

เป็นหน่วยการปกครองท้องที่ ย่อยรองจากอำเภอหรือกิ่งอำเภอ การจัดการปกครองตำบลเป็นไปตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งกำหนดให้ตำบลประกอบด้วยหลายๆ หมู่บ้านรวมกัน โดยมีพนักงานปกครองตำบล ดังนี้

๑. กำนัน
๒. แพทย์ประจำตำบล
๓. สารวัตรกำนัน

ในตำบลหนึ่งมีกำนันคนหนึ่งเป็นผู้ปกครองและรับผิดชอบในการดูแลทุกข์สุขของประชาชนทุกหมู่บ้านทั่วทั้งตำบลนั้น ประชาชนในตำบลเป็นผู้เลือกกำนันจากผู้ที่เป็นผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้น

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้องเป็นบุคคลที่ติดต่อประสานงาน หรือนำราษฎรไปติดต่อขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานของทางราชการอยู่เสมอ ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้องรู้จักคุ้นเคยและติดต่อเกี่ยวข้องกับส่วนราชการในพื้นที่ ในการประสานงานจะต้องดูภารกิจ หน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ อย่างละเอียด ชัดเจน การติดต่อประสานงานจึงจะถูกต้องตามวัตถุประสงค์ บุคลิกภาพก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ที่จะทำให้บรรลุความสำเร็จในการดำรงชีวิตและการทำงาน สำหรับที่ทำการกำนัน และที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ส่วนใหญ่จะใช้บ้านพักอาศัยส่วนตัวเป็นที่ปฏิบัติงานควบคู่กันไปด้วย

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงปัจจุบัน ได้บัญญัติถึงกำนันผู้ใหญ่บ้าน และอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาไว้ (กรมการปกครอง, ๒๕๔๕) โดยอาจสรุปได้ดังนี้

๑. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานทะเบียนราษฎร

- กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้ง กรณีมีคนเกิด คนตายหรือย้ายที่อยู่ เมื่อรับแจ้งจากราษฎรแล้วต้องส่งต่อนายทะเบียน ณ สำนักทะเบียนอำเภอ ที่ว่าการอำเภอ

- กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่ให้ถ้อยคำรับรอง บุคคลใดขอเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านหรือขอแจ้งเกิดเกินกำหนดหรือขอแก้ไขรายการเอกสารทะเบียนราษฎร หรือการแจ้งย้ายออกจากทะเบียนบ้านกลาง นายทะเบียนอำเภอ อาจให้ผู้ใหญ่บ้านในท้องที่ที่ผู้ยื่นคำร้องมีถิ่นที่อยู่ให้ถ้อยคำ เกี่ยวกับบุคคลดังกล่าวประกอบการอนุญาตในฐานะพยาน

๒. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานบัตรประจำตัวประชาชน

- แจ้งให้ราษฎร ผู้มีสัญชาติไทยที่มีอายุครบ ๗ ปีบริบูรณ์ไปยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวประชาชน ณ ที่ว่าการอำเภอ ภายใน ๖๐ วันนับแต่วันที่อายุครบ ๗ ปีบริบูรณ์ โดยนำหลักฐานสำเนาทะเบียนบ้าน ฉบับเจ้าบ้านและสูติบัตรไปด้วย

๓. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานทะเบียนครอบครัว

- ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ในฐานะพยาน กรณียื่นคำร้องขอจดทะเบียนสมรส ต่อกำนัน ท้องที่ ที่ชายหรือหญิงฝ่ายใด หรือทั้งสองฝ่ายมีถิ่นที่อยู่ ถ้าท้องที่ใดผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควรจะประกาศโดยอนุมัติของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

- กำนันท้องที่ ที่ชายหรือหญิงฝ่ายใดหรือทั้งสองฝ่ายมีถิ่นที่อยู่ มีอำนาจหน้าที่ รับจดทะเบียนสมรสแก่ชายหญิงนั้น ถ้าท้องที่ใดผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควรจะประกาศโดยอนุมัติของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

๔. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานทะเบียน สัตว์พาหนะ ตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ (พ.ร.บ.สัตว์พาหนะ พ.ศ.๒๔๘๒ และระเบียบการสัตว์พาหนะ พ.ศ.๒๔๘๒) ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ต้องนำสัตว์เหล่านี้ ไปดำเนินการจดทะเบียนทำตัวรูปพรรณจากนายทะเบียนท้องที่ที่สัตว์นั้นอยู่ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามกฎหมายเป็นกรณีๆ ไป การจดทะเบียนต้องเสียค่าธรรมเนียมตามอัตราที่กำหนดด้วย

๕. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานทะเบียนอาวุธปืน ตามกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ.๒๔๙๐ การทำ ซื้อ มีใช้ ส่งให้นำเข้าซึ่งอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน ต้องได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนอาวุธปืนท้องที่ และผู้ใหญ่บ้านอาจเป็นผู้ให้คำรับรองเกี่ยวกับความประพฤติและหลักฐานของผู้ขออนุญาตมีและใช้อาวุธปืนประกอบการพิจารณาของนายทะเบียนว่า มีคุณสมบัติและความจำเป็นตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติไว้

๖. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการรับราชการทหาร ตาม พ.ร.บ.รับราชการทหาร พ.ศ.๒๔๙๗ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการเกณฑ์ช่วยราชการทหารทั้งในเวลาปกติ และการเกณฑ์ในเวลาไม่ปกติ กล่าวคือ ประเทศอยู่ในภาวะการณัรบ หรือการสงครามหรือที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินและในเขตที่ประกาศกฎอัยการศึก

๗. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องร่วมกับทางอำเภอรวบรวมกลุ่มประชาชนอาสาสมัครป้องกันฝ่าย พลเรือนจัดตั้งและจัดอบรมเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติของทางราชการตามระเบียบกระทรวง มหาดไทยว่าด้วยหน่วยอาสาสมัครป้องกันภัยพลเรือน พ.ศ.๒๕๓๑

๘. อำนาจหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญา ผู้ใหญ่บ้านเมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำความผิดกฎหมาย หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ของตนต้องแจ้งความต่อกำนันให้ทราบ หรือเมื่อตรวจพบของกลางเกี่ยวกับการกระทำความผิดกฎหมาย ให้นำส่งกำนัน นอกจากนี้ผู้ใหญ่บ้านยังมีอำนาจหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิดหรือจัดการให้เป็นไปตาม หมายจับหรือหมายค้น

๙. อำนาจหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนภายในเขต ตำบล หรือหมู่บ้านที่รับผิดชอบตามพระราชบัญญัติปกครองท้องถิ่น พระพุทธศักราช ๒๕๕๗ จึงเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจการสอบสวน

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไม่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาแต่หากราษฎรในตำบล หมู่บ้าน ซึ่งเป็นผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือผู้กล่าวโทษในคดีเรื่องหนึ่งเรื่องใดและไม่ได้รับความเป็นธรรมเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาอาจแนะนำราษฎรให้ทราบว่าอาจร้องขอความเป็นธรรมต่อผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจควบคุมการสอบสวนได้

- จับผู้กระทำความผิด

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่การจับกุมผู้กระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้น ภายในเขตท้องที่ของตน

วิธีการจับ

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้จับกุมผู้กระทำความผิดอาญา จะต้องบันทึกการจับกุมผู้ต้องหา ไว้เป็นหลักฐาน เพื่อป้องกันการถูกฟ้องร้องจากผู้ต้องหา อันจะเป็นประโยชน์ในการสอบสวนและ เป็นพยานในการพิจารณาของศาลต่อไป การบันทึกการจับกุมต้องรีบทำ ณ ที่เกิดเหตุในเวลาใด

- อำนาจค้น (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๙๒) การค้นต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่กำหนด

๑๐. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในหมู่บ้านที่อยู่ในท้องที่ ที่มีการเช่า ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม เป็นคณะกรรมการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก.ตำบล)

๑๑. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่โดย พ.ร.บ.ป่าไม้ พ.ศ.๒๕๔๔ มีอำนาจหน้าที่ใน การป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ ทำลายป่า และการกระทำความผิดต่างๆ ตาม พ.ร.บ.ป่าไม้ ภายในเขตท้องที่รับผิดชอบ

๑๒. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๗ มี อำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในเขตสงวนแห่งชาติภายในเขตท้องที่รับผิดชอบ

๑๓. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.บ.การสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.๒๕๓๕ มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดตามกฎหมายภายในเขตท้องที่ที่รับผิดชอบ

๑๔. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการชลประทานราษฎร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่แบ่งปันน้ำในเขตชลประทาน ให้แก่ราษฎร เพื่อทำการเกษตรอย่างเป็นธรรม

๑๕. อำนาจหน้าที่ ตาม พ.ร.บ.ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.๒๕๐๘ นายอำเภอมอบหมายให้ องค์การบริหารส่วนตำบลรับผิดชอบในการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ของตนเอง โดยพิจารณาแต่งตั้ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นเจ้าพนักงานสำรวจตามแบบแสดงรายการที่ดิน (ภ.บ.ท.๕) ในเขตท้องที่นั้นๆ

สรุปได้ว่า การบริหารราชการแผ่นดินส่วนภูมิภาค เป็นการจัดการปกครองที่ใช้หลักการ แบ่งอำนาจ (ซึ่งกระจายอำนาจแบบหนึ่ง) โดยแบ่งอำนาจการปกครองจากส่วนกลางในอันที่จะนำ นโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะหัวหน้า ผู้บริหารส่วนจังหวัด กำนัน ผู้ใหญ่บ้านย่อมมีความจำเป็นต่อการบริหารราชการส่วนภูมิภาค เพราะ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทเป็นแขนขาของผู้ว่าราชการจังหวัด และนายอำเภอที่จะโอบอุ้มลงไปถึง หน่วยการปกครองที่เล็กที่สุดคือ หมู่บ้าน ในฐานะตัวแทนของรัฐบาล โดยเฉพาะภารกิจในการรักษา ความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน หรือการป้องกันดูแลความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและ ทรัพย์สินของประชาชน

ตารางที่ ๒.๔ สรุปแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำท้องที่

นักวิชาการ	แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำท้องที่
กระแสดรรชนี, หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน, (๗ กรกฎาคม ๒๕๕๐, หน้า ๔.)	บทบาท ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ดังนี้ ๑. บทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐ ๒. บทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะผู้นำชุมชน ๓. บทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น
ประธาน คงฤทธิศึกษากร, (๒๕๓๕, หน้า ๑๒๒.)	วิวัฒนาการของความเข้มแข็งในการปกครองส่วน ท้องถิ่นไทยมีลำดับในแต่ละช่วงสมัยการปกครอง คือ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว นับเป็นรัชสมัยที่มีการริเริ่มการปฏิรูป การเมือง การบริหารประเทศ ให้ไปสู่ระบบที่มี ความเจริญ สอดคล้องกับการริเริ่มให้สิทธิ ทางการเมืองการปกครองแก่ประชาชนเป็นอย่างมาก

ตารางที่ ๒.๔ สรุปแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำท้องที่ (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำท้องที่
ศิวัะ แสงมณี, (๓๑/๒/๒๕๕๐).	เทียบตำแหน่ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านฯ ของ กรมบัญชีกลาง ๑. กำนัน เทียบเท่าตำแหน่งข้าราชการพลเรือน

	ระดับ ๘ ๒. ผู้ใหญ่บ้าน เทียบเท่าตำแหน่งข้าราชการพลเรือนระดับ ๗ ๓. แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ และกรรมการหมู่บ้าน ที่มีใช้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เทียบเท่าข้าราชการพลเรือนระดับ ๖
นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, ผศ. (๒๕๔๖.)	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นพนักงานฝ่ายปกครองที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับประชาชน ในตำบลหมู่บ้าน เคียงคู่ประวัติการปกครองของไทยมาช้านาน สืบสาวไปจนถึงแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยไม่ขาดตอนลง บทบาท อำนาจหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบล หมู่บ้าน จะเกี่ยวข้องกับการปกครองดูแลราษฎร ให้อยู่ร่วมกันอย่างเป็นปกติสุข

๒.๕ ข้อมูลพื้นที่การวิจัย

ตำบลไผ่สิงห์^{๔๒}มีเนื้อที่ประมาณ ๘๑,๒๕๐ ไร่ หรือประมาณ ๑๓๐ ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นดินดอนมีป่าไผ่บริเวณกว้าง ตำบลไผ่สิงห์แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๑๐ หมู่บ้าน โดยมีจำนวนหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเต็มทั้ง ๑๐ หมู่บ้าน ดังนี้

- หมู่ที่ ๑ บ้านหนองกุ่ม
- หมู่ที่ ๒ บ้านไผ่สิงห์
- หมู่ที่ ๓ บ้านโพธิ์หนองยาว
- หมู่ที่ ๔ บ้านคลองเกษมเหนือ
- หมู่ที่ ๕ บ้านคลองเกษมใต้
- หมู่ที่ ๖ บ้านกองเชือก
- หมู่ที่ ๗ บ้านหนองซอน
- หมู่ที่ ๘ บ้านหนองสะแก
- หมู่ที่ ๙ บ้านไผ่เกาะ
- หมู่ที่ ๑๐ บ้านไผ่ขวาง

จำนวนประชากร ทั้งสิ้น ๓,๐๙๐ คน แยกเป็นชาย ๑,๕๐๘คน หญิง ๑,๕๘๒ คน
สรุปจำนวนประชากร ณ เดือนกันยายน ๒๕๕๘ แยกตามรายหมู่บ้าน ดังนี้^{๔๓}

^{๔๒} สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลไผ่สิงห์, วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๔๓} สำนักทะเบียนราษฎรอำเภอชุมแสง , วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๘.

หมู่ที่	บ้าน	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
๑	หนองกุ่ม	๑๔๙	๑๖๒	๓๑๑
๒	ไผ่สิงห์	๒๗๘	๓๒๑	๕๙๙
๓	โพธิ์หนองยาว	๑๒๐	๑๒๐	๒๔๐
๔	คลองเกษมเหนือ	๑๕๖	๑๗๔	๓๓๐
๕	คลองเกษมใต้	๑๐๔	๑๑๘	๒๒๐
๖	หนองกองเชือก	๘๔	๙๐	๑๗๔
๗	หนองซอน	๑๖๙	๑๕๘	๓๒๗
๘	หนองสะแก	๑๖๖	๑๘๕	๓๕๑
๙	ไผ่เกาะ	๘๔	๘๖	๑๗๐
๑๐	ไผ่ขวาง	๑๙๘	๑๖๘	๓๖๖
รวม		๑,๕๐๘	๑,๕๘๒	๓,๐๙๐

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าทางเอกสารและผลงานการวิจัยต่าง ๆ ผู้วิจัยพบว่ามีเอกสารงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องดังนี้

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้นำและภาวะผู้นำ

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผู้นำ พบว่ามีนักวิชาการหลายท่านได้นำเสนอไว้ดังนี้

การศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (ประจวบ กนต์จาโร) ผลการวิจัยพบว่า

๑. ผู้นำมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กร เพราะผู้นำคือผู้ที่สามารถประสานชักจูงบุคคลอื่น ให้เกิดความเชื่อมั่นและปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ และนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมาย ผู้นำในทางพระพุทธศาสนาได้แก่พระพุทธเจ้า ทรงนำพาสมาชิกในองค์กร คือพุทธบริษัท ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ไปสู่การหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือพระนิพพาน

๒. ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (ประจวบ กนต์จาโร) ผู้วิจัยเห็นว่า ท่านเป็นผู้ทรงพระธรรมวินัย ประพฤติพรหมวิหารธรรมเป็นปกติ และได้บำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา และสังคมประเทศชาติ ซึ่งแสดงถึงภาวะผู้นำขององค์กร คณะสงฆ์ตามภาระงานที่ปฏิบัติตามบทบาทของพระสงฆ์ ๖ ด้าน คือ ด้านการปกครอง ท่านปกครองแบบพ่อปกครองลูก ด้านการศาสนาและการศึกษาสงเคราะห์ ได้ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุสามเณรให้ศึกษาพระปริยัติธรรม คือ นกธรรม ภาษาบาลี และวิชาสามัญโดยมอบทุนการศึกษา สร้างอาคารเรียน เป็นต้น ด้านการเผยแผ่ โดยการแสดงธรรม และส่งเสริมให้มีการเผยแผ่ธรรมในและต่างประเทศ ด้านสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ ท่านได้

สร้างสิ่งก่อสร้างภายในวัดและนอกวัดจำนวนมาก ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและพระพุทธศาสนามากมาย โดยยึดหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ เป็นแม่แบบ

๓. การประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (ประจวบ กนต์จาโร) กับพระสงฆ์โดยส่งเสริมให้พระสงฆ์ปฏิบัติตามหน้าที่ การพัฒนาชุมชนและสังคม โดยไม่ขัดต่อหลักพระธรรมวินัย โดยยึดหลักพรหมวิหาร ๔^{๔๔}

การวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลตามความเห็นของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่แสดงถึงภาวะผู้นำตามสภาพจริงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลพบว่า ภาพรวมมีภาวะผู้นำตามสภาพจริงอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีภาวะผู้นำตามสภาพจริงด้านบุคลิกภาพ รองลงมาด้านความรู้ความสามารถ น้อยที่สุด ด้านคุณธรรมจริยธรรม ส่วนคุณลักษณะที่แสดงถึงภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ภาพรวมมีภาวะผู้นำที่พึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ส่วนใหญ่มีภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ ด้านบุคลิกภาพ รองลงมาด้านคุณธรรมจริยธรรม น้อยที่สุดด้านความรู้ความสามารถ^{๔๕}

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธศาสนากล่าวถึงภาวะผู้นำ ๒ ลักษณะด้วยกัน คือ ลักษณะของธรรมราชาและลักษณะของเทวราชา หลักธรรมในพระไตรปิฎกที่ผู้นำควรมีและควรนำไปประยุกต์ใช้ ได้แก่ ทศพิธราชธรรม จักรวรรดิธรรม อธิปไตย สังคหวัตถุธรรม พรหมวิหารธรรม อคติ สัปปุริสธรรม อปรีหานิยธรรม และสาราณียธรรม นอกจากนี้ผู้นำต้องรู้จักใช้หลักธรรมในการสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและผู้อื่น ในผลการศึกษาพบว่าผู้นำที่มีปัญหาในการบริหารงานกับผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาส่วนหนึ่ง สืบเนื่องมาจากการขาดภาวะผู้นำที่ประกอบด้วยหลักธรรมดังกล่าวเป็นประการสำคัญ^{๔๖}

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ยุคโลกาภิวัตน์ ศึกษาจากหลักพุทธธรรม” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำที่ดีจะต้องยึดหลักธรรม เช่น พรหมวิหาร ๔ พละ ๕ ซึ่งเป็นคุณธรรมสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของตนเพื่อให้สามารถดำเนินกิจการงานทุกอย่างให้บรรลุผล รูปแบบผู้นำที่เกิดจากการประยุกต์ของภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมย่อมประกอบด้วยหลักการ ๓ ประการ คือ หลักการครองตน ครองคน ครองงาน โดยมุ่งเน้นให้ผู้นำเกิดการพัฒนาคน การพัฒนา และการพัฒนาระบบงานให้มีคุณภาพที่สมบูรณ์แบบทั้ง ๒ ด้าน คือ ๑) คุณภาพด้านความสามารถ

^{๔๔} พระมหาภูมิมหา ปญญวโธ (เถาว์หมอ), “ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (ประจวบ กนต์จาโร)”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.)

^{๔๕} กฤติมา ไทยยานันท์, “ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลตามความเห็นของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์”, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๑)

^{๔๖} วณิดา ชูสังข์, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒)

๒)คุณภาพด้านจิตใจ เพื่อให้เกิดการยกระดับจิตใจของผู้ทำให้มีคุณธรรม จริยธรรมเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก^{๔๗}

การศึกษากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รากฐานของแผ่นดินพบว่า สถานภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบันมี ๔ ประการ คือ^{๔๘}

๑. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐ
๒. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะตัวแทนของประชาชน
๓. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้บริหาร และผู้แทนของประชาชนในหน่วย

การปกครองส่วนท้องถิ่น

๔. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะของผู้นำชุมชน

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจังหวัดมุกดาหาร ผลการศึกษา พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่าง ๆ ในตำแหน่งเดียวกัน มีหน้าที่เท่ากันแต่มีอำนาจต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีปัจจัยภายในที่สำคัญ คือ บุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ การเอาใจจริงเอาใจในการปฏิบัติหน้าที่และเป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญมากกว่าผู้อื่น^{๔๙}

การศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ตำบลตะพานหิน จังหวัดพิจิตร พบว่า ผู้นำควรมีความเมตตา ให้ความรัก ความปรารถนาดี มีความปรารถนาให้ผู้ที่อยู่ใต้ความดูแลมีความสุข เมื่อผู้ที่อยู่ใต้ความดูแลต่ำกว่าเดิม ได้รับความเดือดร้อน เป็นทุกข์ ผู้นำเองมีความกรุณา การมีความรู้สึกรู้ทันไหว เมื่อเห็นผู้ที่อยู่ใต้ความดูแลได้รับความเดือดร้อน และผู้นำมีความต้องการที่จะช่วยให้บุคคลนั้นหมดทุกข์ เมื่อผู้ที่อยู่ใต้ความดูแลดีขึ้น ประสบความสำเร็จ ผู้นำควรมีเมตตา มีความปิติยินดี กับความสุขของผู้ที่อยู่ใต้ความดูแลด้วย และคอยให้การสนับสนุนส่งเสริมให้ดียิ่งขึ้น และในกรณีที่มีการรักษาความถูกต้อง ชอบธรรมตามหลักการและกฎเกณฑ์อีกด้วยถึงจะสมบูรณ์แบบ^{๕๐}

การศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง ภาวะผู้นำกับประสิทธิภาพในการบริหารงานของกำนัน ในอำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ภาวะผู้นำของกำนัน ในอำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีลักษณะภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมมากที่สุด รองลงมามีลักษณะภาวะผู้นำแบบปรึกษาหารือ กำนันในอำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีประสิทธิภาพในการบริหารงานอยู่ในระดับสูง กำนันในแต่ละคนมีภาวะผู้นำที่ต่างกันและมีประสิทธิภาพในการบริหารงานที่แตกต่างกัน โดย

^{๔๗} นันทวรรณ อีสราวุฒน์ชัย, “ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ ศึกษาจากหลักพุทธธรรม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐)

^{๔๘} สมบูรณ์ สุขสำราญ, “กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รากฐานของแผ่นดิน” ปริญญานิพนธ์การศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๙)

^{๔๙} ชูเกียรติ มุทธากาญจน์, “ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่น”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๐)

^{๕๐} นฤมล กรุดอินทร์, “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ตำบลตะพานหิน จังหวัดพิจิตร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖)

ภาวะผู้นำแบบเผด็จการอย่างมีศิลปมีประสิทธิผลในการบริหารด้านการอยู่รอดมากที่สุด ภาวะผู้นำแบบปรีชาหาหรือและภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมมีประสิทธิผลในการบริหารงานด้านการปรับตัวมากที่สุด^{๕๑}

การศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง ภาวะผู้นำกับการปฏิบัติงาน ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านจะต้อง ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นตัวแทนของทางราชการ โดยปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.๒๔๕๗ และกฎหมาย อื่นๆ รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการ^{๕๒}

ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาล อำเภอเมืองลำพูน พบว่า การบริหารงานด้านวิชาการ ด้านบริหารงานบุคคล ด้านบริหารงบประมาณ และด้านบริหารทั่วไป ผู้บริหารสถานศึกษา นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาที่ผ่านระดับคุณภาพ การมีความตระหนักถึงความสำคัญ และรับการมีความพยายาม จนถึงระดับคุณภาพการบรรลุผลตามเกณฑ์ เมื่อเพื่อนร่วมงานได้รับตำแหน่งหน้าที่ที่ดีกว่า หรือทำงานประสบความสำเร็จด้วยความเต็มใจ ผู้บริหารให้ความรู้ และปลูกฝังการปฏิบัติงานตามกฎระเบียบ และกฎหมาย ผู้บริหารมีพฤติกรรมแสดงออกถึงมีใจเป็นกลาง เรียบเสมอไม่วุ่นไหวไปตามกระแสแห่งการนิเทศา สรรเสริญ लाभ เสื่อม लाभ ยศ เสื่อมยศ และสุข ทุกข์ และผู้บริหารมีการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนตามคุณภาพ และปริมาณงานตามเกณฑ์มาตรฐาน^{๕๓}

สรุปได้ว่า ผู้นำมีบทบาทในการทำงานกับชุมชนและมีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ มีฐานะดีจึงมีเวลาเสียสละเอาใจจริงเอาใจในการปฏิบัติหน้าที่และเป็นผู้มีความรู้ความสามารถทำให้คนรัก ศรัทธา และเชื่อถือด้วยความจริงใจ มีสัมพันธ์ภาพกันดีในชุมชนเป็นผู้ที่ปฏิบัติตนตามหลักพุทธธรรมสั่งสมความดีงามแห่งสังคม ยิ่งก่อให้เกิดอำนาจทางใจหรืออำนาจแห่งธรรม ที่จะทำให้ผู้อื่นรักศรัทธาเชื่อฟัง และเชื่อถือด้วยความจริงใจเกิดขึ้นโดยจะใช้อำนาจเพื่อการปกครองใจผู้อื่นและสามารถชักจูงโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นให้คล้อยตามไปในทางที่ถูกที่ควร โดยไม่จำเป็นต้องใช้อำนาจการบังคับการให้รางวัล การให้คุณและโทษตามระเบียบแบบแผนหรือธรรมเนียมใดๆ ทั้งสิ้น หลักธรรมจึงมีคุณค่าสำคัญในการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างเสริมภาวะ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านจะต้องปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นตัวแทนของทางราชการ โดยปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.๒๔๕๗ และกฎหมายอื่นๆ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการเป็นมิตรไมตรีกับทุกคนในชุมชน มีความเป็นกลางไม่มีอคติต่อคนในชุมชน เป็นผู้หน้าที่ปกครอง

^{๕๑} ोलदा प्रसेरुसरेनय, “ภาวะผู้นำกับประสิทธิผลในการบริหารงานของกำนันในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาธุรกิจมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, ๒๕๔๘)

^{๕๒} สร้อยสุรรัตน์ พลพรพิสิฐ, “ภาวะผู้นำกับการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดสมุทรสาคร”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๒)

^{๕๓} ศรินารถ นันทวัฒน์ภิรมย์. “การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาล อำเภอเมืองลำพูน”. วิทยานิพนธ์บริหารการศึกษา. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๕๗.

ดูแลคนในชุมชนด้วยความยุติธรรม กำทำางานให้เหมาะกับเวลาที่มีการวางแผนที่ดีทำให้สำเร็จบรรลุเป้าหมาย

ตารางที่ ๒.๕ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้นำและภาวะผู้นำ

นักวิจัย	สิ่งที่ค้นพบ
พระมหาสุทิมมา ปญญวโฒ (เถาว์หมอ), (๒๕๕๔. บทคัดย่อ.)	๑. ผู้นำมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กร ๒. ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (ประจวบ กนต์จาโร) ผู้วิจัยเห็นว่า ท่านเป็นผู้ทรงพระธรรมวินัย ประพฤติพรหมวิหารธรรมเป็นปกติ และได้บำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา และสังคมประเทศชาติ ซึ่งแสดงถึงภาวะผู้นำขององค์กร
	๓. การประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (ประจวบ กนต์จาโร) กับพระสงฆ์โดยส่งเสริมให้พระสงฆ์ปฏิบัติตามหน้าที่ การพัฒนาชุมชนและสังคมโดยไม่ขัดต่อหลักพระธรรมวินัย โดยยึดหลักพรหมวิหาร ๔

ตารางที่ ๒.๕ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้นำและภาวะผู้นำ (ต่อ)

นักวิจัย	สิ่งที่ค้นพบ
กฤติมา ไทยยานันท์, (๒๕๕๑.)	ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่แสดงถึงภาวะผู้นำตามสภาพจริงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า ภาพรวมมีภาวะผู้นำตามสภาพจริงอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ส่วนใหญ่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีภาวะผู้นำตามสภาพจริงด้านบุคลิกภาพ รองลงมาด้านความรู้ความสามารถ
	น้อยที่สุด ด้านคุณธรรมจริยธรรม ส่วนคุณลักษณะที่แสดงถึงภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ภาพรวมมีภาวะผู้นำที่พึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ส่วนใหญ่มีภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ ด้านบุคลิกภาพ รองลงมาด้านคุณธรรมจริยธรรม น้อยที่สุดด้านความรู้ความสามารถ
วนิดา ชูสังข์, (๒๕๕๒.)	ภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนานี้

	พระพุทธรูปศาสนากล่าวถึงภาวะผู้นำ ๒ ลักษณะด้วยกัน คือ ลักษณะของธรรมราชาและลักษณะของเทวราชา หลักธรรมในพระไตรปิฎกที่ผู้นำควรมีและควรนำไปประยุกต์ใช้ ได้แก่ ทศพิธราชธรรม จักรวรรวัตร อธิปไตย สังคหัตถุธรรม พรหมวิหารธรรม อคติ สัมปติธรรม อปริหานิยธรรม และสาราณียธรรม
นันทวรรณ อีสรานุวัฒน์ชัย.(๒๕๕๐.)	ภาวะผู้นำที่ดีจะต้องยึดหลักธรรม เช่น พรหมวิหาร ๔ พละ ๕ ซึ่งเป็นคุณธรรมสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของตนเพื่อให้สามารถดำเนินกิจการงานทุกอย่างให้บรรลุผล รูปแบบผู้นำที่เกิดจากการประยุกต์ของภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมย่อมประกอบด้วยหลักการ ๓ ประการ คือ หลักการครองตน ครองคน ครองงาน

ตารางที่ ๒.๕ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้นำและภาวะผู้นำ (ต่อ)

นักวิจัย	สิ่งที่ค้นพบ
สมบุญ สุธาสาธิต, (๒๕๔๙.)	สถานภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบันมี ๔ ประการ คือ ๑. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐ ๒. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะตัวแทนของประชาชน ๓. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้บริหาร และผู้แทนของประชาชนในหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น ๔. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะของผู้นำชุมชน
ชูเกียรติ มุทธากาญจน์, (๒๕๕๐.)	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่าง ๆ ในตำแหน่งเดียวกัน มีหน้าที่เท่ากันแต่มีอำนาจต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีปัจจัยภายในที่สำคัญ คือ บุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ การเอาใจจริงเอาใจในการปฏิบัติหน้าที่และเป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญมากกว่าผู้อื่น
นฤมล กรุดอินทร์, (๒๕๕๖)	ผู้นำควรมีความเมตตา ให้ ความรัก ความปรารถนาดี มีความปรารถนาให้ผู้ที่อยู่ใต้ความ

	ดูแลมีความสุข เมื่อผู้ที่อยู่ได้ความดูแลต่ำกว่าเดิม ได้รับความเดือดร้อน เป็นทุกข์ ผู้นำต้องมี ความกรุณา การมีความรู้สึกห่วงใย เมื่อเห็นผู้ที่อยู่ ได้ความดูแลได้รับความเดือดร้อน และผู้นำความมี ความต้องการที่จะช่วยให้บุคคลนั้นหมดทุกข์ เมื่อผู้ที่ อยู่ได้ความดูแลดีขึ้น ประสบความสำเร็จ ผู้นำควรมี มุทิตา มีความปิติยินดี กับความสุขของผู้ที่อยู่ได้ ความดูแลด้วย และคอยให้การสนับสนุนส่งเสริมให้ ดียิ่งขึ้น และในกรณีที่มีการรักษาความถูกต้อง ชอบ ธรรมตามหลักการและกฎเกณฑ์อีกด้วยถึงจะ สมบูรณ์แบบ
ไอลดา ประเสริฐสรน้อย, (๒๕๔๘)	ภาวะผู้นำของก้านัน ในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัด นครราชสีมา มีลักษณะภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม มากที่สุด รองลงมา มีลักษณะภาวะผู้นำแบบ ปรัชชาหารือ

ตารางที่ ๒.๕ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้นำและภาวะผู้นำ (ต่อ)

นักวิจัย	สิ่งที่ค้นพบ
สร้อยสุริรัตน์ พลพรพิสิฐ, (๒๕๕๒)	ผู้นำมีบทบาทในการทำงานกับชุมชนและมีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ มีฐานะดีจึงมีเวลาเสียสละเอาใจจริงเอาใจในการปฏิบัติหน้าที่และ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถทำให้คนรัก ศรัทธา และเชื่อถือด้วยความจริงใจ มีสัมพันธภาพกันดีในชุมชนเป็นผู้ที่ปฏิบัติตนตาม หลักพุทธธรรมสั่งสมความดีงามแห่งสังคม ยิ่งก่อให้เกิดอำนาจ ทางใจหรืออำนาจแห่งธรรม ที่จะทำให้ผู้อื่นรักศรัทธาเชื่อฟังและ เชื่อถือด้วยความจริงใจเกิดขึ้นโดยจะใช้อำนาจเพื่อการปกครอง ใจผู้อื่นและสามารถ ชักจูงโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นให้คล้อยตามไป ในทางที่ถูกที่ควร โดยไม่จำเป็นต้องใช้อำนาจการบังคับ
ศิรินารถ นันทวัฒน์กรมย์, (๒๕๕๗.)	การบริหารงานด้านวิชาการ ด้านบริหารงานบุคคล ด้านบริหาร งบประมาณ และด้านบริหารทั่วไป ผู้บริหารสถานศึกษา นำหลัก ธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาที่ผ่านระดับคุณภาพ การมีความตระหนักถึงความสำคัญ และรับการมีความพยายาม

	จนถึงระดับคุณภาพการบรรลุผลตามเกณฑ์ เมื่อเพื่อนร่วมงานได้รับตำแหน่งหน้าที่ที่ดีกว่า หรือทำงานประสบความสำเร็จด้วยความเต็มใจ ผู้บริหารให้ความรู้ และปลูกฝังการปฏิบัติงานตามกฎระเบียบ และกฎหมาย
--	---

๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา มีผู้ศึกษาวิจัยดังนี้

การศึกษาเชิงวิเคราะห์ผู้นำในพระพุทธศาสนา ศึกษาเฉพาะวิธีการแก้ปัญหาของพระพุทธเจ้า จากผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำ คือ ผู้มีความสามารถในการตัดสินใจในการนำพาตัวเอง และคณะให้ดำเนินไปได้ในสถานการณ์หนึ่งๆ ภาวะผู้นำนั้นยังขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพเป็นตัวส่งเสริม ในพระพุทธศาสนาแสดงหลักธรรมไว้สำหรับผู้นำ คือ หลักพรหมวิหาร ๔ อิทธิบาท ๔ สังคหวัตถุ ๔ ฆราวาสธรรม ๔ ทศพิธราชธรรม ๑๐ และจักรวรรดิวัตร ๑๒ รวมลักษณะของหลักธรรมทั้งหมดแล้ว จะต้องเกื้อหนุนให้นักปกครองประสบความสำเร็จในการปกครองทั้งสิ้น^{๔๔}

การศึกษาวิเคราะห์หลักภาวะผู้นำในพระพุทธศาสนาเอกรวาทจากผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำ เป็นคุณลักษณะที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้นำและผู้บริหารทุกระดับและเป็นกลไกให้การบริหารงานบรรลุตามวัตถุประสงค์และความหมายของภาวะผู้นำ การที่จะเป็นผู้นำที่ดีที่มีความสามารถ ก็ต้องสร้างภาวะผู้นำให้แก่ตัวเองโดยเริ่มพัฒนาที่จิตใจของตน และยึดหลักธรรมในการบริหารงาน ส่วนหลักธรรมสำหรับผู้นำในพระไตรปิฎก ได้แก่ หลักราชสังคหวัตถุ จักรวรรดิวัตร อปรีหานิยธรรม ทศพิธราชธรรม อคติ พรหมวิหารธรรม สาราณียธรรม อธิปไตย และหลักสัปปุริสธรรม นอกจากนี้ผู้นำต้องรู้จักใช้หลักธรรมในการสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง ในผลการศึกษาพบว่า ผู้นำที่มีปัญหาในการบริหารงานกับผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาส่วนหนึ่งสืบเนื่องจากการขาดภาวะผู้นำที่ประกอบด้วยหลักธรรมดังกล่าวเป็นประการสำคัญ^{๔๕}

การศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำในยุคโลกาภิวัตน์ : ศึกษาจากหลักพุทธธรรม จากผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำที่ดีตามหลักพุทธธรรมผู้นำจะต้องยึดหลัก “ธรรม” เช่น พรหมวิหาร ๔ ธรรมาธิปไตย พลละ ๕ และสัปปุริสธรรม ๗ เป็นต้น เป็นคุณธรรมสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของตน เพื่อให้สามารถดำเนินกิจการงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จที่วางไว้และนำพาหมู่คณะและสังคมไปสู่ความสงบสุขและมั่นคงตลอดไป รูปแบบผู้นำยุคโลกาภิวัตน์ ที่เกิดจากการประยุกต์ของภาวะผู้นำตามแนวคิดตะวันตกและหลักพุทธธรรม ย่อมประกอบด้วยหลักการ ๓ ประการ คือ หลักการครองตน

^{๔๔} พระบุญเรือง จิตธมโม (สิทธิชัย), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ผู้นำในพระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะวิธีการแก้ปัญหาของพระพุทธเจ้า”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙)

^{๔๕} พระมหารุ่งโรจน์ ธมมภูธเมธี (ศิริพันธ์), “การศึกษาวิเคราะห์หลักผู้นำในพระพุทธศาสนาเอกรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑)

ครองคน และครองงาน โดยมุ่งเน้นให้ผู้ นำเกิดการพัฒนาดน พัฒนาคณ และพัฒนาระบบงานให้มีคุณภาพและสมบูรณ์แบบ^{๕๖}

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต ๓” ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมมีการใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับจากสูงสุดไปหาต่ำสุด ดังนี้ ด้านมุทิตา ด้านเมตตา ด้านอุเบกขา และด้านกรุณา ผลการเปรียบเทียบของการใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการรับรู้ต่อการใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมแตกต่างกันเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีการใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ทุกด้านแตกต่างกัน^{๕๗}

การศึกษาเรื่อง “การนำหลักสัปปุริสธรรม ๗ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี” พบว่า มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ทั้ง ๗ ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่อยู่ในระดับมากคือ ด้านความเป็นผู้รู้จักบุคคล ด้านความเป็นผู้รู้จักผล ด้านความเป็นผู้รู้จักชุมชน ด้านความเป็นผู้รู้จักเหตุ ความเป็นผู้รู้จักตน และด้านความเป็นผู้รู้จักประมาณ^{๕๘}

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธศาสนากล่าวถึงภาวะผู้นำ ๒ ลักษณะด้วยกัน คือ ลักษณะของธรรมราชาและลักษณะของเทวราชา หลักธรรมในพระไตรปิฎกที่ผู้นำควรมีและควรนำไปประยุกต์ใช้ ได้แก่ ทศพิธราชธรรม จักรวรรวัตร อธิปไตย สังคหวัตถุธรรม พรหมวิหารธรรม อคติ สัปปุริสธรรม อปรีหานิยธรรม และสาราณียธรรม นอกจากนี้ผู้นำต้องรู้จักใช้หลักธรรมในการสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและผู้อื่น ในผลการศึกษาพบว่าผู้นำที่มีปัญหาในการบริหารงานกับผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาส่วนหนึ่ง สืบเนื่องมาจากการขาดภาวะผู้นำที่ประกอบด้วยหลักธรรมดังกล่าวเป็นประการสำคัญ^{๕๙}

^{๕๖} นันทวรรณ อีสราณวัฒน์ชัย, “ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ : ศึกษาจากหลักพุทธธรรม”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐)

^{๕๗} วิเชียร บุญกล้า, “การศึกษาการใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต ๓”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๕๐.)

^{๕๘} พระมหาคมเพชร วชิรปณโณ (เรืองผา), “การนำหลักสัปปุริสธรรม ๗ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี” *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓)

^{๕๙} วนิดา ชูสังข์, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒)

การศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่ เขต ๑ พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่ เขต ๑ ใน ๔ ด้าน คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่ เขต ๑ พบว่า ในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ^{๖๐}

วิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้นำท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร ๔ อยู่ในระดับปานกลาง ความสำคัญของผู้บริหาร มีจิตใจเข้มแข็งเบิกบาน พลอยยินดี ปลายปลื้มใจด้วยหรือเมื่อเห็นผู้อื่นประสบความสำเร็จ ความเจริญในหน้าที่การงาน และมีความคิดเห็นต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีการพิจารณาความดีความชอบให้แก่ทุก ๆ คนไม่เลือกปฏิบัติ และแสดงความยินดี ที่บุคลากรได้ดำรงตำแหน่งที่สูงขึ้น^{๖๑}

การวิจัยเรื่อง ศึกษาเชิงวิเคราะห์พรหมวิหาร ๔ ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา พบว่า ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมในการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เป็นที่ไว้วางใจได้ ผู้บริหารปฏิบัติตนกับเพื่อนร่วมงานตามหลักเหตุผลและความเที่ยงธรรมด้วยใจบริสุทธิ์^{๖๒}

สรุปได้ว่าจากการศึกษาทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบว่า เป็นการศึกษาในส่วนของภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนาแล้ว พบว่า มีความสอดคล้องกันในการศึกษาภาวะผู้นำที่ดี ลักษณะ คุณสมบัติ บทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้นำที่ดีและการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับสังคมไทยปัจจุบันนั้นเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหาร ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร เพื่อขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

^{๖๐} พระเมธีธรรมาลังการ (ประยูรธี ภูริทตฺโต). “การใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่ เขต ๑”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารจัดการคณะสงฆ์**. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.)

^{๖๑} วิเชียร ดั่งวงษ์. “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้นำท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช”. **สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต รัฐศาสตร์การปกครอง**. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.)

^{๖๒} พระมหาสุทธีชัย ฐิตชโย. “ศึกษาเชิงวิเคราะห์พรหมวิหาร ๔ ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์ ศน.ม.สาขาพุทธศาสนศึกษา**. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.)

ตารางที่ ๒.๖ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา

นักวิจัย	สิ่งที่ค้นพบ
พ ะ บุ ญ เรี อ ง จิต รม โ ม (สิ ท ธิ ชัย), (๒๕๔ ๙)	ภาวะผู้นำ คือ ผู้มีความสามารถในการตัดสินใจในการนำพาตัวเองและคณะให้ดำเนินไปได้ใน สถานการณ์หนึ่งๆ ภาวะผู้นำนั้นยังขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพเป็นตัวส่งเสริม ในพระพุทธศาสนา แสดงหนักกรรมไว้สำหรับผู้นำ คือ หลักพรหมวิหาร ๔ อิทธิบาท ๔ สังคหวัตถุ ๔ ขรรวาส ธรรม ๔ ทศพิธราชธรรม ๑๐ และจักรวรรดิวัตร ๑๒ รวมลักษณะของหลักธรรมทั้งหมดแล้ว จะต้องเกื้อหนุนให้นักปกครองประสบความสำเร็จในการปกครองทั้งสิ้น
๑พระ มหา รุ่งโรจ ณ์ ธมมภูธ เมธี (ศิ ริพันธ์), (๒๕๕ ๑.)	ภาวะผู้นำ เป็นคุณลักษณะที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้นำและผู้บริหารทุกระดับ และเป็นกลไกให้การบริหารงานบรรลุตามวัตถุประสงค์และความหมายของภาวะผู้นำ การที่ จะเป็นผู้นำที่ดีที่มีความสามารถ ก็ต้องสร้างภาวะผู้นำให้แก่ตัวเองโดยเริ่มพัฒนาที่จิตใจของ ตน และยึดหลักธรรมในการบริหารงาน
นันท วรรณ อิสรา นุวัฒน์ ชัย, (๒๕๕	ภาวะผู้นำที่ดีตามหลักพุทธธรรมผู้นำจะต้องยึดหลัก “ธรรม” เช่น พรหมวิหาร ๔ ธรรมาธิปไตย พละ ๕ และสัพปุริสธรรม ๗ เป็นต้น เป็นคุณธรรมสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ ของตน เพื่อให้สามารถดำเนินกิจการงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จที่วางไว้และนำพาหมู่ คณะและสังคมไปสู่ความสงบสุขและมั่นคงตลอดไป รูปแบบผู้นำยุคโลกาภิวัตน์ ที่เกิดจาก การประยุกต์ของภาวะผู้นำตามแนวคิดตะวันตกและหลักพุทธธรรม ย่อมประกอบด้วย หลักการ ๓ ประการ คือ หลักการครองตน ครองคน และครองงาน โดยมุ่งเน้นให้ผู้นำเกิด การพัฒนาตน พัฒนาคน และพัฒนาระบบงานให้มีคุณภาพและสมบูรณ์แบบ

๐)	
----	--

ตารางที่ ๒.๖ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา (ต่อ)

นักวิจัย	สิ่งที่ค้นพบ
วิเชียร บุญกล้า, (๒๕๕๐.)	พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมมีการใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับจากสูงสุดไปหาต่ำสุด ดังนี้ ด้านมูทิตา ด้านเมตตา ด้านอุเบกขา และด้านกรุณา ผลการเปรียบเทียบของการใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการรับรู้ต่อการใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมแตกต่างกันเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีการใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ทุกด้านแตกต่างกัน
พระมหาคมเพชร วชิรปณฺโญ (เรืองผา), (๒๕๕๓.)	มีการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ทั้ง ๗ ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่อยู่ในระดับมากคือ ด้านความเป็นผู้รู้จักบุคคล ด้านความเป็นผู้รู้จักผล ด้านความเป็นผู้รู้จักชุมชน ด้านความเป็นผู้รู้จักเหตุ ความเป็นผู้รู้จักตน และด้านความเป็นผู้รู้จักประมาณ
วนิดา ชูสังข์, (๒๕๕๒)	ภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธศาสนากล่าวถึงภาวะผู้นำ ๒ ลักษณะด้วยกัน คือ ลักษณะของธรรมราชาและลักษณะของเทวราชา หลักธรรมในพระไตรปิฎกที่ผู้นำควรมี และควรนำไปประยุกต์ใช้ ได้แก่ ทศพิธราชธรรม จักรวรรวัตร อธิปไตย สังคหวัตถุธรรม พรหมวิหารธรรม อคติ สัปปุริสธรรม อปริ

	หानิยธรรม และสาราณิยธรรม
--	--------------------------

ตารางที่ ๒.๖ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา (ต่อ)

นักวิจัย	สิ่งที่ค้นพบ
พระเมธีธรรมาลังการ (ประยุทธ์ ฐิริทตฺโต). (๒๕๕๓)	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่ เขต ๑ ใน ๔ ด้าน คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน
วิเชียร ด้วงพริ้ม. (๒๕๕๐)	พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร ๔ อยู่ในระดับปานกลาง ความสำคัญของผู้บริหาร มีจิตใจเข้มแข็ง เบิกบาน พลอยยินดี ปลอบปล้ำใจด้วยหรือเมื่อเห็นผู้อื่นประสบความสำเร็จ ความสำเร็จ ความเจริญในหน้าที่การงาน และมีความคิดเห็นต่ำสุดคือ ผู้บริหารมีการพิจารณาความดีความชอบให้แก่ทุก ๆ คน ไม่เลือกปฏิบัติ และแสดงความยินดี ที่บุคลากรได้ดำรงตำแหน่งที่สูงขึ้น
พระมหาสุทธิชัย ฐิตชโย. (๒๕๔๖)	ศึกษาเชิงวิเคราะห์พรหมวิหาร ๔ ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา พบว่า ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมในการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เป็นที่ไว้วางใจได้ ผู้บริหารปฏิบัติตนกับเพื่อนร่วมงานตามหลักเหตุผลและความเที่ยงธรรมด้วยใจบริสุทธิ์

๒.๖.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีผู้ศึกษาวิจัย

ดังนี้

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจังหวัดมุกดาหาร ผลการศึกษา พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่าง ๆ ในตำแหน่งเดียวกัน มีหน้าที่เท่ากันแต่มีอำนาจต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีปัจจัยภายในที่สำคัญ คือ บุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ การเอาใจจริงเอาใจในการปฏิบัติหน้าที่และเป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญมากกว่าผู้อื่นปัจจัยภายนอกที่สำคัญได้แก่ การมีญาติพี่น้องมาก นโยบายคือ คำสั่งที่ชัดเจนและบุคลิกภาพของผู้สั่งการ นอกจากนี้ความคาดหวังว่าจะมีความเป็นอยู่ที่ดี หรือคาดหวังว่าจะได้รับความเคารพนับถือ หรือได้รับความนิยม ซึ่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดมุกดาหารส่วนใหญ่คาดหวังว่าจะได้รับต่อการปฏิบัติหน้าที่ ก็เป็นปัจจัยเกื้อหนุนอันจะก่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ได้^{๖๓}

การศึกษากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รากฐานของแผ่นดินพบว่า สถานภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบันมี ๔ ประการ คือ^{๖๔}

๑. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐ
๒. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะตัวแทนของประชาชน
๓. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้บริหาร และผู้แทนของประชาชนในหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น

๔. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะของผู้นำชุมชน

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเฉพาะอำเภอเมืองเชียงใหม่ ผลการศึกษาค้นพบว่า ๑.ด้านระเบียบกฎหมายต่างๆ ส่วนมากเห็นด้วยกับการให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ ด้านการเข้าสู่ตำแหน่งหน้าที่ส่วนมากเห็นด้วยกับการให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มาจากการเลือกของราษฎร ด้านการปฏิบัติหน้าที่ เห็นด้วยกับการให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุนช่วยเหลือการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านเป้าหมายวัตถุประสงค์ เห็นด้วยกับการมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็เพื่อให้ปกครองราษฎรและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในท้องที่ของตน ๒.ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานร่วมกันระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับองค์การบริหารส่วนตำบล เกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทอำนาจหน้าที่ของกันและกันอย่างเพียงพอ กลุ่มสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการที่องค์การบริหารส่วนตำบล ไม่เปิดโอกาสให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น กลุ่มกรรมการหมู่บ้านเห็นว่าปัญหาเกิดจากผลประโยชน์ ส่งผลให้เกิดการแย่งชิงผลงานซึ่งกันและกัน การเป็นประเด็นทางการเมืองกลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเห็นว่าขาดการติดต่อประสานงานที่ดีจึงทำให้ไม่เข้าใจในการดำเนินงานต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล ๓. กลุ่มสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการประสานความร่วมมือในการดำเนินงานร่วมกัน โดยการให้จัดประชุมเพื่อเสนอแนวทางต่างๆ ในการแก้ไข

^{๖๓} ชูเกียรติ มุทธาภาณูจน์, “ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่น”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๐)

^{๖๔} สมบูรณ์ สุขสำราญ, “กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รากฐานของแผ่นดิน” ปรินิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๙)

ปัญหาท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้านกับองค์การบริหารส่วนตำบลให้มากขึ้น กลุ่มคณะผู้บริหารและพนักงาน องค์การบริหารส่วนตำบล ให้ข้อเสนอแนะว่า กำนันผู้ใหญ่บ้าน กับองค์การบริหารส่วนตำบล ควรเพิ่ม การประสานความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่นให้มากขึ้น โดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องเข้าใจบทบาท อำนาจหน้าที่ของตนไม่ควรยึดติดกับอำนาจเก่า กลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้ข้อเสนอแนะว่า ควร ปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทั้งกลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่มองค์การบริหาร ส่วนตำบล ไม่ควรนำความขัดแย้งส่วนตัวไปปะปนกับการปฏิบัติงานส่วนรวม^{๖๕}

การศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง ภาวะผู้นำกับประสิทธิภาพในการบริหารงานของกำนัน ใน อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ภาวะผู้นำของกำนัน ในอำเภอน้ำเขียว จังหวัด นครราชสีมา มีลักษณะภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมมากที่สุด รองลงมามีลักษณะภาวะผู้นำแบบ ปรัชชาหรือ กำนันในอำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีประสิทธิภาพในการบริหารงานอยู่ใน ระดับสูง กำนันในแต่ละคนมีภาวะผู้นำที่ต่างกันและมีประสิทธิภาพในการบริหารงานที่แตกต่างกัน โดย ภาวะผู้นำแบบเผด็จการอย่างมีศิลป์มีประสิทธิภาพในการบริหารด้านการอยู่รอดมากที่สุด ภาวะผู้นำ แบบปรัชชาหรือและภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมมีประสิทธิภาพในการบริหารงานด้านการปรับตัวมาก ที่สุด^{๖๖}

สรุปได้ว่า ผู้นำมีบทบาทในการทำงานกับชุมชนและเสียสละเอาใจจริงเอาใจในการปฏิบัติ หน้าที่และเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถทำให้คนรัก ศรัทธา และเชื่อถือด้วยความจริงใจ มี สัมพันธภาพอันดีในชุมชน หลักธรรมจึงมีคุณค่าสำคัญในการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างเสริมภาวะผู้นำ ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ส่งเสริมความดีงามแห่งสังคม ยิ่งก่อให้เกิดอำนาจทางใจหรือ อำนาจแห่งธรรม ที่จะทำให้ผู้อื่นรักศรัทธาเชื่อฟังและเชื่อถือด้วยความจริงใจ

ตารางที่ ๒.๗ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

นักวิจัย	สิ่งที่ค้นพบ
ชูเกียรติ มุทธากาญจน์, (๒๕๕๐)	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่าง ๆ ในตำแหน่งเดียวกัน มีหน้าที่ เท่ากันแต่มีอำนาจต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในและ ปัจจัยภายนอกของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีปัจจัยภายในที่ สำคัญ คือ บุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ การเอาใจจริงเอาใจ ในการปฏิบัติหน้าที่และเป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญ มากกว่าผู้อื่นปัจจัยภายนอกที่สำคัญได้แก่ การมีญาติ พี่น้องมาก นโยบายคือ คำสั่งที่ชัดเจนและบุคลิกภาพ

^{๖๕} ประพัฒน์ วงศ์ชมพู, “บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านกับอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษากรณีเฉพาะอำเภอมืองเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑)

^{๖๖} ไอลดา ประเสริฐสรน้อย, “ภาวะผู้นำกับประสิทธิภาพในการบริหารงานของกำนันในอำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาธุรกิจมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, ๒๕๔๘.)

	ของผู้สั่งการ นอกจากนี้ความคาดหวังว่าจะมีความเป็นอยู่ที่ดี หรือคาดหวังว่าจะได้รับความเคารพนับถือ หรือได้รับความนิยม
ตารางที่ ๒.๗ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (ต่อ)	
นักวิจัย	สิ่งที่ค้นพบ
สมบูรณ์ สุขสำราญ,(๒๕๔๙)	สถานภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบันมี ๔ ประการ คือ ๑. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐ ๒. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะตัวแทนของประชาชน ๓. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้บริหาร และผู้แทนของประชาชนในหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น ๔. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะของผู้นำชุมชน
ประพัฒน์ วงศ์ชมพู,(๒๕๕๑)	๑. ด้านระเบียบกฎหมายต่างๆ การให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ และ มีหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุนช่วยเหลือ การปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านเป้าหมายวัตถุประสงค์ เห็นด้วยกับการมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็เพื่อให้ปกครองราษฎรและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในท้องที่ของตน ๒. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานร่วมกันระหว่าง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับองค์การบริหารส่วนตำบล เกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทอำนาจหน้าที่ของกันและกันอย่างเพียงพอ กลุ่มสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการที่องค์การบริหารส่วนตำบล ไม่เปิดโอกาสให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น กลุ่มกรรมการหมู่บ้านเห็นว่าปัญหาเกิดจากผลประโยชน์ ส่งผลให้เกิดการแย่งชิงผลงานซึ่งกันและกัน การเป็นประเด็นทางการเมืองกลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเห็นว่าขาดการติดต่อประสานงานที่ดีจึงทำให้ไม่เข้าใจในการดำเนินงานต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล ๓. กลุ่มสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการประสานความร่วมมือในการดำเนินงานร่วมกัน โดยการให้จัดประชุมเพื่อเสนอแนวทางต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้านกับองค์การบริหารส่วนตำบลให้มากขึ้น

ตารางที่ ๒.๗ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (ต่อ)

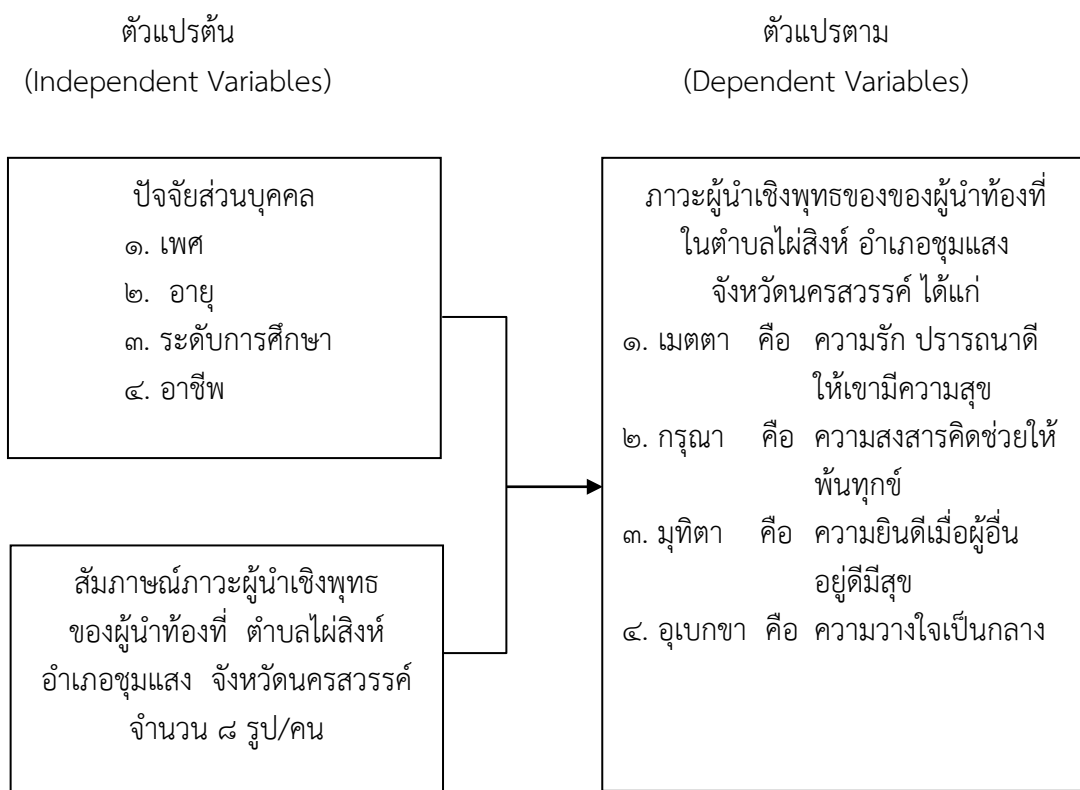
นักวิจัย	สิ่งที่ค้นพบ
ไอลดา ประเสริฐสรน้อย,(๒๕๔๘)	ภาวะผู้นำของกำนัน ในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีลักษณะ ภาวะผู้นำแบบปรึกษาหารือและภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมมีประสิทธิผลในการบริหารงานด้านการปรับตัวมากที่สุด

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์” จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร ๔ มาใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิด การวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้/เดือน

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องของพรหมวิหาร ๔ ซึ่งมีองค์ประกอบ ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านเมตตา ๒) ด้านกรุณา ๓) ด้านมุทิตาและ ๔) ด้านอุเบกขา

แผนภาพที่ ๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครราชสีมา” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed – Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ๕ ขั้นตอน ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๑ แบบสอบถาม

๓.๓.๒ แบบสัมภาษณ์

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

๓.๔.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครราชสีมา” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑) ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอยางชุมน้อย ซึ่งมี จำนวน ๓,๐๙๐ คน

๒) กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ดังนี้

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) กลุ่มตัวอย่างได้มาจากประชาชน ๓,๐๙๐ คน ที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane ซึ่งใช้ระดับความเชื่อมั่นที่ ๐.๐๕ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรทั้งหมด ๓,๐๙๐ คน เมื่อแทนค่าในสูตรจะได้ดังนี้

$$n = \frac{3090}{1 + 3090(0.05)^2}$$

$$n = \frac{3090}{1 + 7.725}$$

$$n = 354.154$$

เพราะฉะนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ ๓๕๔ คน

วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้หลักการสุ่มแบบแบ่งชั้น ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นสัดส่วน โดยพิจารณาจากจำนวนประชากร เพื่อให้ได้ข้อมูลมีลักษณะกระจาย ให้สัมพันธ์กับสัดส่วนของประชากร โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยใช้ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ เป็นระดับในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างเป็นสัดส่วนโดยใช้สูตร ดังนี้

จำนวนตัวอย่างในแต่ละชั้น =

$$\frac{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรในแต่ละชั้น}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

จากสูตรจะได้ประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นของประชาชน ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสงรวม ๓๕๔ คน รายละเอียดดังตารางที่ ๑

ตารางที่ ๓.๑ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชาชนในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

หมู่ที่	บ้าน	รวม (คน)	จำนวนตัวอย่าง
๑	หนองกุ่ม	๓๑๑	๓๖
๒	ไผ่สิงห์	๕๙๙	๖๙
๓	โพธิ์หนองยาว	๒๔๐	๒๘

๔	คลองเกษมเหนือ	๓๓๐	๓๘
๕	คลองเกษมใต้	๒๒๐	๒๕
๖	หนองกองเขือก	๑๗๔	๑๙
๗	หนองขอน	๓๒๗	๓๗
๘	หนองสะแก	๓๕๑	๔๐
๙	ไผ่เกาะ	๑๗๐	๒๐
๑๐	ไผ่ขวาง	๓๖๖	๔๒
รวม		๓,๐๙๐	๓๕๔

๓.๒.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๘ รูป หรือคน ได้แก่

๑. พระครูนิพัทธ์ธรรมคุณ	ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลไผ่สิงห์
เจ้าอาวาสวัดคลองเกษมกลาง
๒. นายพงษ์ศักดิ์ ชมภูพิน	ตำแหน่ง ปลัดอำเภอชุมแสง
ฝ่ายปกครองท้องที่
๓. นายอำนาจ จันทรวง	ตำแหน่ง นายกองค์การบริหาร-
ส่วนตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง
จังหวัดนครสวรรค์
๔. นายสะอาด แผนสุวรรณ	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน-
วัดคลองเกษมเหนือ
๕. นายชลอ สมบุญ	ตำแหน่ง กำนันตำบลไผ่สิงห์
๖. นางทองอยู่ ศรีโชติ	ตำแหน่ง ประชาชนพื้นที่
๗. นางบุญมา จันทรวง	ตำแหน่ง ประชาชนพื้นที่
๘. นายสัจด์ สุดสาย	ตำแหน่ง ประชาชนพื้นที่

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

๓.๓.๑ แบบสอบถาม

- ๑) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสอบถาม
- ๒) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้
- ๓) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

๔) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๕) นำเสนอร่างแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

๗) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง และนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

๘) รวบรวมแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์

๓.๓.๒ แบบสัมภาษณ์

๑) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๒) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

๓) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๔) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ถึงนายชลอ สมบุญ กำนันตำบลไผ่สิงห์อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากประชาชนในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ในพื้นที่ทำการวิจัย

๒) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูล กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๘ ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้ว

๓) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

๓.๔.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

๒) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

๓) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

๔) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาระดับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่นตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

๑) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

๒) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็น และเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

๓) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

๔) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่นตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้จากกลุ่มประชากรจำนวน ๓๕๔ คน มาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์นำเสนอ ดังต่อไปนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ การนำหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ไปประยุกต์ใช้กับชุมชนของผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ แบบเปรียบเทียบ

๔.๓ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่นตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่

๔.๒.๑ ด้านเมตตา

๔.๒.๒ ด้านกรุณา

๔.๒.๓ ด้านมุทิตา

๔.๒.๔ ด้านอุเบกขา

๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่นตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

๔.๕ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

๔.๖ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวน และค่าร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๑. เพศ		
- ชาย	๑๕๒	๔๒.๙
- หญิง	๒๐๒	๕๗.๑
รวม	๓๕๔	๑๐๐
๒. อายุ		
- ๑๘ - ๓๐ ปี	๒๔	๖.๘
- ๓๑ - ๔๐ ปี	๑๕๔	๔๓.๕
- ๔๑ - ๕๐ ปี	๕๖	๑๕.๘
- ๕๑ - ๖๐ ปี	๖๘	๑๙.๒
- มากกว่า ๖๐ ปีขึ้นไป	๕๒	๑๔.๗
รวม	๓๕๔	๑๐๐
๓. ระดับการศึกษา		
- ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	๕๔	๑๕.๓
- มัธยมศึกษา	๑๑๒	๓๑.๖
- อนุปริญญา	๔๘	๑๓.๖
- ปริญญาตรี	๑๓๖	๓๘.๔
- ปริญญาโทหรือสูงกว่า	๔	๑.๑
รวม	๓๕๔	๑๐๐
๔. อาชีพ		
- ทำไร่ / ทำนา	๑๕๖	๔๔.๑
- ค้าขาย	๑๔๒	๔๐.๑
- พนักงานเอกชน	๓๖	๑๐.๒
- รับราชการ	๘	๒.๒
- อื่นๆ	๑๒	๓.๔
รวม	๓๕๔	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า เพศของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๐๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๑ ที่เหลือเป็นเพศชาย จำนวน ๑๕๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๙

อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี จำนวน ๑๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๕ รองลงมาคืออายุระหว่าง ๕๑ - ๖๐ ปี จำนวน ๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๒ อายุ ๔๑ - ๕๐ ปี จำนวน ๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๘ อายุมากกว่า ๖๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๕๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๗ และอายุ ๑๘ - ๓๐ ปี จำนวน ๒๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๘

ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๔ รองลงมาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๑๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๖

ระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๓ ระดับอนุปริญญา จำนวน ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๖ และระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า จำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๑

อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพ ทำไร่/ทำนา จำนวน ๑๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๑ รองลงมาอาชีพค้าขาย จำนวน ๑๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๑ อาชีพพนักงานเอกชน จำนวน ๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๒ อาชีพอื่นๆ จำนวน ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๔ และอาชีพรับราชการ จำนวน ๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๒

๔.๒ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ด้านเมตตา	๔.๓๔	๐.๖๒๓	มาก
๒. ด้านกรุณา	๔.๓๕	๐.๕๘๐	มาก
๓. ด้านมุทิตา	๔.๔๑	๐.๕๘๒	มาก
๔. ด้านอุเบกขา	๔.๔๓	๐.๕๔๙	มาก
ภาพรวม	๔.๓๘	๐.๕๘๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ๔.๓๘ และเรียงตามลำดับได้ดังนี้ ๑) ด้านอุเบกขา ($\bar{X}$ =๔.๔๓) ๒) ด้านมุทิตา ($\bar{X}$ =๔.๔๑) ๓) ด้านกรุณา ($\bar{X}$ =๔.๓๕) ๔) ด้านเมตตา ($\bar{X}$ =๔.๓๔)

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านเมตตา

ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ปราศรัยให้ลูกบ้านมีความสามัคคีกัน	๔.๓๗	๐.๕๘๙	มาก
๒. มอบหมายงานตามความรู้ความสามารถ	๔.๓๘	๐.๖๔๒	มาก
๓. เป็นผู้ที่มีเหตุผลในการทำงาน	๔.๓๕	๐.๖๕๓	มาก
๔. มีการกำหนดเวลาการทำงานที่เหมาะสม	๔.๑๒	๐.๖๘๕	มาก
๕. สนับสนุนลูกบ้านและครอบครัวให้มีความเจริญก้าวหน้า	๔.๒๔	๐.๖๗๔	มาก
๖. ให้คำปรึกษาการทำงานแก่ลูกบ้าน	๔.๔๐	๐.๖๔๑	มาก
๗. สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ในการทำงานอย่างเหมาะสม	๔.๓๓	๐.๕๙๖	มาก
๘. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	๔.๔๑	๐.๕๕๔	มาก
๙. มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ อุทิศตนและเวลาให้หมู่บ้านอย่าง	๔.๔๗	๐.๔๙๙	มาก

เต็มที			
๑๐.ส่งเสริมหมู่บ้านอื่นในการพัฒนา	๔.๓๑	๐.๖๒๓	มาก
ภาพรวม	๔.๓๔	๐.๖๒๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านเมตตา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๔$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ อุทิศตนและเวลาให้หมู่บ้านอย่างเต็มที่ ($\bar{X} = ๔.๔๗$) รองลงไปเรื่องการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ($\bar{X} = ๔.๔๑$) การให้คำปรึกษาการทำงานแก่ลูกบ้าน ($\bar{X} = ๔.๔๐$) และการมอบหมายงานตามความรู้ความสามารถ ($\bar{X} = ๔.๓๘$)

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านกรุณา

ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. มีการจัดระเบียบและแนวทางปฏิบัติงานของหมู่บ้าน	๔.๓๓	๐.๖๒๓	มาก
๒. เป็นที่ปรึกษาที่ดีและให้คำแนะนำแก่ลูกบ้านเมื่อมีปัญหา	๔.๔๒	๐.๕๔๙	มาก
๓. ให้โอกาสแก่ผู้ที่ทำงานผิดพลาดได้ปรับปรุงตนเองและเข้าร่วมงานต่อ	๔.๓๘	๐.๕๙๐	มาก
๔. จัดกิจกรรมการพัฒนาภายในหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ	๔.๑๕	๐.๖๕๖	มาก
๕. สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน	๔.๒๗	๐.๕๐๘	มาก
๖. ชี้แนะสิ่งที่เป็นประโยชน์และสิ่งที่เป็นโทษให้กับลูกบ้านอย่างจริงจัง	๔.๔๗	๐.๔๙๙	มาก
๗. ร่วมแก้ไขปัญหากที่เกิดขึ้น	๔.๕๐	๐.๕๐๐	มาก
๘. จัดหาเอกสาร คู่มือ เพื่อเป็นความรู้ต่อการดำรงชีวิตของลูกบ้าน	๔.๑๖	๐.๖๗๖	มาก
๙. มีความห่วงใยต่อ สุขภาพอนามัย สวัสดิการ และให้การช่วยเหลือ	๔.๔๕	๐.๔๙๘	มาก
๑๐. อุทิศเวลาในการปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ	๔.๓๕	๐.๕๗๙	มาก

ภาพรวม	๔.๓๕	๐.๕๘๐	มาก
--------	------	-------	-----

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านกรรณา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๕$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ร่วมแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น ($\bar{X} = ๔.๕๐$) รองลงไปเรื่องชี้แนะสิ่งที่เป็นประโยชน์และสิ่งที่เป็นโทษให้กับลูกบ้าน อย่างจริงจัง ($\bar{X} = ๔.๔๗$) มีความห่วงใยต่อ สุขภาพอนามัย สวัสดิการ และให้การช่วยเหลือ ($\bar{X} = ๔.๔๕$) และเป็นที่พักพิงที่ดีและให้คำแนะนำแก่ลูกบ้านเมื่อมีปัญหา ($\bar{X} = ๔.๔๒$)

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านมุฑิตา

ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. แสดงความยินดีต่อผู้ร่วมงานและลูกบ้านทุกคนที่มีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับสม่ำเสมอ	๔.๕๐	๐.๖๑๑	มาก
๒. ชื่นชมผลงานของผู้ร่วมงานและลูกบ้านด้วยความจริงใจ	๔.๓๕	๐.๖๓๖	มาก
๓. ส่งเสริมให้ลูกบ้านเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพ	๔.๔๔	๐.๕๕๒	มาก
๔. จัดโครงการพัฒนาอาชีพอยู่เสมอเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของลูกบ้าน	๔.๔๕	๐.๔๙๗	มาก
๕. จัดระเบียบหรือเกณฑ์การให้รางวัลแก่ผู้ที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพอย่างเหมาะสม	๔.๔๒	๐.๕๔๙	มาก
๖. สร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ร่วมงานหรือลูกบ้านอย่างสม่ำเสมอ	๔.๒๓	๐.๖๕๘	มาก
๗. มีส่วนช่วยในการเผยแพร่ผลงานและความสำเร็จของลูกบ้าน	๔.๔๒	๐.๕๔๙	มาก
๘. เปิดโอกาสให้ลูกบ้านได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่	๔.๔๘	๐.๕๔๘	มาก
๙. สร้างสัมพันธ์ภาพอันดีงามแก่ผู้ร่วมงานและลูกบ้านทุกคน	๔.๔๓	๐.๕๔๕	มาก
๑๐. เป็นที่ไว้วางใจแก่ผู้ร่วมงานและลูกบ้านทุกคน	๔.๕๐	๐.๕๐๐	มาก
ภาพรวม	๔.๔๑	๐.๕๗๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านมุฑิตา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๑$) เมื่อพิจารณา

รายละเอียดแต่ละข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เป็นที่ไว้วางใจแก่ผู้ร่วมงานและลูกบ้านทุกคน ($\bar{X} = 4.50$) รองลงไปเรื่องเปิดโอกาสให้ลูกบ้านได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ ($\bar{X} = 4.48$) จัดโครงการพัฒนาอาชีพอยู่เสมอเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของลูกบ้าน ($\bar{X} = 4.45$) และส่งเสริมให้ลูกบ้านเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพ ($\bar{X} = 4.44$)

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอุเบกขา

ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. มอบหมายงานตามความรู้ความสามารถของผู้ร่วมงานหรือลูกบ้าน	4.35	0.588	มาก
๒. มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่	4.50	0.500	มาก
๓. ดำเนินการลงโทษตามมาตรการทางสังคมอย่างยุติธรรม	4.42	0.549	มาก
๔. จัดระเบียบในการบริหารพัฒนาหมู่บ้านอย่างเหมาะสม	4.35	0.588	มาก
๕. รายงานผลการใช้จ่ายเงินกองทุนในหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอและตรวจสอบได้	4.50	0.500	มาก
๖. ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์เป็นที่ไว้วางใจ	4.45	0.497	มาก
๗. ยึดระเบียบ กฎหมาย ประเพณีของหมู่บ้านในการปฏิบัติงาน	4.41	0.586	มาก
๘. การคำนึงถึงผลการปฏิบัติงานภายในหมู่บ้าน	4.42	0.549	มาก
๙. มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชนภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี	4.45	0.549	มาก
๑๐. สามารถประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี	4.42	0.549	มาก
ภาพรวม	4.43	0.549	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอุเบกขา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ และรายงานผลการใช้จ่ายเงินกองทุนในหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอและตรวจสอบได้ ($\bar{X} = 4.50$) รองลงไปเรื่องปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์เป็นที่ไว้วางใจ และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชนภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี ($\bar{X} = 4.45$)

๔.๓ การนำหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ไปประยุกต์ใช้กับชุมชนของผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ แบบเปรียบเทียบ

สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มี เพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๗ เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่

ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามเพศ

(n = ๓๕๔)

หลักพุทธธรรม	เพศ				t	Sig.
	ชาย (คน)		หญิง (คน)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
๑. เมตตา	๔.๔๗	.๓๐๕	๔.๕๑	.๓๐๙	-๑.๒๘๕	.๒๐๐
๒ กรุณา	๔.๔๙	.๓๕๐	๔.๔๙	.๓๔๘	.๐๗๑	.๙๔๔
๓. มุทิตา	๔.๔๗	.๓๓๕	๔.๕๐	.๓๐๒	-.๖๔๘	.๕๑๘
๔. อุเบกขา	๔.๔๕	.๓๓๗	๔.๕๐	.๓๑๐	-๑.๔๘๓	.๑๓๙
	๔.๔๗	.๓๓๒	๓.๔๙	.๓๑๗	-๐.๘๓๗	.๔๕๐

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่าผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ t – test แบบข้อมูล ๒ กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกันที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า ประชาชนที่มี เพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ทุกด้านไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐาน

สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มี อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๘ เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามอายุ

(n = ๓๕๔)

ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์		SS	Df	MS	F	Sig.
๑. เมตตา	ระหว่างกลุ่ม	๑๐๔.๗๙	๓	๓๒.๙๓๐	๓.๗๘๒*	.๐๑๑
	ภายในกลุ่ม	๓๑๘๖.๒๘	๓๔๕	๙.๒๓๖		
	รวม	๓๒๙๑.๐๗	๓๔๘			
๒ กรุณา	ระหว่างกลุ่ม	๑๔๒.๐๓	๓	๔๗.๓๔๓	๔.๐๐๑*	.๐๐๘
	ภายในกลุ่ม	๔๐๘๒.๑๕	๓๔๕	๑๑.๘๓๒		
	รวม	๔๒๒๔.๑๘	๓๔๘			
๓. มุทิตา	ระหว่างกลุ่ม	๖๔.๕๘	๓	๒๑.๕๒๗	๒.๑๗๙	.๐๙๐
	ภายในกลุ่ม	๓๔๐๙.๑๒	๓๔๕	๙.๘๘๒		
	รวม	๓๔๗๓.๗๐	๓๔๘			
๔. อุเบกขา	ระหว่างกลุ่ม	๑๒๕.๙๗	๓	๔๑.๙๙๐	๔.๑๔๘*	.๐๐๗
	ภายในกลุ่ม	๓๔๙๒.๒๙	๓๔๕	๑๐.๑๒๓		
	รวม	๓๖๑๘.๒๖	๓๔๘			
รวมทั้งหมด	ระหว่างกลุ่ม	๑๐๐.๖๘	๓	๓๓.๕๖๐	๕.๕๐๘*	.๐๐๑
	ภายในกลุ่ม	๒๑๐๒.๑๓	๓๔๕	๖.๐๙๓		
	รวม	๒๒๐๒.๘๑	๓๔๘			

จากตารางที่ ๔.๘ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F – test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่าประชาชนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าประชาชนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านเมตตา ด้านกรุณา และด้านอุเบกขาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านมุทิตา ไม่แตกต่างกัน

ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้านเมตตา ด้านกรุณา และด้านอุเบกขา ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๙ - ๔.๑๑

ตารางที่ ๔.๙ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านเมตตา

อายุ	□	อายุ				
		๑๘-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑ -๖๐ ปี	๖๑ ปีขึ้นไป
		๔.๔๔	๔.๕๔	๔.๔๒	๔.๔๒	๔.๔๔
๑๘-๓๐ ปี	๔.๔๔		-๐.๑	๐.๐๒	๐.๐๒	
๓๑-๔๐ ปี	๔.๕๔			๐.๑๒*	๐.๑๒*	

๔๑-๕๐ ปี	๔.๔๒	๐.๐๐
๕๑-๖๐ ปี	๔.๔๒	
๖๑ ปีขึ้นไป	๔.๔๒	

จากตารางที่ ๔.๙ ประชาชนที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปีมีระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่นในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านเมตตาแตกต่างจากประชาชนที่มีอายุ ๔๑ - ๕๐ ปี และ ๕๑-๖๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๐ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่นในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านกรุณา

อายุ	□	อายุ				
		๑๘-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑ -๖๐ ปี	๖๑ ปีขึ้นไป
		๔.๔๘	๔.๕๓	๔.๓๗	๔.๓๕	๔.๔๘
๑๘-๓๐ ปี	๔.๔๘		- ๐.๐๕	๐.๑๑	๐.๑๓	
๓๑-๔๐ ปี	๔.๕๓			๐.๑๖	๐.๑๘*	
๔๑-๕๐ ปี	๔.๓๗				๐.๐๒	
๕๑-๖๐ ปี	๔.๓๕					
๖๑ ปีขึ้นไป	๔.๔๘					

จากตารางที่ ๔.๑๐ ประชาชนที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปีมีระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่นในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านกรุณาแตกต่างจากประชาชนที่มีอายุ ๕๑-๖๐ ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๑ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่นในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอุเบกขา

อายุ	□	อายุ				
		๑๘-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑ -๖๐ ปี	๖๑ ปีขึ้นไป
		๔.๔๖	๔.๕๒	๔.๔๒	๔.๓๒	๔.๔๖
๑๘-๓๐ ปี	๔.๔๖		- ๐.๐๕	๐.๑๑	๐.๑๓	
๓๑-๔๐ ปี	๔.๕๒			๐.๑๖	๐.๑๘*	
๔๑-๕๐ ปี	๔.๔๒				๐.๐๒	
๕๑-๖๐ ปี	๔.๓๒					
๖๑ ปีขึ้นไป	๔.๔๖					

จากตารางที่ ๔.๑๑ ประชาชนที่มีอายุ ๑๘ – ๓๐ ปีมีระดับความคิดเห็นต่อของภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่นในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอู่มแสง จังหวัดนครสวรรค์ด้านอุเบกขาแตกต่างจากประชาชนที่มีอายุ ๕๑-๖๐ ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มี ระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่นในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอู่มแสง จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน
ตารางที่ ๔.๑๒ เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่นในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอู่มแสง จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามระดับการศึกษา

(n = ๓๕๔)

ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอู่มแสง จังหวัดนครสวรรค์		SS	Df	MS	F	Sig.
๑. เมตตา	ระหว่างกลุ่ม	๑๘.๗๗	๓	๖.๒๕๘	.๖๖๐	.๕๕๗
	ภายในกลุ่ม	๓๒๗๒.๓๐	๓๔๕	๙.๔๘๕		
	รวม	๓๒๙๑.๐๗	๓๔๘			
๒ กรุณา	ระหว่างกลุ่ม	๕๑.๙๙	๓	๑๗.๓๒๙	๑.๔๓๓	.๒๓๓
	ภายในกลุ่ม	๔๑๗๒.๑๙	๓๔๕	๑๒.๐๙๓		
	รวม	๔๒๒๔.๑๘	๓๔๘			
๓. มุทิตา	ระหว่างกลุ่ม	๒๑.๐๐	๓	๗.๐๐๑	.๗๐๐	.๕๕๓
	ภายในกลุ่ม	๓๔๕๒.๗๐	๓๔๕	๑๐.๐๐๘		
	รวม	๓๔๗๓.๗๐	๓๔๘			

๔. อุเบกขา	ระหว่างกลุ่ม	๓๐.๔๒	๓	๑๐.๑๔๒	.๙๗๕	.๔๐๕
	ภายในกลุ่ม	๓๕๘๗.๘๔	๓๔๕	๑๐.๔๐๐		
	รวม	๓๖๑๘.๒๖	๓๔๘			
รวมทั้งหมด	ระหว่างกลุ่ม	๒๓.๘๓	๓	๗.๙๔๔	๑.๒๕๘	.๒๘๙
	ภายในกลุ่ม	๒๑๗๘.๙๘	๓๔๕	๖.๓๑๖		
	รวม	๒๒๐๒.๘๑	๓๔๘			

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่าผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F – test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า ประชาชน ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชน ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ทุกด้านไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มี อาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๓ เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามอาชีพ

(n = ๓๕๔)

ภาวะผู้นำเชิงพุทธผู้นำท้องที่ ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์		SS	Df	MS	F	Sig.
๑. เมตตา	ระหว่างกลุ่ม	๑๓.๑๖	๓	๔.๓๘๘	.๔๖๒	.๗๐๙
	ภายในกลุ่ม	๓.๒๗๗.๙๑	๓๔๕	๙.๕๐๑		
	รวม	๓๒๙๑.๐๗	๓๔๘			
๒. กรุณา	ระหว่างกลุ่ม	๗๑.๐๘	๓	๒๓.๖๙๕	๑.๙๖๘	.๑๑๘
	ภายในกลุ่ม	๔๑๕๓.๑๐	๓๔๕	๑๒.๐๓๘		
	รวม	๔๒๒๔.๑๘	๓๔๘			
๓. มุทิตา	ระหว่างกลุ่ม	๒๐.๖๕	๓	๖.๘๘๓	.๖๘๘	.๕๖๐
	ภายในกลุ่ม	๓๔๕๓.๐๕	๓๔๕	๑๐.๐๐๙		
	รวม	๓๔๗๓.๗๐	๓๔๘			
๔. อุเบกขา	ระหว่างกลุ่ม	๑๕.๒๗	๓	๕.๐๙๑	.๔๘๗	.๖๙๑
	ภายในกลุ่ม	๓๖๐๒.๙๙	๓๔๕	๑๐.๔๔๓		
	รวม	๓๖๑๘.๒๖	๓๔๘			
รวมทั้งหมด	ระหว่างกลุ่ม	๑๖.๔๕	๓	๕.๔๘๒	.๘๖๕	.๔๕๙
	ภายในกลุ่ม	๒๑๘๖.๓๗	๓๔๕	๖.๓๓๗		

รวม

๒๒๐๒.๘๒

๓๔๘

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่าผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F – test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า ประชาชน ที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธผู้นำท้องถิ่นในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชน ที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธผู้นำท้องถิ่นในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ทุกด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๔ ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธผู้นำท้องถิ่นในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานที่ ๑-๔

สมมติฐาน	ตัวแปรทดสอบ	t	F	sig	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
๑.	เพศ	-๐.๘๓๗.		.๔๕๐	-	✓
๒.	อายุ		๕.๕๐๘	.๐๐๑	✓	-
๓.	ระดับการศึกษา		๑.๒๕๘	.๒๘๙	-	✓
๔.	อาชีพ		๐.๘๖๕	.๕๕๙	-	✓

จากตารางที่ ๔.๑๔ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธผู้นำท้องถิ่นในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์สรุปได้ว่า

ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธผู้นำท้องถิ่นในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธผู้นำท้องถิ่นในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์โดยรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน

ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธผู้นำท้องถิ่นในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

ประชาชนที่มี อาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธผู้นำท้องถิ่นในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักพรหมวิหาร ๔

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะจากคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักพรหมวิหาร ๔ พอสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๕ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านเมตตา

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑.การศึกษา อาชีพของคนในชุมชน มีผลต่อความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน	๑.ผู้นำต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เปิดโอกาสให้ประชาชนในการวางแผนพัฒนา
๒.ผู้นำบางท่านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ไม่ค่อยปรารถนาดีต่อลูกบ้าน	๒.ผู้นำจักต้องเสียสละทั้งเวลา ประโยชน์ส่วนตน และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
๓.ผู้นำบางครั้งไม่ค่อยรับฟังความคิดเห็นของลูกบ้าน	๓.ผู้นำต้องรับฟังความคิดเห็นของลูกบ้านและนำมาเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ
๔.ผู้นำมอบหมายงานไม่สอดคล้องกับความสามารถของลูกบ้าน	๔.ผู้นำต้องรู้จักขีดความสามารถของลูกบ้านเพื่อจะได้ใช้งานให้ถูกกับคน
๕.ผู้นำบางท่านมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่น้อย	๕.ผู้นำควรมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ของตนให้มาก

จากตารางที่ ๔.๑๕ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านเมตตา พบว่า ผู้นำต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เปิดโอกาสให้ประชาชนในการวางแผนพัฒนา ผู้นำจักต้องเสียสละทั้งเวลา ประโยชน์ส่วนตนและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ผู้นำต้องรับฟังความคิดเห็นของลูกบ้านและนำมาเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ ผู้นำต้องรู้จักขีดความสามารถของลูกบ้านเพื่อจะได้ใช้งานให้ถูกกับคน และผู้นำควรมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ของตนให้มาก

ตารางที่ ๔.๑๖ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านกรุณา

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. ผู้นำให้ความสำคัญกับประชาชนน้อยเกินไป ทำให้ขาดความร่วมมือในการทำงานส่วนรวม	๑. สร้างความมั่นใจให้คนในชุมชนและสร้างศรัทธาให้ประชาชนเห็นว่าผู้นำมีความสามารถและไว้วางใจในการทำงานของลูกบ้านเพื่อให้เกิดความร่วมมือ
๒. ผู้นำขาดความเอาใจใส่ในความเป็นอยู่ของผู้อยู่อาศัยในชุมชน	๒. ผู้นำควรเอาใจใส่ในความเป็นอยู่ของผู้อยู่อาศัยในชุมชนให้มากขึ้น
๓. ผู้นำบางท่านใช้อำนาจเป็นใหญ่ในการปกครองดูแลประชาชนในหมู่บ้าน	๓. ผู้นำควรวางตัวให้ดี พุดจาไพเราะ มีบุคลิกลักษณะเป็นที่น่าเคารพนับถือ
๔. ผู้นำบางท่าน ละเลยความทุกข์ยากของประชาชนในหมู่บ้าน	๔. ผู้นำควรหมั่นตรวจสอบความทุกข์ยากและหาทางช่วยเหลือประชาชนในหมู่บ้าน
๕. ผู้นำไม่ค่อยเปิดโอกาสกับผู้ที่ทำงานผิดพลาดได้ปรับปรุงตนเอง	๕. ผู้นำควรให้โอกาสกับผู้ที่ทำงานผิดพลาดได้ปรับปรุงตนเอง

จากตารางที่ ๔.๑๖ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครราชสีมา พบว่าผู้นำควรสร้างความมั่นใจให้คนในชุมชนและสร้างศรัทธาให้ประชาชนเห็นว่าผู้นำมีความสามารถและไว้วางใจในการทำงานของลูกบ้านเพื่อให้เกิดความร่วมมือ ผู้นำควรเอาใจใส่ในความเป็นอยู่ของผู้อยู่อาศัยในชุมชนให้มากขึ้น ผู้นำควรวางตัวให้ดี พุดจาไพเราะ มีบุคลิกลักษณะเป็นที่น่าเคารพนับถือ ผู้นำควรหมั่นตรวจสอบความทุกข์ยากและหาทางช่วยเหลือประชาชนในหมู่บ้าน และผู้นำควรให้โอกาสกับผู้ที่ทำงานผิดพลาดได้ปรับปรุงตนเอง

ตารางที่ ๔.๑๗ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครราชสีมา ด้านนิติ

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. ผู้นำไม่แสดงออกถึงความยินดีเมื่อลูกบ้านมีเรื่องนำยื่นติในการทำงานให้กับชุมชน	๑. ผู้นำควรแสดงออกถึงความยินดีเมื่อลูกบ้านมีเรื่องนำยื่นติในการทำงานให้กับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

๒.ผู้นำบางครั้งไม่เปิดโอกาสให้ลูกบ้านแสดงความสามารถอย่างเต็มที่	๒.ผู้นำควรเปิดโอกาสให้ลูกบ้านแสดงความสามารถอย่างเต็มที่
๓.ผู้นำไม่ค่อยให้ความสำคัญกับโครงการอบรมการส่งเสริมอาชีพ	๓.ผู้นำควรให้ความสำคัญกับโครงการอบรมการส่งเสริมอาชีพ
๔.ผู้นำบางครั้ง ไม่มีมุทิตาจิตกับลูกบ้านที่มาติดต่องานที่สำคัญ	๔.ผู้นำควรแสดงออกถึงการมีมุทิตาจิตกับลูกบ้านที่มาติดต่องานที่สำคัญ
๕.ผู้นำขาดการสร้างความสัมพันธ์อันดีงามกับลูกบ้าน	๕.ผู้นำควรสร้างความสัมพันธ์อันดีงามกับลูกบ้านอย่างสม่ำเสมอ

จากตารางที่ ๔.๑๗ ปัญหา อุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่นตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านมุทิตา พบว่า ผู้นำควรแสดงออกถึงความยินดีเมื่อลูกบ้านมีเรื่องนำยินดีในการทำงานให้กับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ผู้นำควรเปิดโอกาสให้ลูกบ้านแสดงความสามารถอย่างเต็มที่ ผู้นำควรให้ความสำคัญกับโครงการอบรมการส่งเสริมอาชีพ ผู้นำควรแสดงออกถึงการมีมุทิตาจิตกับลูกบ้านที่มาติดต่องานที่สำคัญ และผู้นำควรสร้างความสัมพันธ์อันดีงามกับลูกบ้านอย่างสม่ำเสมอ

ตารางที่ ๔.๑๘ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่นตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอุเบกขา

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
การวางตัวเป็นกลางของผู้นำ บางครั้งยังมีความลำเอียงไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่เข้าร่วมประชุม	ควรใช้องค์กรภาคประชาชนให้มีส่วนร่วมในการทำงานในชุมชนเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรมมากขึ้น เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน
ผู้นำยังมีประสิทธิภาพในการทำงานน้อยเกินไป รู้ไม่เท่าทันกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น	ผู้นำควรรับฟังความคิดเห็นของผู้มีประสบการณ์และติดตามสถานการณ์บ้านเมืองอย่างใกล้ชิด
ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลงานน้อยเกินไป	ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลงานให้มากขึ้น
ผู้นำบางครั้งยึดระเบียบกฎหมายและประเพณี	ผู้นำควรศึกษาทำความเข้าใจในระเบียบกฎหมาย

ของหมู่บ้านในการปฏิบัติงานน้อยเกินไป	และประเพณีของหมู่บ้านในการปฏิบัติงาน
--------------------------------------	--------------------------------------

จากตารางที่ ๔.๑๘ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่นในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอุเบกขา พบว่า ควรใช้องค์กรภาคประชาชนให้มีส่วนร่วมในการทำงานในชุมชนเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรมมากขึ้น เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำควรรับฟังความคิดเห็นของผู้มีประสบการณ์และติดตามสถานการณ์บ้านเมืองอย่างใกล้ชิด ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลงานให้มากขึ้น และผู้นำควรศึกษาทำความเข้าใจในระเบียบกฎหมายและประเพณีของหมู่บ้านในการปฏิบัติงาน

๔.๕ การสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๘ รูป หรือคน ได้แก่

๑. พระครูนิพัทธ์ธรรมคุณ	ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลไผ่สิงห์ เจ้าอาวาสวัดคลองเกษมกลาง
๒. นายพงษ์ศักดิ์ ชมภูพิน	ตำแหน่ง ปลัดอำเภอชุมแสง ฝ่ายปกครองท้องถิ่น
๓. นายอำนาจ จันทรวง	ตำแหน่ง นายกองค์การบริหาร- ส่วนตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์
๔. นายสะอาด แผนสุวรรณ	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน- วัดคลองเกษมเหนือ
๕. นายชลอ สมบุญ	ตำแหน่ง กำนันตำบลไผ่สิงห์
๖. นางทองอยู่ ศรีโชติ	ตำแหน่ง ประชาชนพื้นที่
๗. นางบุญมา จันทรวง	ตำแหน่ง ประชาชนพื้นที่
๘. นายสงัด สุดสาย	ตำแหน่ง ประชาชนพื้นที่

ผลการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) สามารถสรุปผลโดยจำแนกตามรายด้านของการวิจัย ดังนี้

๑) ด้านเมตตา ผู้นำต้องตั้งอยู่ในความมีเมตตาต่อตนเองก่อนเป็นลำดับแรกเพราะถ้าบุคคลใดมีจิตใจประกอบด้วยเมตตาธรรม ผู้นำจักต้องเสียสละทั้งเวลา ประโยชน์ส่วนตนและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ผู้นำต้องรู้จักขีดความสามารถของลูกบ้านเพื่อจะได้ใช้งานให้ถูกกับคน และผู้นำควรมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนให้มาก^๑ คือ มีความปรารถนาดีภายในตนเอง ก็จะส่งผลออกมาสู่พฤติกรรมที่แสดงออกด้วยเมตตาต่อบุคคลอื่นเปิดโอกาสให้ประชาชนในการวางแผนพัฒนา^๒ นั่นก็คือบุคลากรซึ่งเป็นทรัพยากรของหน่วยงานที่มีคุณค่าและคุณภาพ ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้ปฏิบัติงานและผู้บริหารมีความเมตตา เป็นคนใจกว้างขวาง เยือกเย็น ไม่ก่อพิษแพร่ภัยแก่ใคร มีบุคลิกภาพน่าเคารพนับถือ เป็นที่พึ่งของผู้ใต้บังคับบัญชาผู้นำต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน^๓ มีน้ำใจประเสริฐเปี่ยมด้วยมนุษยธรรม ประชาชนที่อยู่ในชุมชนแล้วก็จะเกิดผลให้เกิดความสงบสุข ในการบริหารงานของชุมชนทุกระดับทุกสถานที่ที่จะเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม^๔ เป็นไป ในทิศทางเดียวกัน ตลอดจนยังส่งผลไปยังผลสำเร็จของหน่วยงานและงานบริการประชาชนด้วย ผู้นำต้องรับฟังความคิดเห็นของลูกบ้านและนำมาเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ^๕ ทั้งยังสามารถดูแลช่วยเหลือความเป็นอยู่ของคนในชุมชนได้ตลอดเวลา^๖ แล้วยังมีการให้ความช่วยเหลือด้านกำลังใจ^๗ ในการใช้ชีวิตเมื่อลูกบ้านท่านใดมีปัญหา ผู้นำของชุมชนก็จะยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือทันที^๘

๒) ด้านกรุณา ผู้นำท้องที่ในทุกระดับจะต้องมีความกรุณาช่วยสังเคราะห์และพัฒนาในสิ่งที่ประชาชนในชุมชนยังขาด ผู้นำควรสร้างความมั่นใจให้คนในชุมชนและสร้างศรัทธาให้ประชาชนเห็นว่าผู้นำมีความสามารถและไว้วางใจในการทำงานของลูกบ้านเพื่อให้เกิดความร่วมมือ ผู้นำควรหมั่นตรวจสอบความทุกข์ยากและหาทางช่วยเหลือประชาชนในหมู่บ้าน และผู้นำควรให้โอกาสกับผู้ที่ทำงานผิดพลาดได้ปรับปรุงตนเอง^๙ ผู้นำต้องช่วยเติมเต็ม มีความกรุณาปราณี ช่วยพัฒนาฝึกอบรม

^๑ สัมภาษณ์ พระครูนิพัทธ์ธรรมคุณ, เจ้าคณะตำบลไผ่สิงห์, เจ้าอาวาสวัดคลองเกษมกลาง ตำบลไผ่สิงห์, เมื่อ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^๒ สัมภาษณ์ นายพงษ์ศักดิ์ ชมพูพันธ์, ปลัดอำเภอชุมแสง ฝ่ายปกครองท้องที่, วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^๓ สัมภาษณ์ นายอานวย จันทร์ดวง, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลไผ่สิงห์, เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^๔ สัมภาษณ์ นายสะอาด แผนสุวรรณ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคลองเกษมเหนือ, เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^๕ สัมภาษณ์ นายเชลล สมบุญ, กำนันตำบลไผ่สิงห์, เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^๖ สัมภาษณ์ นางทองอยู่ ศรีโชติ, ประชาชนในพื้นที่, เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^๗ สัมภาษณ์ นางบุญมา จันทร์ดวง, ประชาชนในพื้นที่, เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^๘ สัมภาษณ์ นายสงัด สุตสาย, ประชาชนในพื้นที่, เมื่อวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^๙ สัมภาษณ์ พระครูนิพัทธ์ธรรมคุณ, เจ้าคณะตำบลไผ่สิงห์, เจ้าอาวาสวัดคลองเกษมกลาง ตำบลไผ่สิงห์, เมื่อ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ชี้แนะแก่ประชาชนในชุมชนในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสมด้วยความเสียสละอย่างสูงสุดผู้นำควรเอาใจใส่ในความเป็นอยู่ของผู้ด้อยโอกาสในชุมชนให้มากขึ้น^{๑๐} และที่สำคัญเมื่อประชาชนในชุมชนมีปัญหาไม่สามารถช่วยเหลือแก้ไขด้วยตนเองได้ หรือได้รับความเดือดร้อน ผู้นำชุมชนต้องมีความกรุณาในการช่วยเหลือให้มากผู้นำควรวางตัวให้ดี พุดจาไฟเราะ มีบุคลิกลักษณะเป็นที่น่าเคารพนับถือ ต้องเข้าช่วยเหลือแก้ไขปัญหามาให้ประชาชนโดยเร็ว ก็จะส่งผลให้ประชาชนในชุมชนรู้สึกได้ว่า ผู้นำให้ความคุ้มครอง ช่วยเหลือและดูแลตนเองและครอบครัวเป็นอย่างดี ก็จะสามารถทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่และภารกิจส่วนรวมด้วยความเต็มใจก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างสูงต่อไป^{๑๑} อีกทั้งการให้ความช่วยเหลือดูแลประชาชนในชุมชนอย่างดี นับว่าเป็นการซื้อใจของประชาชนเพื่อให้เกิดความเคารพนับถือและเชื่อมั่นในตัวของผู้ผู้นำ^{๑๒} อีกทั้งเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากผู้นำ ประชาชนก็จะให้ความร่วมมือในการทำงานเป็นอย่างดี^{๑๓}

๓) ด้านมูทิตา ผู้นำท้องถิ่นทุกระดับต้องมีมูทิตา มีความยินดีหวังต่อผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ตนปกครองดูแลอยู่และสนับสนุนส่งเสริมให้คนในปกครองของตนได้ตัวอย่างเหมาะสมกับผลงาน ด้วยการสร้างขวัญกำลังใจ จูงใจ^{๑๔} และยินดีให้รางวัลเมื่อคนในหมู่บ้านของตนได้ดี ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ผู้นำควรแสดงออกถึงความยินดีเมื่อลูกบ้านมีเรื่องน่ายินดีในการทำงานให้กับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ผู้นำควรเปิดโอกาสให้ลูกบ้านแสดงความสามารถอย่างเต็มที่ ผู้นำควรให้ความสำคัญกับโครงการอบรมการส่งเสริมอาชีพ ผู้นำควรแสดงออกถึงการมีมูทิตาจิตกับลูกบ้านที่มาติดต่องานที่สำคัญ และผู้นำควรสร้างความสัมพันธ์อันดีงามกับลูกบ้านอย่างสม่ำเสมอ^{๑๕} ผู้นำท้องถิ่นที่ต้องแสดงความปิติยินดี กับความสุขความสำเร็จของคนในหมู่บ้านชุมชนของตนเองด้วย และคอยให้การสนับสนุนส่งเสริมให้ได้ดียิ่งขึ้นไปในโอกาสต่อไปต้องส่งเสริมให้คนทำงานได้มีโอกาสแสดงความรู้ความสามารถของตน และพลอยยินดีชื่นชมเพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการทำงานต่อไปอีกด้วย^{๑๖}

๔) ด้านอุเบกขา ผู้นำท้องถิ่นทุกระดับต้องมีอุเบกขา คือมีความยุติธรรม เที่ยงธรรม โดยนำหลักธรรมไปใช้ในการทำงาน ในกรณีที่มีการรักษาความถูกต้อง ชอบธรรมตามหลักเกณฑ์และกฎเกณฑ์ควรให้องค์กรภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการทำงานในชุมชนเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรมมากขึ้น เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำควรรับฟังความคิดเห็นของผู้มีประสบการณ์และติดตามสถานการณ์บ้านเมืองอย่างใกล้ชิด ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลงานให้มากขึ้นและผู้นำควรศึกษาทำความเข้าใจในระเบียบกฎหมายและประเพณีของ

^{๑๐} สัมภาษณ์ นายพงษ์ศักดิ์ ชมพูพิน, ปลัดอำเภอชุมแสง ฝ่ายปกครองท้องถิ่น, วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายชะลอ สมบุญ, กำนันตำบลไผ่สิงห์, เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๒} สัมภาษณ์ นางทองอยู่ ศรีโชติ, ประชาชนในพื้นที่, เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๓} สัมภาษณ์ นางบุญมา จันทรวง, ประชาชนในพื้นที่, เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๔} สัมภาษณ์พระครูนิพัทธ์ธรรมคุณ, เจ้าคณะตำบลไผ่สิงห์, เจ้าอาวาสวัดคลองเกษมกลาง ตำบลไผ่สิงห์, เมื่อ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายพงษ์ศักดิ์ ชมพูพิน, ปลัดอำเภอชุมแสง ฝ่ายปกครองท้องถิ่น, วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๖} สัมภาษณ์ นางบุญมา จันทรวง, ประชาชนในพื้นที่, เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

หมู่บ้านในการปฏิบัติงาน^{๑๗} ต้องเว้นจากอคติและต้องรับรู้ รับฟัง วิเคราะห์ด้วยเหตุด้วยผล ไม่ใช่อำนาจในทางมิชอบ^{๑๘} ดังนั้นผู้นำท้องถิ่น ต้องมีอุเบกขา ต้องวางใจเป็นกลาง แต่ยังคงอยู่ใกล้ๆ กับคนที่อยู่ในพื้นที่ แต่ไม่เข้าไปก้าวก่าย เพื่อให้ความถูกต้องคงอยู่ต่อไป^{๑๙} ควรประพฤติปฏิบัติตนให้ตั้งอยู่ในหลักธรรม สร้างจิตสำนึกใช้อำนาจหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม^{๒๐} ทั้งต้องนำหลักการวางตัวเป็นกลางมาใช้เพื่อความร่มเย็นของคนภายใต้การดูแล^{๒๑} อีกทั้งคนที่อยู่ภายใต้การดูแลของตนจะได้ไม่รู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ เพราะคิดว่าผู้นำของตนวางตนไม่เป็นกลางได้^{๒๒} เพราะถ้ามีคนคิดว่าผู้นำของตนไร้ซึ่งความเป็นกลางก็จะเกิดกรณีเสียความรู้สึก^{๒๓} และสิ้นการนับถือผู้นำของตนไปในที่สุด อาจถึงขั้นไม่ให้ความร่วมมือกับชุมชนอีกเลย

สรุปภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้นำท้องถิ่น ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ นั้น ผู้นำทุกระดับต้องยึดหลักเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นที่ตั้ง อยู่เสมอ ผู้นำควรมีเมตตา ให้ความรัก ความปรารถนาดี มีความปรารถนาให้ผู้อื่นที่อยู่ในความดูแลมีความสุข เมื่อลูกบ้านได้รับความเดือดร้อน เป็นทุกข์ ผู้นำต้องมีความกรุณา การมีความรู้สึกห่วงใย เมื่อเห็นผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน และผู้นำควรมีความต้องการที่จะช่วยให้บุคคลนั้นหมดทุกข์ เมื่อลูกบ้านประสบความสำเร็จ ผู้นำควรมีมุทิตา มีความยินดีกับความสุขของลูกบ้านด้วย และคอยให้การสนับสนุนส่งเสริมให้ดียิ่งขึ้น และในกรณีที่มีการรักษาความถูกต้อง ขอบธรรมตามหลักการและกฎเกณฑ์อีกด้วยจึงจะสมบูรณ์แบบ

๔.๖ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะงานของผู้นำนั้นจะมี

^{๑๗} สัมภาษณ์พระครูนิพัทธ์ธรรมคุณ, เจ้าคณะตำบลไผ่สิงห์, เจ้าอาวาสวัดคลองเกษมกลาง ตำบลไผ่สิงห์, เมื่อ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นายพงษ์ศักดิ์ ชมพูพิน, ปลัดอำเภอชุมแสง ฝ่ายปกครองท้องถิ่น, วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๙} สัมภาษณ์ นายอานวย จันทรวง, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลไผ่สิงห์, เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายสะอาด แผนสุวรรณ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคลองเกษมเหนือ, เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นายชะลอ สมบุญ, กำนันตำบลไผ่สิงห์, เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๒} สัมภาษณ์ นางทองอยู่ ศรีโชติ, ประชาชนในพื้นที่, เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๓} สัมภาษณ์ นางบุญมา จันทรวง, ประชาชนในพื้นที่, เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ประสิทธิภาพได้ต้องเริ่มมาจากประชาชนในชุมชนเป็นหลักสำคัญ ถ้าประชาชนภายในชุมชนให้ความร่วมมือ งานของผู้นำก็จะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และเพื่อแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน ผู้นำต้องมีความเป็นผู้นำที่น่าเชื่อถือและมีความเอื้อเฟื้อต่อลูกบ้าน ผู้วิจัยมีความสนใจในเรื่องของการเป็นผู้นำเชิงพุทธของบรรดาผู้นำท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลในการทำงานเพื่อชุมชนโดยนำหลักการของพระพุทธศาสนามาใช้ด้วย เพราะว่าหลักธรรมนับว่าเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญอย่างยิ่งของภาวะผู้นำหรือผู้บริหาร ยิ่งมีระดับสูงมากเท่าไร ยิ่งต้องมีธรรมและคุณธรรมประจำใจที่สามารถเป็นหลักยึดได้อย่างดี ในการครองชีวิตทั้งเรื่องส่วนตัวและส่วนรวม โดยเฉพาะการนำเอาหลักพรหมวิหาร ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมที่ต้องมีไว้สำหรับการกำกับความประพฤติ ของภาวะผู้นำ ผู้นำหากมีภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ย่อมสามารถมีอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้อื่นที่อยู่ในความดูแลของตน เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ การบริหารงานของผู้นำเชิงพุทธย่อมมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และประชาชนย่อมมีความเจริญก้าวหน้าเป็นอย่างมาก ซึ่งผู้วิจัยได้ประมวลองค์ความรู้โดยสรุปเป็นรูปแบบภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งอธิบายได้ดังต่อไปนี้

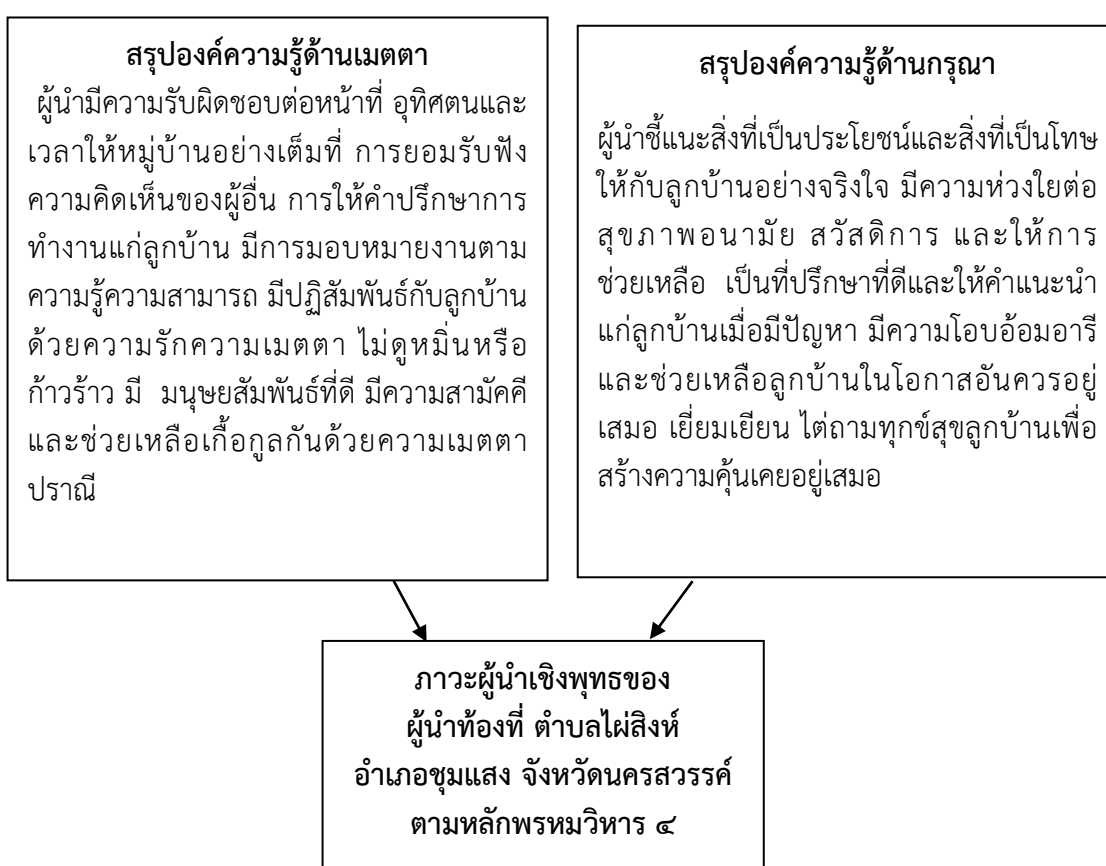
๑. ด้านเมตตา ผู้นำต้องตั้งอยู่ในความมีเมตตาต่อตนเองก่อนเป็นลำดับแรกเพราะถ้าบุคคลใดมีจิตใจประกอบด้วยเมตตาธรรม คือ มีความปรารถนาดีภายในตนเอง ก็จะส่งผลออกมาสู่พฤติกรรมที่แสดงออกด้วยเมตตาต่อบุคคลอื่น นั่นก็คือบุคลากรซึ่งเป็นทรัพยากรของหน่วยงานที่มีคุณค่าและคุณภาพ ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้ปฏิบัติงาน และผู้บริหารมีความเมตตา เป็นคนใจกว้างขวาง เอื้อเฟื้อ ไม่ก่อพิษแพร่ภัยแก่ใคร มีบุคลิกภาพน่าเคารพนับถือ เป็นที่พึ่งของผู้ใต้บังคับบัญชา มีน้ำใจ ประเสริฐเปี่ยมด้วยมนุษยธรรม ประชาชนที่อยู่ในชุมชนแล้ว ก็จะเกิดผลให้เกิดความสงบสุข ในการบริหารงานของชุมชนทุกระดับทุกสถานที่ก็จะเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงามเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดจนยังส่งผลไปยังผลสำเร็จของหน่วยงาน และงานบริการประชาชนด้วย ทั้งยังสามารถดูแลช่วยเหลือความเป็นอยู่ของคนในชุมชนได้ตลอดเวลา แล้วยังมีการให้ความช่วยเหลือด้านกำลังใจในการใช้ชีวิตเมื่อลูกบ้านท่านใดมีปัญหา ผู้นำของชุมชนก็จะยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือทันที

๒. ด้านกรุณา ผู้นำท้องถิ่นทุกระดับจะต้องมีความกรุณาช่วยสังเคราะห์และพัฒนาในสิ่งที่ประชาชนในชุมชนยังขาด ผู้นำต้องช่วยเติมเต็ม มีความกรุณาปราณี ช่วยพัฒนาฝึกอบรม ชี้แนะแก่ประชาชนในชุมชนในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสมด้วยความเสียสละอย่างสูงสุด และที่สำคัญเมื่อประชาชนในชุมชนมีปัญหาไม่สามารถช่วยเหลือแก้ไขด้วยตนเองได้ หรือได้รับความเดือดร้อน ผู้นำชุมชนต้องมีความกรุณาในการช่วยเหลือให้มาก ต้องเข้าช่วยเหลือแก้ไขปัญหามาให้ประชาชนโดยเร็ว ก็จะส่งผลให้ประชาชนในชุมชนรู้สึกได้ว่า ผู้นำให้ความคุ้มครอง ช่วยเหลือและดูแลตนเองและครอบครัวเป็นอย่างดี ก็จะสามารถทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่และภารกิจส่วนรวมด้วยความเต็มใจก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างสูงต่อไป อีกทั้งการให้ความช่วยเหลือดูแลประชาชนในชุมชนอย่างดี นับว่าเป็นการซื้อใจของประชาชนเพื่อให้เกิดความเคารพนับถือและเชื่อมั่นในตัวของผู้ผู้นำ อีกทั้งเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากผู้นำ ประชาชนก็จะให้ความร่วมมือในการทำงานเป็นอย่างดี

๓. ด้านมุทิตา ผู้นำท้องถิ่นทุกระดับต้องมีมุทิตา มีความยินดีหวังต่อผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ตนปกครองดูแลอยู่และสนับสนุนส่งเสริมให้คนในปกครองของตนได้ด้อย่างเหมาะสมกับ

ผลงาน ด้วยการสร้างขวัญกำลังใจ จูงใจและยินดีให้รางวัลเมื่อคนในหมู่บ้านของตนได้ดี ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ผู้นำท้องที่ต้องแสดงความปิติยินดี กับความสุขความสำเร็จของคนในหมู่บ้านชุมชนของตนเองด้วย และคอยให้การสนับสนุนส่งเสริมให้ได้ดียิ่งขึ้นไปในโอกาสต่อไป ต้องส่งเสริมให้คนทำงานได้มีโอกาสแสดงความรู้ความสามารถของตน และพลอยยินดีชื่นชมเพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการทำงานต่อไปอีกด้วย

๔. ด้านอุเบกขา ผู้นำท้องที่ทุกระดับต้องมีอุเบกขา คือมีความยุติธรรม เทียงธรรม โดยนำหลักธรรมไปใช้ในการทำงาน ในกรณีที่มีการรักษาความถูกต้อง ชอบธรรมตามหลักเกณฑ์และกฎเกณฑ์ ต้องเว้นจากอคติและต้องรับรู้ รับฟัง วิเคราะห์ด้วยเหตุด้วยผล ไม่ใช่อำนาจในทางมิชอบ ดังนั้นผู้นำท้องที่ ต้องมีอุเบกขา ต้องวางใจเป็นกลาง แต่ยังคงอยู่ใกล้ๆ กับคนที่อยู่ในพื้นที่ แต่ไม่เข้าไปก้าวก่าย เพื่อให้ความถูกต้องคงอยู่ต่อไป ควรประพฤติปฏิบัติตนให้ตั้งอยู่ในหลักธรรม สร้างจิตสำนึกใช้อำนาจหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม ทั้งต้องนำหลักการวางตัวเป็นกลางมาใช้เพื่อความร่มเย็นของคนภายใต้การดูแล อีกทั้งคนที่อยู่ภายใต้การดูแลของตนจะได้ไม่รู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ เพราะคิดว่าผู้นำของตนวางตนไม่เป็นกลางได้เพราะถ้ามีคนคิดว่าผู้นำของตนไร้ซึ่งความเป็นกลางก็จะเกิดกรณีเสียความรู้สึก และสิ้นการนับถือผู้นำของตนไปในที่สุด อาจถึงขั้นไม่ให้ความร่วมมือกับชุมชนอีกเลย

แผนภาพที่ ๒ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๒ แสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครสวรรค์ โดยสรุปได้ดังนี้

๑. ด้านเมตตา ผู้นำมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ อุทิศตนและเวลาให้หมู่บ้านอย่างเต็มที่ การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การให้คำปรึกษาการทำงานแก่ลูกบ้าน มีการมอบหมายงานตามความรู้ความสามารถ มีปฏิสัมพันธ์กับลูกบ้านด้วยความรักความเมตตา ไม่ดูหมิ่นหรือก้าวร้าว มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความสามัคคีและช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยความเมตตาปราณี

๒. ด้านกรุณา ผู้นำชี้แนะสิ่งที่เป็นประโยชน์และสิ่งที่เป็นโทษให้กับลูกบ้านอย่างจริงจัง มีความห่วงใยต่อ สุขภาพอนามัย สวัสดิการ และให้การช่วยเหลือ เป็นที่ปรึกษาที่ดีและให้คำแนะนำแก่ลูกบ้านเมื่อมีปัญหา มีความโอบอ้อมอารี และช่วยเหลือลูกบ้านในโอกาสอันควรอยู่เสมอ เยี่ยมเยียน ไต่ถามทุกข์สุขลูกบ้านเพื่อสร้างความคุ้นเคยอยู่เสมอ

๓. ด้านมูทิตา ผู้นำเป็นที่ไว้วางใจแก่ผู้ร่วมงานและลูกบ้านทุกคน เปิดโอกาสให้ลูกบ้านได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ จัดโครงการพัฒนาอาชีพอยู่เสมอเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของลูกบ้าน และส่งเสริมให้ลูกบ้านเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพ สนับสนุนให้ลูกบ้านมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน รับฟังความคิดเห็นของลูกบ้าน แม้จะไม่ตรงกับความเห็นของตนก็เต็มใจช่วยเหลือลูกบ้านอย่างเท่าเทียมและจริงใจ โดยไม่มีเงื่อนไขว่าลูกบ้านจะเป็นใคร มีฐานะแบบใด

๔. ด้านอุเบกขา ผู้นำมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อนหน้าที่ และรายงานผลการใช้จ่ายเงินกองทุนในหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอและตรวจสอบได้ ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์เป็นที่ไว้วางใจ

และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชนภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี วางใจเป็นกลาง เนยต่อสภาวะอันไม่น่าพอใจของลูกบ้านและเพื่อนร่วมงานในเขตการปกครองของตน ผู้นำนี้ถึงหมู่คณะก่อนตัดสินใจเรื่องที่มีผลต่อส่วนรวม

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักพุทธธรรมและวิธีการที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงพุทธต่อผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์

๒. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับภาวะผู้นำท้องที่ ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์

๓. เพื่อนำเสนอภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed - Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ได้จากประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๕๔ คน และ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ จำนวน ๘ รูป/คน และมีความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ ๐.๙๕๗ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และสัมภาษณ์เชิงลึก สามารถสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะได้ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอูมแสง จังหวัดนครสวรรค์ สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๐๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๑ ที่เหลือเป็นเพศชาย จำนวน ๑๕๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๙

อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี จำนวน ๑๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๕ รองลงมาคืออายุระหว่าง ๕๑ - ๖๐ ปี จำนวน ๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๒ อายุ ๔๑ - ๕๐ ปี จำนวน ๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๘ อายุมากกว่า ๖๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๕๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๗ และอายุ ๑๘ - ๓๐ ปี จำนวน ๒๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๘

ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๔ รองลงมาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๑๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๖ ระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๓ ระดับอนุปริญญา จำนวน ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๖ และระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า จำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๑

อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพ ทำไร่/ทำนา จำนวน ๑๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๑ รองลงมาอาชีพค้าขาย จำนวน ๑๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๑ อาชีพพนักงานเอกชน

จำนวน ๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๒ อาชีพอื่นๆ จำนวน ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๔ และอาชีพรับราชการ จำนวน ๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๒

๕.๑.๒ เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักพุทธธรรมและวิธีการที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงพุทธต่อผู้นำท้องถิ่นในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครสวรรค์ ทำให้ทราบดังนี้

๑) ผู้นำต้องมีภาวะความเป็นผู้นำในด้านต่างๆ ควบคู่กับหลักพรหมวิหารธรรม และหลักธรรมอื่นๆ

๒) การปฏิบัติงานของผู้นำจะมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำแต่ละท่านว่ามีหลักธรรมประจำใจมากน้อยเพียงใด

๓) หลักพรหมวิหาร ๔ เป็นแนวทางที่จะช่วยให้ผู้นำเป็นผู้นำที่ดีมีประสิทธิภาพและทำให้เกิดงานเกิดประสิทธิผล เกิดความเชื่อมั่นศรัทธาและมีส่วนร่วมของลูกบ้านเป็นอย่างดี

๔) ประชาชนที่อยู่ภายใต้การดูแล จะได้รับประโยชน์สูงสุด หากผู้นำมีภาวะผู้นำสูง โดยเฉพาะหากนำหลักธรรมมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

๕.๑.๓ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับภาวะผู้นำท้องถิ่น ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า

ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่นในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครสวรรค์ มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ $\bar{x} = 4.38$ และเรียงตามลำดับได้ดังนี้ ๑) ด้านอุเบกขา ($\bar{x} = 4.43$) ๒) ด้านมูทิตา ($\bar{x} = 4.41$) ๓) ด้านกรุณา ($\bar{x} = 4.35$) ๔) ด้านเมตตา ($\bar{x} = 4.35$) โดยมีรายละเอียดแต่ละด้าน ดังนี้

๑) ด้านเมตตา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.35$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีความรับผิดชอบหน้าที่ อุทิศตน และเวลาให้หมู่บ้านอย่างเต็มที่ ($\bar{x} = 4.43$) รองลงไปเรื่องการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ($\bar{x} = 4.41$) การให้คำปรึกษาการทำงานแก่ลูกบ้าน ($\bar{x} = 4.40$) และการมอบหมายงานตามความรู้ความสามารถ ($\bar{x} = 4.38$)

๒) ด้านกรุณา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.35$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ร่วมแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ($\bar{x} = 4.50$) รองลงไปเรื่องชี้แนะสิ่งที่เป็นประโยชน์และสิ่งที่เป็นโทษให้กับลูกบ้านอย่างจริงใจ

($\bar{x} = 4.43$) มีความห่วงใยต่อ สุขภาพอนามัย สวัสดิการ และให้การช่วยเหลือ ($\bar{x} = 4.45$) และเป็นที่ปรึกษาที่ดีและให้คำแนะนำแก่ลูกบ้านเมื่อมีปัญหา ($\bar{x} = 4.42$)

๓) ด้านมูทิตา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.41$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เป็นที่ไว้วางใจแก่ผู้ร่วมงานและลูกบ้านทุกคน ($\bar{x} = 4.50$) รองลงไปเรื่องเปิดโอกาสให้ลูกบ้านได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ ($\bar{x} = 4.48$) จัดโครงการพัฒนาอาชีพอยู่เสมอเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของลูกบ้าน ($\bar{x} = 4.45$) และส่งเสริมให้ลูกบ้านเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพ ($\bar{x} = 4.44$)

๔) ด้านอุเบกขา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.43$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ และรายงานผลการใช้จ่ายเงินกองทุนในหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอและตรวจสอบได้ ($\bar{x} = 4.50$) รองลงไป

เรื่องปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์เป็นที่ไว้วางใจ และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชนภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี (= ๔.๔๕)

๕.๑.๔ เพื่อนำเสนอภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า

๑) ด้านเมตตา ผู้นำส่วนใหญ่มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ อุทิศตนและเวลาให้หมู่บ้านอย่างเต็มที่ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การให้คำปรึกษาการทำงานแก่ลูกบ้าน และการมอบหมายงานตามความรู้ความสามารถ มีความรักความปรารถนาดี มีจิตอันแผ่เมตตา มีการสนับสนุนลูกบ้านในปกครอง ให้มีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้นำพึงปฏิบัติ เพื่อให้ลูกบ้านแสดงศักยภาพในการทำงานของตนว่ามีมากน้อยเพียงใด ผู้นำเองต้องตระหนักอยู่เสมอว่าการบริหารนอกจากต้องมีหลักในการทำงานโดยยึดกฎระเบียบ คำสั่ง ธรรมเนียมและประเพณีเป็นหลักอยู่แล้ว ผู้นำต้องมีคุณธรรมในการปฏิบัติงานด้วยจึงจะทำให้การบริหารงานเกิดประสิทธิภาพและก่อให้เกิดความรักความสามัคคีกันในหมู่คณะและองค์กร

๒) ด้านกรุณา ผู้นำส่วนใหญ่ร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น มีการชี้แนะสิ่งที่เป็นประโยชน์และสิ่งที่เป็นโทษให้กับลูกบ้านอย่างจริงใจ มีความห่วงใยต่อ สุขภาพอนามัย สวัสดิการ ให้การช่วยเหลือและเป็นที่ปรึกษาที่ดี ให้คำแนะนำแก่ลูกบ้านเมื่อมีปัญหา มีการแสดงออกถึงความสงสารต่อลูกบ้านในปกครอง คิดช่วยผู้อื่นให้พ้นทุกข์ และช่วยเหลือในทางที่ถูกต้องไม่เบียดเบียนใครรวมทั้งตัวเอง ให้คำปรึกษาและช่วยแก้ไขปัญหาลูกบ้านในปกครอง ประสบปัญหาในการดำรงชีวิตเพื่อประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม

๓) ด้านมุทิตา ผู้นำส่วนใหญ่ เป็นที่ไว้วางใจแก่ผู้ร่วมงานและลูกบ้านทุกคน เปิดโอกาสให้ลูกบ้านได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ จัดโครงการพัฒนาอาชีพอยู่เสมอเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของลูกบ้าน และส่งเสริมให้ลูกบ้านเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพ แสดงออกถึงความยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี

๔) ด้านอุเบกขา ผู้นำส่วนใหญ่มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อนหน้าที่ และรายงานผลการใช้จ่ายเงินกองทุนในหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอและตรวจสอบได้ ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์เป็นที่ไว้วางใจ และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชนภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน (ค่าเฉลี่ย ๔.๓๘) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทั้งประชาชนและผู้นำต่างก็มีการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาใช้ในการอยู่ร่วมกันของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จตามจุดหมาย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

๑) ด้านเมตตา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้นำและประชาชนให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ โดยประชาชนในชุมชนมีความพอใจที่ผู้นำท้องที่ใช้หลักธรรมในการทำงาน รักและพอใจ

ในการที่นำหลักธรรมมาใช้กับตนเอง ฟังพอใจในหน้าที่ที่ตนกำลังปฏิบัติอยู่ มีความพร้อมที่จะให้มีการนำหลักธรรมมาใช้ในการมีส่วนร่วมในการพัฒนางานของชุมชนและความสัมพันธ์ของคนในชุมชนด้วย ทั้งนี้เพราะเมตตามีความหมายว่า การปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข เมื่อตนมีหน้าที่รับผิดชอบในการเป็นผู้นำแล้วก็มีจิตใจรักในงานนั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ **Terry George R (เทอร์รี่ เกลอเรส)** ที่กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำคือ ความสามารถในการจัดการให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มโดยทำงาน ร่วมกับกลุ่มคนและยังหมายความว่าความรวมถึงอำนาจหน้าที่ที่ติดมากับตำแหน่งผู้บังคับบัญชานี้จะมีค่า เมื่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเคารพและเชื่อถือในตัวผู้บังคับบัญชา^๑

๒) ด้านกรุณา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยประชาชนในชุมชนมีความพอใจที่ผู้นำท้องถิ่นใช้หลักพุทธธรรมในการทำงาน มีความพร้อมที่จะให้มีการนำหลักธรรมมาใช้ในการมีส่วนร่วมในการพัฒนางานของชุมชนเพื่อให้ประชาชนในชุมชนนั้นมีความเป็นอยู่ในทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้เพราะ กรุณา มีความหมายว่า การปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ เมื่อตนมีหน้าที่รับผิดชอบในฐานะของผู้นำ มีความกรุณาเป็นที่ตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ **พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต)** ที่ได้กล่าวว่า ผู้นำ คือบุคคลที่จะมาประสานช่วยให้คนทั้งหลายรวมกันโดยที่ว่าจะเป็นการอยู่ร่วมกันก็ตาม หรือทำการร่วมกันก็ตามให้พากันไปด้วยดี สู่จุดหมายที่ตั้งมา^๒

๓) ด้านมุทิตา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยประชาชนในชุมชนมีความพอใจที่ผู้นำท้องถิ่นใช้หลักพุทธธรรมในการทำงาน มีความพร้อมที่จะให้มีการนำหลักธรรมมาใช้ในการมีส่วนร่วมในการพัฒนางานของชุมชนเพื่อให้ประชาชนในชุมชนนั้นมีความเป็นอยู่ในทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้เพราะ มุทิตา มีความหมายว่า ยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี เมื่อตนมีหน้าที่รับผิดชอบในฐานะผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับ **พระเมธีธรรมาลังการ** ได้ทำการวิจัยการใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาแพร่ เขต ๑ พบว่า เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน^๓ ผู้บริหารให้ความสำคัญกับความก้าวหน้าของบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับ **วิเชียร ตัวงพริ้ม** ศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้นำท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร ๔ อยู่ในระดับปานกลาง ความสำคัญของผู้บริหาร มีจิตใจเข้มแข็งเบิกบาน พลอยยินดี ปลอบปลื้มใจด้วยหรือเมื่อเห็นผู้อื่นประสบความสำเร็จ ความเจริญในหน้าที่การงาน และมีความ

^๑ Terry George R, **Principle of Management**, 6 (Home Wood, 11 : Richard D.Irwin, 1=03), p, 493.

^๒ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **ภาวะผู้นำ : ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๓-๔.

^๓ พระเมธีธรรมาลังการ (ประยุทธ์ ภูริทัตโต). “การใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่ เขต ๑”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารจัดการคณะสงฆ์**. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

คิดเห็นต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีการพิจารณาความดีความชอบให้แก่ทุก ๆ คนไม่เลือกปฏิบัติ และแสดงความยินดี ที่บุคลากรได้ดำรงตำแหน่งที่สูงขึ้น^๔

๔) **ด้านอุเบกขา** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้นำท้องที่ ให้ความสำคัญกับด้านอุเบกขามาก และพร้อมที่จะให้มีการนำหลักธรรมมาใช้ในการมีส่วนร่วมในการพัฒนางานและความเป็นอยู่ของชุมชนเพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ในทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้เพราะอุเบกขา มีความหมายว่า การวางใจเป็นกลาง เมื่อคนมีหน้าที่รับผิดชอบในฐานะของผู้นำ การวางใจเป็นกลาง วางตัวเป็นกลางกับชุมชนไม่ว่าจะเป็นการงาน การดำรงชีวิต เพราะต้องกันข้อครหาในการทำงาน หากเอนเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะเกิดผลเสียต่อการทำงานได้ รวมถึงมีการแก้ปัญหาโดยใช้สติปัญญาในการทำงานของตนมากกว่าใช้ความรู้สึก ก็จะเกิดผลดีทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับ **พระมหาสุทธีชัย จิตฺตชโย** ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาเชิงวิเคราะห์พรหมวิหาร ๔ ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา พบว่า ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมในการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ไว้วางใจได้ ผู้บริหารปฏิบัติตนกับเพื่อนร่วมงานตามหลักเหตุผลและความเที่ยงธรรมด้วยใจบริสุทธิ์^๕ ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมความมีใจเป็นกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ **ศิรินารถ นันทวัฒน์ภริมย์** ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาล อำเภอเมืองลำพูน พบว่า การบริหารงานด้านวิชาการ ด้านบริหารงานบุคคล ด้านบริหารงบประมาณ และด้านบริหารทั่วไป ผู้บริหารสถานศึกษา นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาที่ผ่านระดับคุณภาพ การมีความตระหนักถึงความสำคัญ และรับการมีความพยายาม จนถึงระดับคุณภาพการบรรลุผลตามเกณฑ์เมื่อเพื่อนร่วมงานได้รับตำแหน่งหน้าที่ที่ดีกว่า หรือทำงานประสบความสำเร็จด้วยความเต็มใจ ผู้บริหารให้ความรู้ และปลูกฝังการปฏิบัติงานตามกฎระเบียบ และกฎหมาย ผู้บริหารมีพฤติกรรมแสดงออกถึงมีใจเป็นกลาง เรียบเสมอไม่วุ่นไหวไปตามกระแสแห่งการนินทา สรรเสริญ ลาภ เสื่อมลาภ ยศ เสื่อมยศ และสุข ทุกข์ และผู้บริหารมีการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนตามคุณภาพ และปริมาณงานตามเกณฑ์มาตรฐาน^๖

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้สรุปข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

^๔ วิเชียร ด่วงพริ้ม. “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้นำท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช”. สารนิพนธ์ ศาสตราจารย์มหาบัณฑิต รัฐศาสตร์การปกครอง.(บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

^๕ พระมหาสุทธีชัย จิตฺตชโย. “ศึกษาเชิงวิเคราะห์พรหมวิหาร ๔ ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา”. วิทยานิพนธ์ ศน.ม.สาขาพุทธศาสนศึกษา.(บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๔๖.

^๖ ศิรินารถ นันทวัฒน์ภริมย์. “การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาล อำเภอเมืองลำพูน”. วิทยานิพนธ์บริหารการศึกษ. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๔๗.

๑) ผู้นำท้องที่ ควรเสนอโครงการ และนโยบายที่จะเกิดขึ้นให้ประชาชนในชุมชนทราบอย่างทั่วถึง

๒) ผู้นำท้องที่ ควรจัดเตรียมคู่มือ นโยบายแบบเข้าใจง่าย เพื่อจะเป็นการให้ผู้ได้บังคับบัญชา ประชาชนในชุมชนได้มีแนวทางในการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อผลสำเร็จในอนาคต

๓) ผู้นำท้องที่ ควรตั้งเป้าหมายของโครงการ ให้ละเอียด รอบคอบ ก่อนที่จะมีการดำเนินการ เพื่อให้ประชาชนจะได้กำหนดเป้าหมายในการทำงานได้ถูกต้อง

๔) ในกรณีที่มียุทธศาสตร์ หรือโครงการที่ทำให้เกิดความสับสน เข้าใจยาก ผู้นำควรชี้แจงถึงเหตุผลให้ประชาชนในชุมชนได้เข้าใจทั่วกัน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) ผู้นำท้องที่ ควรมีการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการนำหลักพุทธธรรมมาปรับประยุกต์ใช้จริงในการปฏิบัติงาน เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงประสิทธิภาพของการทำงานในฐานะของผู้นำที่ดี

๒) ผู้นำท้องที่ ควรปรับเปลี่ยนบทบาทมาเป็น “ผู้บูรณาการงานท้องที่” โดยใช้จุดแข็งของการเป็นผู้นำที่ประชาชนให้การยอมรับ นับถือ และศรัทธา ความเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ของชุมชนเป็นอย่างดี ความมีวิสัยทัศน์มองเห็นเป้าหมายที่ประชาชนในชุมชนต้องการ แล้วนำมาผสมผสานกับพื้นฐานความเข้าใจในสภาพแวดล้อมของสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ และสังคมที่จะมาส่งผลกระทบต่อชุมชน ซึ่งสั่งสมอยู่ในตัวของผู้นำท้องที่โดยเฉพาะ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อย่างเต็มเปี่ยมอยู่แล้ว ตลอดถึงความเข้าใจในบทบาทของสถาบัน องค์การ หรือหน่วยงานที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคประชาสังคม เพื่อประสานงานและพูดคุยกับสถาบัน องค์การ หรือหน่วยงานเหล่านั้นให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับเป้าหมายที่วางไว้ ก็จะนำไปสู่การบูรณาการงานท้องที่อย่างแท้จริง

๓) ผู้นำท้องที่ ควรเอาใจใส่ต่อประชาชนในชุมชน ในเวลาที่ประชาชนในชุมชนมีปัญหา และก็พร้อมที่จะช่วยแก้ไขปัญหาด้านพระพุทธานุภาพในพระพุทธานุภาพมาช่วยในการแก้ไขปัญหา เพื่อที่ผลจะได้ออกมาในทางที่ดี

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการเพิ่มเครื่องมือในการวิจัยให้มากขึ้น นอกเหนือจากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ เช่น การสังเกตพฤติกรรม หรือการสนทนากลุ่ม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ให้ได้ผลตรงกับความจริงที่สุด

๒) การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีพื้นที่จำกัด ผลการศึกษาที่ได้อาจไม่ครอบคลุม

๓) ควรศึกษาหลักธรรมด้านอื่นนอกเหนือจากหลักพรหมวิหาร ๔ ในการปฏิบัติงานในชุมชน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่มากกว่าเดิม เช่น อคติ ๔ อิทธิบาท ๔ และสังคัตถ ๔ เป็นต้น

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **พระไตรปิฎกภาษาไทย**, ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

กระแสดรณีย์. **หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน**, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชนรายวัน, ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๐.

กวี วงศ์พุม. **ภาวะผู้นำ**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพบัญชี, ๒๕๓๙, หน้า ๑๓.

กิติ ตยัคคานนท์. **เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, กรุงเทพมหานคร: เพลออักษร, ๒๕๔๗, หน้า ๒๑.

นพพงศ์ บุญจิตราดุล. **หลักการบริหารการศึกษา**, กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๐, หน้า ๙๕.

นิรมล กิติกุล. **องค์การและการจัดการ**, (นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๗.

สิปปนนท์ เกตุทัต. **วิสัยทัศน์กว้างไกลปฏิบัติได้ผลจริง**, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๕๑, หน้า ๓๒.

จิระโชค วีระชัย. **สังคมวิทยาการเมือง**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๗.

ไชย ณ พล. **การบริหารให้เกิดประโยชน์สูงสุด**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือคุณค่าธรรมาธิปไตย, ๒๕๓๗.

ชม ภูมิภาค. **การศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย, ๒๕๒๖.

दनัย เทียนพุด. **การบริหารทรัพยากรบุคคลเรื่องการวางแผนอาชีพและแผนสืบทอดตำแหน่ง**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันการจัดการงานบุคคล สมาคมจัดการงานบุคคลแห่งประเทศไทย.

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. **ผู้นำที่ดีไม่มีเสื่อม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อนิเมทกรุ๊ป, ๒๕๕๐.

ประทาน คงฤทธิ์ศึกษากร. **ภาวะผู้นำ**. กรุงเทพมหานคร : วิทย์พัฒน์, ๒๕๔๘.

ประเวศ วะสี. **ภาวะผู้นำ**. ความเป็นไปในสังคมและวิธีการแก้ไข. กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน. ๒๕๔๐.

ปรีชา ช่างขวัญยืน. **ปรัชญาแห่งอุดมการณ์ทางการเมือง**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ปิ่น มิทกัณฑ์. **แนวสอบธรรมะตามหลักสูตรนักธรรมชั้นตรี**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พัชนี วรกวิน. **จิตวิทยาสังคม**. คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูจันทระเกษม, ๒๕๔๔.

สมเด็จพระพรยาจารย์ราชานุภาพ. **จามเทวีวงศ์พงศาวดารเมืองศรีอยุธยา**. พระนคร :

ห้างหุ้นส่วนจำกัดบรรณกิจเทรดดิ้ง, ๒๕๑๖.

พุทธทาสภิกขุ. **ฆราวาสธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๓๗.

พระครูสิริจันทวิภู (บุญจันทร์ เขมกาโม). **ภาวะผู้นำเชิงพุทธ**. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรมการพิมพ์, ๒๕๔๙.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). **พุทธวิธีบริหาร**. พิมพ์พิเศษ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๙.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระมนัส อคฺคธมฺโม (ก้อนใหญ่). “ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). **จรรยาบรรณของข้าราชการ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๘.

พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**.

กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘.

พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุลจิตโต). **สงฆ์ผู้นำสังคม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ดินแดง, ๒๕๕๑.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). **ธรรมบุญชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ ๔๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๕.

พลศักดิ์ จิรไกรศิริ. **การเมืองกับพุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร : สยามบรรณาการพิมพ์, ๕๒๙.

ยงยุทธ เกษสาคร. **ภาวะผู้นำและการจูงใจ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสมอธรรม, ๒๕๔๒.

สมเด็จพระวันรัต (เขมจารีมหาเถระ-เฮง ป.๙). **พรหมวิหารธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

สมบูรณ์ สุขสำราญ. **พุทธศาสนากับการเมือง**. วารสารสังคมศาสตร์ ๑๙ ตุลาคม – ธันวาคม ๒๕๕๔.

สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์. **ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๙.

สุทธิพงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ. **หลักพระพุทธศาสนา**. ธนบุรี : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๓๙.

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. **ภาวะผู้นำ : ทฤษฎีและปฏิบัติ (Leadership Theory and Practice)**.

เชียงราย : สถาบันราชภัฏเชียงราย, ๒๕๔๔.

ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา. **รัฐประศาสนศาสตร์ ทฤษฎีและแนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์**,

เชียงใหม่ : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๐, หน้า ๙๕-๙๗.

ทองอินทร์ วงศ์โสธร. **หลักและระบบบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔, หน้า ๑๖๕-๑๖๖.

ชัชจันน์ ธรรมจินดา และจิตติพร เครือเนตร. **ฝึกให้เป็นยอดผู้นำ**, กรุงเทพมหานคร : บริษัท

ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๗, หน้า ๒๑.

พะยอม วงศ์สารศรี. **องค์การและการจัดการ**, กรุงเทพมหานคร : ศุภสภา, ๒๕๓๔, หน้า ๑๙๖.

วิฑูล แจ่มกลิ้ง. **พฤติกรรมผู้นำที่ควรจะเป็นของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา**, วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง, ๒๕๔๗, หน้า ๑๕.

เศาวนิต เศาณานนท์. **ภาวะผู้นำ**, นครราชสีมา : โปรแกรมวิชาการบริหารศึกษา คณะครุศาสตร์
สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๒, หน้า ๒.

(๒) วิทยานิพนธ์

กฤติมา ไทยานันท์. “ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลตามความเห็นของ
เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์”.
วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น,
๒๕๕๑.

ธรรมรัฐ การะเกษ. “การบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบางมูลนาก
จังหวัดพิจิตร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

นฤมล กรุดอินทร์. “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตำบลตะพานหิน จังหวัดพิจิตร”,
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

ประพัฒน์ วงศ์ชมพู. “บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านกับอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล :
ศึกษากรณีเฉพาะอำเภอเมืองเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**.
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๔.

พระบุญเรือง เตธมโม. “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ภาวะผู้นำในพระพุทธานุภาพ : ศึกษาเฉพาะกรณี
แก้ปัญหาของพระพุทธเจ้า”. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระมหาคมเพชร วชิรปณฺโณ (เรืองผา). “การนำหลักสัปปุริสธรรม ๗ มาประยุกต์ใช้ในการบริหาร
ราชการส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอบางบัวทอง
จังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : ,
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหารุ่งโรจน์ ธมมภูมฺเมธี (ศิริพันธ์). “การศึกษาวิเคราะห์หลักผู้นำในพระพุทธานุภาพ”.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระมหาสุทธิชัย วิฑูชโย. “ศึกษาเชิงวิเคราะห์พรหมวิหาร ๔ ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา”.
วิทยานิพนธ์ ศน.ม.สาขาพุทธศาสนศึกษา. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏ
ราชวิทยาลัย), ๒๕๔๖.

พระเมธีธรรมาลังการ (ประยุทธ์ ภูริทตฺโต). “การใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานของ
ผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

- การศึกษาแพร่ เขต ๑”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารจัดการ คณะสงฆ์.** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.
- พระสามารถ อานนโท. “ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม”. **ปริญญานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.
- พระเสริมพงศ์ พุทธิวิโส (คล้ายเนียม). “ภาวะผู้นำของพระทีฆทัสสมันนีวงศ์ (วิรัช วิโรจน์) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- วิเชียร ดั่งพริ้ม. “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้นำท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช”. **สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต รัฐศาสตร์การปกครอง.** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- ศรินารถ นันทวัฒน์ภรณ์. “การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาล อำเภอเมืองลำพูน”. **วิทยานิพนธ์บริหารการศึกษา.** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๔๗.
- อภิษฎาธรรมาธิภา อธิสนธิ. “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธในการบริหารจัดการองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- ไอลดา ประเสริฐสร้อย. “ภาวะผู้นำกับประสิทธิภาพในการบริหารงานของกำนันในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาธุรกิจมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, ๒๕๔๘.
- (๓) บทสัมภาษณ์เชิงลึก
- สัมภาษณ์พระครูนิพัทธ์ธรรมคุณ. เจ้าคณะตำบลไผ่สิงห์, เจ้าอาวาสวัดคลองเกษมกลาง ตำบลไผ่สิงห์, เมื่อ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.
- สัมภาษณ์ นายพงษ์ศักดิ์ ชมพูพิน. ปลัดอำเภอชุมแสง ฝ่ายปกครองท้องที่, วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.
- สัมภาษณ์ นายอำนาจ จันทรวง. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลไผ่สิงห์, เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.
- สัมภาษณ์ นายสะอาด แผนสุวรรณ. ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคลองเกษมเหนือ, เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.
- สัมภาษณ์ นายชะลอ สมบุญ. กำนันตำบลไผ่สิงห์, เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.
- สัมภาษณ์ นางทองอยู่ ศรีโชติ. ประชาชนในพื้นที่, เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.
- สัมภาษณ์ นางบุญมา จันทรวง. ประชาชนในพื้นที่, เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.
- สัมภาษณ์ นายสงัด สุดสาย. ประชาชนในพื้นที่, เมื่อวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

๒. ภาษาอังกฤษ

Dale Yoder. **Personnel Principles and Policies.** Fourth printing. Englewood cliffs :

New Jersey Prentice – Hall, Inc., 1956.

Don Hellriegel. **Management**. Third edition. Addison – Wesley : Publishing Company. Inc., 1982.

Ernest Dale. **Management : Theory and Practice**. New York : McGrW – Hill, 1973.

Fayol, Henri. **General and industrial management**. London : Pittman & Sons, 1964.

Hodge Billey J” & Herdert J. Johnson. **Management and Organization Behavior**.

[New York : John Willey & Sons, 1970).

Ralph M. Stogdill. **Personal Factor Associated with Leaderpship Survey of**

Literature in Leadership, Leaderahip, (Maryland Penguin Books, 1967),

Plato. **The Replublic**.tr.Paul Shorey, New Jersey : Princeto University Press, 1973 .

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญแผนภาพ	ฉ
คำอธิบายชื่อย่อในคัมภีร์พระไตรปิฎก	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๖
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ	๗
๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ	๑๒
๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา	๑๙
๒.๔ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำท้องถิ่น	๒๘
๒.๕ ข้อมูลพื้นที่วิจัย	๓๔
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๕
๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย	๕๒
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๕๔
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๕๔
๓.๒ ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๕๕
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๕๗
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๕๘
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๙
สารบัญ (ต่อ)	
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	หน้า
๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๐
๔.๒ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น	๖๑
	๖๒

ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์	
๔.๓ การนำหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ไปประยุกต์ใช้กับชุมชนของผู้นำ เชิงพุทธของผู้นำท้องที่ ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ แบบเปรียบเทียบ	๖๗
๔.๔ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์	๗๔
๔.๕ สัมภาษณ์เชิงลึก	๗๘
๔.๖ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย	๘๑
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๘๖
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๘๖
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๘๙
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๙๑
บรรณานุกรม	๙๓
ภาคผนวก	๙๙
ผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ คุณภาพเครื่องมือวิจัย	๑๐๐
ผนวก ข ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC)	๑๐๖
ผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง ของแบบสอบถาม (Try Out)	๑๑๑
ผนวก ง ผลหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Try out)	๑๑๓
ผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย	๑๑๗
ผนวก ฉ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๑๙
ผนวก ช หนังสือขอความอนุเคราะห์ให้สถิติเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๑๒๖
ผนวก ซ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๓๕
ประวัติผู้วิจัย	๑๓๘

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๑ สรุปความหมายของภาวะผู้นำ	๑๑
๒.๒ สรุปแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ	๑๖
๒.๓ สรุปแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา	๒๗
๒.๔ สรุปแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำท้องที่	๓๓
๒.๕ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้นำและภาวะผู้นำ	๓๙
๒.๖ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา	๔๖
๒.๗ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	๕๐

๓.๑	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชาชนในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์	๕๖
๔.๑	จำนวน และค่าร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๑
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม	๖๒
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านเมตตา	๖๓
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านกรุณา	๖๔
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านเมตตา	๖๕
๔.๖	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอุเบกขา	๖๘
๔.๗	เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามเพศ	๖๗
๔.๘	เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามอายุ	๖๘
๔.๙	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านเมตตา	๖๙
๔.๑๐	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านกรุณา	๖๙

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๑๑	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอุเบกขา
๔.๑๒	เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามระดับการศึกษา
๔.๑๓	เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามอาชีพ
๔.๑๔	ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานที่ ๑-๔
๔.๑๕	ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ด้านเมตตา
๔.๑๖	ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่

ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครสวรรค์ ด้านกรรณ	
๔.๑๗ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น	๓๖
ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครสวรรค์ ด้านมูทิตา	
๔.๑๘ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น	๓๗
ในตำบลไผ่สิงห์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอุเบกขา	

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๑ แสดงกรอบแนวคิดในงานวิจัย	๕๓
๒ สรุปลองค้ความรูู้ที่ได้จากการวิจัย	๘๔

คำอธิบายชื่อย่อในคัมภีร์พระไตรปิฎก

๑. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พ.ศ.๒๕๓๙ เป็นหลัก โดยใช้ระบบย่อคำ ดังต่อไปนี้

พระสุตตันตปิฎก

ขุ.อิติ. (ไทย) =	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อิติวุตตกะ	(ภาษาไทย)
ที.ปา. (ไทย) =	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิวิรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย) =	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปัณณาสก์	(ภาษาไทย)
ส.ม. (ไทย) =	สุตตันตปิฎก	สังคยุนิกาย	มหาวารวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ปณจก (ไทย) =	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปัญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.เอก. (ไทย) =	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	เอกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อฏฐก. (ไทย) =	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	อฏฐกนิบาต	(ภาษาไทย)

๒. การระบุหมายเลขพระไตรปิฎก

ในงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พ.ศ.๒๕๓๙ เป็นหลักการอ้างอิงพระไตรปิฎกใช้ระบบระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า เช่น ขุ.อิติ.(ไทย) ๒๕/๓๒๑-๓๒๒/๗๒ หมายความว่า การอ้างอิงนั้นระบุถึง สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ ฉบับภาษาไทย พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๕ ข้อที่ ๓๒๑-๓๒๒ หน้าที่ ๗๒ เป็นต้น

ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง
จังหวัดนครสวรรค์

BUDDHIST LEADERSHIP OF LOCAL ADMINISTRATION LEADER
AT PAISING SUB-DISTRICT, CHUMSAENG DISTRICT,
NAKHON SAWAN PROVINCE

นางสาวอุไร สอนียกานท์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๘

ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง

จังหวัดนครสวรรค์

นางสาวอุไร สอนียากานท์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๕๘

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Buddhist Leadership of Local Administration Leader
at Paisang Sub-District, Chumsaeng District,
Nakhon Sawan Province

Miss Urai Sawaneeyakarn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Public Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E.2015

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์
เรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่น ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์” เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

(พระครูสิริศิริรักษ์, ดร.)

ประธานกรรมการ

(ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม)

กรรมการ

(ดร.วิษณุภา เมธีวรฉัตร)

กรรมการ

กรรมการ

